लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परीक्षण प्रतिबेदन
आर्थिक बर्ष २०८१।०८२
सुनिलस्मृति गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाको कार्यलय
रोल्पा जिल्ला, लुम्विनि प्रदेश, नेपाल

प्रतिबेदक :

पार्वता आचार्य

फोन नं. ९८५७८३३९४२

इमेल parbata722@gmail.com

लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परिक्षणका मूल शिर्षक

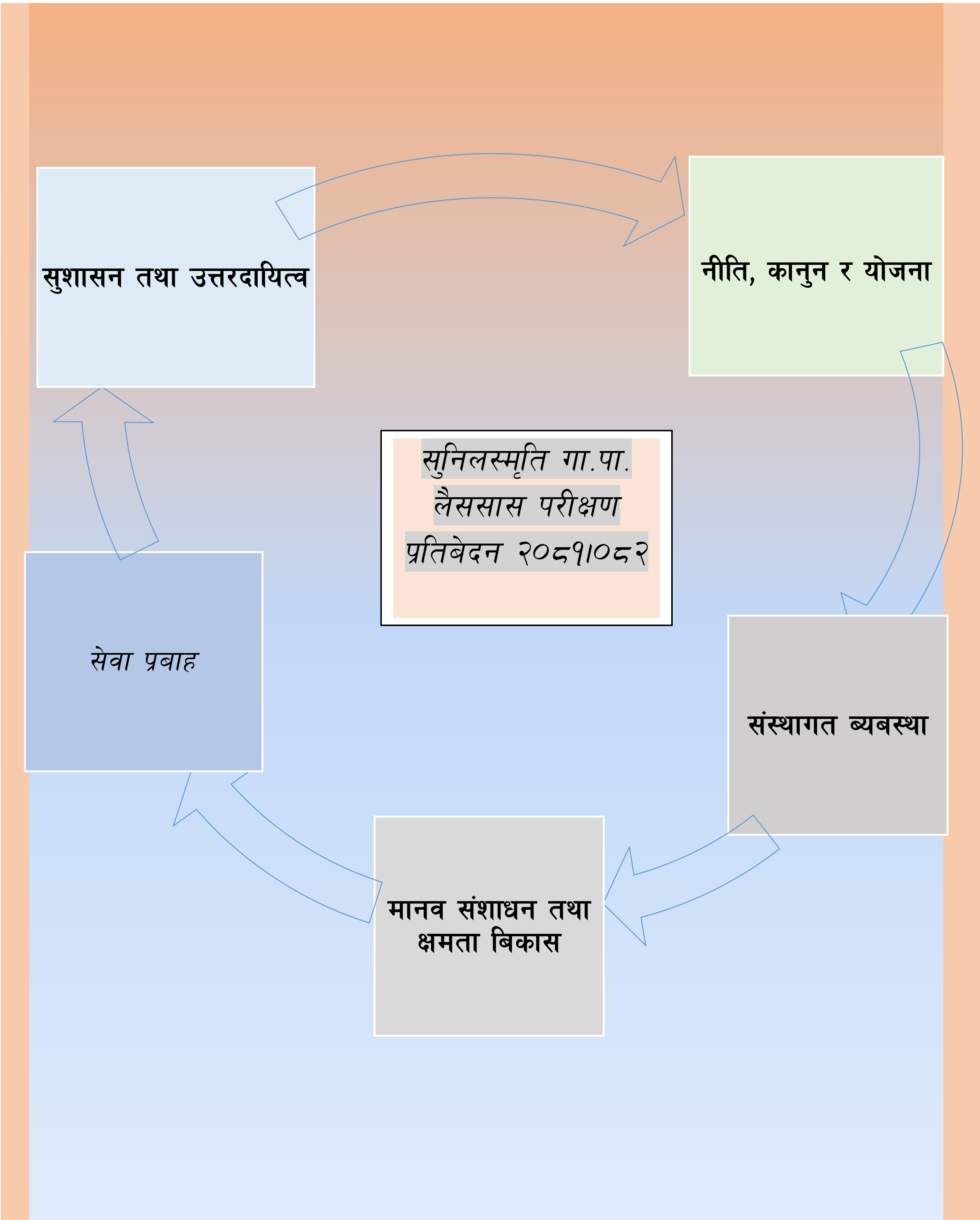

बिषयसुची : **पेज नं**

१. पृष्ठभूमि तथा परिचय ४-६

२. लैङ्गिक समानत तथा सामाजिक समाबेशीकरण परोक्षणको उद्देश्य ६

३. लैससास परोक्षणको औचित्य ६-७

४. लैससास परोक्षणका मुख्य सुचक, उपसुचक र प्रश्नहरु ७

५. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परोक्षणको बिधि र तरिकाहरु ८-९

६. लैससास परिक्षण कार्यशालामा सहभागोहरुको जातीगत बिबरण ९

७. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परोक्षणका औजारहरु १०

८. लैगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परिक्षण सुचक बिश्लेषण नतिजा १०-१९

क. लैससास परोक्षण सुचक बिश्लेषण अंक तालिका

ख. लससास परोक्षण नतिजाको माकुरी जालो १ मा बिश्लेषण

ग. लैससास परोक्षण नतिजाको बारग्राफ १ मा बिश्लेषण

घ. लैससास परोक्षण नतिजाको माकुरी जालो २ मा बिश्लेषण

ङ. लैससास परोक्षण नतिजाको बार ग्राफ २ मा बिश्लेषण

च) गाउँपालिकाको नीति निर्माण तहमा लैंङ्गिक तथा जातीगत प्रतिनिधित्व

छ. गाउँपालिकामा कर्मचारीको लैंङ्गिक तथा जातीगत सहभागिता बिबरण

१०. लैससास परिक्षणको आर्थिक बर्ष अनुसार प्राप्त नतिजाका तुलनात्मक बिश्लेषण २०-२२

११. लैससास परीक्षणबाट प्राप्त मुख्य प्राप्तिहरु (Findings) २२-२४

१०. लैससास परोक्षणबाट प्राप्त सवल पक्ष, सुधार गर्नुपर्ने पक्ष, अवसर र चुनौतीहरु २५-२७

११. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण बिकास कार्य योजना २८-३२

१२. सुझाव ३३-३४

१३. निष्कर्ष ३४

१४. अनुसूचिहरु ३५-७०

अनुसूचि १. तालिका १ लैससास परीक्षण सुचक बिश्लेषण (प्राप्त अंक र पुष्टयाइका आधारहरु) ३५-६५

अनसुची २. लैससास परोक्षण कार्यतालिका ६६

अनुसुची ३. लैससास परोक्षण अवधीका तस्वीर बिबरण ६७

अनुसूचि ४. लैससास परोक्षण कार्यशालामा सहभागिहरुको हाजिरी बिबरण ६८

अनुसुची ५. लैससास परोक्षण लेखाजोखामा समूह अभ्यासबाट तयार गरिएको नतिजा ६९

अनुसूचि ६. गाउँपालिकाका लैससास सम्बन्धी नमुना दस्तावेजहरु ७०

लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परीक्षण प्रतिवेदन
आर्थिक बर्ष २०८१।०८२

पृष्ठभूमि :

नेपालको सविधान २०७२ को प्रस्तावनामा लैंगिक समानता र सामाजिक समाबेशीकरण सुनिश्चित गर्ने संकल्प गरेको छ । संविधानमा उल्लेखित मौलीक हक अन्तर्गत धारा १८ मा समानताको हक, धारा २४ मा छुवाछुत तथा भेदभाव बिरुद्धको हक, धारा २९ मा शोषण बिरुद्धको हक, धारा ३८ मा महिलाको हक, धारा ३९ मा बालबालिकाको हक, धारा ४० मा दलितको हक, धारा ४१ मा जेष्ठ नागरीकको हक, धारा ४२ मा सामाजिक न्यायको हकको ब्यबस्था गरी महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, दलित लगायत पछाडी पारिएका लक्षित समुहहरुको अधिकार सुनिश्चित गरेको छ ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को प्रस्तावनामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी व्यवस्था गरिएको छ । उक्त ऐनको दफा २४ उपदफा (२) मा स्थानीय तहले योजना बनाउँदा संघिय सरकार र प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा र प्रक्रियासंग अनुकूल हुने गरी सुशासन, वातावरणमैत्री, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन, विपद् व्यवस्थापन, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण जस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिनु पर्ने ब्यवस्था गरिएको छ । सोही दफाको उपदफा (३) मा स्थानीय तहले आफना योजना बनाउदा महिला, बालबालिका तथा पिछडिएका वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने, लैङ्गिक समानता तथा समाजिक समावेशीकरण अभिबृद्धि हुने खालका योजना तथा कार्यक्रमहरुलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ भनी उल्लेख गरेको छ । उक्त ऐनमा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम कर्तब्य तथा अधिकारमा लैससास प्रवर्द्धन गर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परोक्षणले कुनै पनि निकायको नीति, कानुन तथा योजना, कायक्रम, बजेट र कार्यान्वयन प्रणाली, संस्थागत ब्यबस्था, सेवा प्रबाह, मानव संशाधन बिकास र सुशासनको क्षेत्रमा लैङ्गिक तथा सामाजिक सन्तुलनको बिद्यमान अवस्था लेखाजोखा गरी पृष्ठपोषण गन कार्यलाई बुझाउँछ । लैससास परोक्षणले बिकासको मूलप्रबाहमामा सबै लिंग, जातजाती, बर्ग, र क्षेत्रका ब्यक्ति तथा समुहलाई **सन्तुलित अवसर तथा लाभ सुनिश्चित** *गर्न मार्गनिर्देश गर्दछ । लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परोक्षणले* **महिला र पुरुषको लागि छुट्टा छुट्टै बजेट विनियोजन भए नभएको अवस्थाको मात्र** *लेखाजोखा गर्दैन । लैससास परिक्षणले सम्बन्धीत निकायको नीति तथा कानुन निर्माण प्रक्रिया, लैङ्गिक उत्तरदायी वजेट तथा कार्यक्रम निर्माण, स्रोत बाँडफाँड र परिचालनमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीता सम्बन्धी संबेदनशिलता अवलम्वन प्रक्रिया र बिद्यमान अभ्यासहरुको लेखाजोखा गर्दछ ।*

सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको आयोजना र बाह्य सहजकर्ताको सहजिकरणमा लैससास परीक्षण कार्यशाला सम्पन्न भएको छ । स्थानीय तहका लागि लैससास परिक्षण दिग्दर्शन २०७८ बमोजिमका यस गाउँपालिकाको लैससास परिक्षण क्रममा लैससाससंग सम्बन्धीत बिभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय नीति, कानुन, र स्थानीय नीति, कानुनलाई आधार मानिएको छ । बिशेष गरी नेपालको संविधान २०७२, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ तथा नियमावली, स्थानीय तहका लागि लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परोक्षण दिग्दर्शन २०७८, लैङ्गिक समानता नीति २०७७, सामाजिक समाबेशीकरण नमुना नीति २०७८ लगायत

गाउँपालिकाले निर्माण गरेका बिभिन्न कानुन, नीति तथा कार्यबिधि, आबधिक योजना, बार्षिक योजना तथा बजेट, बार्षिक प्रगति प्रतिबेदन र कार्यपालिकाको निर्णय पुस्तिकालाई आधार मानिएको छ ।

त्यसैगरी महिला बिरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मुलन महासन्धी १९७९, दिगो बिकास लक्ष्य २०३०, बेइजिङ कार्यायोजना, संयुक्त राष्ट्रसंघ सुरक्षा परिषदबाट पारित प्रस्ताव नं १३२५ र १८२०, अपांगता भएको व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी महासन्धी, बाल अधिकार महासन्धी लगायतका अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरुलाई गाउँपालिकाले अपनत्व लिई स्थानीयकरण गरे नगरेको लेखाजोखा गरिएको छ ।

सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय :

रोल्पा जिल्लाको १० वटा स्थानीय तहहरु मध्ये सुनिलस्मृति गाउँपालिका एक हो, सुनिलस्मृति गाउँपालिका रोल्पा जिल्लाको प्रबेश बिन्दुमा अवस्थित छ । यो गाउँपालिका रोल्पा जिल्लाको सदरमुकाम लिवाङदेखि २९ कि. मी. को दुरीमा पूर्वि भेगमा रहेको छ । यस गाउँपीलकाको पूर्वमा सुनछहरी र लुङग्री गाउँपालिका, पश्चिममा रोल्पा नगरपालिका र रुन्टीगढी गाउँपालिका, उत्तरमा सुनछहरी गाउँपालिका र रोल्पा नगरपालिका तथा दक्षिणमा प्यूठान जिल्लाको स्वर्गद्वारी नगरपालिकासंग सिमाना जोडीएको छ । प्रशासनिक हिसावले जम्मा ८ वटा वडामा विभाजित यस गाउँपालिकाको प्रसाशनिक केन्द्र सुलीचौरमा रहेको छ ।

समुन्द्र सतहबाट ६६० मिटर देखि २९६० मिटर सम्मको उचाईमा अवस्थित यो गाउँपालिका १५६.५५ बर्ग मिटरको क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । यस गाउँपालिकाको कूल जमिन मध्ये ४९.४९ प्रतिशत जमिनमा खेती गरिन्छ भने ३८.७६ प्रतिशत जमिन बनजंगलले ढाकेको छ । त्यसैगरी कूल जमिन मध्ये १०.८५ प्रतिशत झाडीले आगटेको र ०.५६ प्रतिशत जमिन घाँसे मैदानले ओगटेको छ । शैक्षिक हिसावमा यस गाउँपालिकामा सामुदायिक र संस्थागत गरी ५ वटा मा.वि, ५ वटा नि.मा.वि र १६ वटा प्रा.वि गरी जम्मा २६ वटा शिक्षण संस्थाहरु संचालित छन ।

गाउँपालिकाको डिजिटल प्रोफाइल अनुसार सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको कूल घरपरिवार संख्या ६५२४ रहेको र कूल जनसंख्या ३१०६७ रहेको छ । कूल जनसंख्या मध्ये महिला संख्या १५११४ (४८.६५ प्रतिशत) र पुरुष संख्या १५९५३ (५१.३५ प्रतिशत) रहेको पाइन्छ । औषत घरपरिवारको आकार ४.७६ छ । यो गाउँपालिकामा मुख्य गरी मगर जातीको बाहुल्यता (३७.१६ प्रतिशत) रहेता पनि दोस्रो स्थानमा बाहुन, क्षेत्रीको बसोबास छ भने यी जातजातो लगायत गुरुङ, नेवार, दलित, सन्यासी दशनामी र अन्य जातजातीको समेत बसोवास रहेको छ । मातृ भाषाको रुपमा नेपाली भाषा प्रयोग गरिएपनि मगर बस्तीको बाहुल्यता भएको वडाहरुमा मगर भाषा पनि मातृ भाषाको रुपमा बोल्ने गरेको पाइन्छ ।

कूल जनसंख्या मध्ये जेष्ठ नागरीक संख्या ७.४५ प्रतिशत छ भने अपांगता संख्या ०.९७ प्रतिशत छ । त्यसैगरी सुन्य देखि १९ बर्ष उमेर समूहका बालबालिका संख्या ४५.८८ प्रतिशत अर्थात १४२५६ जना रहेको छ । जसमध्ये बालिका संख्या २१.५७ प्रतिशत अर्थात ६७०१ जना छ भने बालक संख्या २४.३२ प्रतिशत अर्थात ७५५५ जना रहेको छ । गाउँपालिकाको ५ बर्ष माथिको साक्षरता दर ८०.३५ प्रतिशत छ । सुनिलस्मृति गाउँपालिकाका बासीन्दाको आम्दानीका स्रोतहरु मध्ये कृषि पेशा प्रमुख मानिन्छ । गाउँपालिकामा रहेको खेती योग्य जमिनमा खाद्यान्नको साथै अन्य नगदेबालीहरु कोदो, टिमुर, अमिलो जातका फलफूल, पशुजन्य उत्पादन आदि बृद्धि गर्न सकिने प्रशस्त सम्भावनाहरू रहेको छ । आधुनिक कृषि प्रविधि, जनचेतना, सीप तथा व्यावसायीकरणको अभिवृद्धि, प्रविधि प्रवर्धनको साथै आवश्यक, मल, कर्जा, बीउबिजनको

उपलब्धतामा सरलीकरण गरेर कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनमा वृद्धि ल्याई आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याउन सकिने प्रशस्त सम्भावनाहरू रहेको छ ।

देशमा बेरोजगारी बढदै गइरहेको र सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रमा रोजगारीको प्रशस्त अवसरहरू नभएकोले बैदेशिक रोजगारीमा आकर्षण बढेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको आम्दानीको मुख्य स्रोत कृषि भएपनि बैदेशिक रोजगारी र छिमेकी मुलुक भारतको रोजगारीबाट पनि आम्दानी गरी जिविकोपार्जन गरेको पाइन्छ । त्यसैगरी ब्यापार तथा होटल ब्यबसाय, स-साना उद्योग, दैनिक ज्याला मजदुरी आदि पनि आम्दानीका स्रोत बनेका छन ।

लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परीक्षणको उद्देश्य :

मुख्य उद्देश्य : *लैगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरणको अभ्यास तथा प्रयोगलाई सरलीकृत रुपमा स्थानीयकरण गरी गाउँपालिकाले गर्ने सम्पुर्ण बिकास योजना, नीति तथा कार्यक्रमलाई लैससास उत्तरदायी बनाउन आर्थिक स्रोतका सुनिश्चितता, उपलब्धीको समतामुलक बितरण र उपयोगी बनाउने ।*

अन्य उद्देश्यहरु :

क) लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परीक्षण मार्फत गाउँपालिकाको संस्थागत संरचना र कार्यक्रमहरुमा महिला र सिमान्तकृत समूहहरुलाई समाबेश गरी लैंगिक समानता र सबै जातजातीको अर्थपुर्ण सहभागिता गराई लैंगिक अन्तरहरुको प्रभावलाई सम्बोधन गर्दै लैंगिक मूलप्रबाहीकरण र सशक्तिकरण गर्दै लैजाने ।

ख) महिला र सिमान्तकृत समूहहरुलाई समाबेश गरी उनीहरुको योजनाबद्ध रुपमा ब्यक्तिगत र सामूहिक क्षमता अभिबृद्धि मार्फत आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गरी गाउँपालिकाको बिकास प्रक्रियामा निर्णायक तथा अर्थपुर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।

ग) गाउँपालिकाको योजना र आयोजनाहरुको प्रत्येक चरणमा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने र यसलाई संस्थागत गर्दै लैजाने ।

लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परीक्षणको औचित्य

- *लैससासमैत्री नीति, कानुन, योजना र कार्यक्रम निर्माण र लैंगिक उत्तरदायी बजेट निर्माणका लागि स्थानीय तहलाई जवाफदेही बनाउन मद्धत गर्दछ ।*
- *नीति तथा कानुन निर्माण प्रक्रिया, योजना तथा कार्यक्रम र बजेट बाडफाँड प्रक्रिया लैससास दृष्टिले सन्तुलीत भए नभएको लेखाजोखाका आधारमा यथार्थ चित्रण गरी आगामी कार्यदिशा तय गर्न मार्गनिर्देश गर्दछ ।*
- *लैससासको क्षत्रमा सुधारका लागि पहिँचान गरिएका बिषय क्षेत्रहरुलाई स्थानीय तहको बार्षिक योजना किताबमा समाबेश हुनेगरी लैससास कार्ययोजना निर्माण गर्न सहयोग गर्दछ ।*
- *महिला, दलित, अपांगता भएका ब्यक्ति, बालबालिका, जेष्ठ नागरीक लगायतका बञ्चित बिभिन्न अन्तर समुहहरुको सचेतना बिस्तार र नेतृत्व बिकास गरी निर्णायक तहमा पहुँच बढाउन स्थानीय सरकारलाई जिम्मेवार र जवाफदेही बनाउन मद्धत गर्दछ ।*

- *समष्टीमा लैससास परोक्षणले गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने सबै प्रकारका वर्ग, लिंग, जातजाती, उमेर समूह, शारिरिक अवस्था र क्षेत्रका मानिसहरुको सशक्तिकरण गरी उनीहरुलाई समग्र बिकासको मूलप्रबाहमा जोडन सहयोग पुऱ्याउछ ।*

लैंगिक परीक्षणमा बिश्लेषण गरीएको मुख्य सुचक तथा उपसुचकहरु

मुख्य सुचक	उपसुचकहरु	पुर्णांक
नीति, कानुन र योजना		**२०**
	नीति र कानुनमा समाबेशीता र सहभागिता	८
	योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	८
	बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	४
संस्थागत ब्यबस्था		**२०**
	कर्मचारी पदाधिकारी प्रतिनिधित्व	४
	कार्य प्रणाली समाबेशीता	४
	समिति उपसमिति र कार्यदलमा प्रतिनिधित्व	४
	बित्त ब्यबस्थापन प्रणालीमा समाबेशीता	४
	तथ्यांक संकलन तथा ब्यबस्थापन	४
मानव शंसाधन तथा क्षमता बिकास		**२०**
	मानव शंसाधन तथा क्षमता बिकास	८
	अनौपचारिक मुल्य, मान्यता र कुसंस्कार बिरुद्ध जनचेतना	४
	कानुनी साक्षरता	४
	बिपद ब्यबस्थापनमा समाबेशीता	४
सेवा प्रबाह		**२०**
	पूर्वाधार बिकास	४
	प्रजनन स्वास्थ्य	४
	शिक्षा कार्यक्रम	४
	खानेपानी तथा सरसफाई	४
	स्वरोजगार तथा आयआर्जन र बजार ब्यबस्थापन	४
सुशासन तथा उत्तरदायित्व		**२०**
	सुशासन	४
	उत्तरदायित्व र जवाफदेहिता	४
	सुचना तथा संचार	४
	अनुगमन तथा मूल्यांकन	४
	समन्वय र सम्बन्ध बिस्तार	४

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परीक्षण अबधीमा अवलम्वन गरिएका बिधि तथा तरीकाहरु

स्थानीय तहका लागि लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परोक्षण दिग्दर्शन २०७८ मा उल्लेख भए अनुसार सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको लससास परोक्षण क्रममा ३ वटा चरणहरु अवलम्वन गरिएको छ ।

क) तयारी चरण :

- **सम्पर्क समन्वय :**

सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको बार्षिक योजनामा लैससास परोक्षण कार्यक्रम तथा बजेट बिनियोजन भए बमोजिम महिला बालबालिका तथा जेष्ठनागरीक शाखाबाट लैससासा कार्यान्वयन समितिसंग समन्वय गरी लैससास परिक्षण कार्यदलको बैठकको निर्णय बमोजिम लैससास परोक्षण कार्यशाला संचालन गर्ने सुनिश्चित गरि बिज्ञ सहजकर्ता छनौट गरिएको थियो । त्यस पश्चात महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरीक शाखा प्रमुखले गाउँपालिका अध्यक्ष र प्रमुख प्रसासकिय अधिकृतसंगको सहमति र समन्वयमा लैससास परोक्षण मिति, स्थान र समय सुनिश्चित गरिएको थियो । तोकिएको मितिमा लैससास परोक्षण कार्यक्रममा उपस्थितिका लागि गाउँ कार्यपालिका सदस्य, बिषयगत शाखा प्रमुख लगायत अन्य सम्बन्धित सहभागिहरुको सुची तयार गरी आमन्त्रण गरिएको थियो ।

- **प्रारम्भिक सूचना संकलन तथा अध्ययन**

गाउँपालिकाका महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरीक शाखा लगायत अन्य सम्बन्धीत शाखा प्रमुख तथा प्रतिनिधीहरुसंगको छलफल र गाउँपालिकाको वेबसाइट अध्ययन गरि लैससास परोक्षण कार्यक्रममा आवश्यक पर्ने सहयोगी दस्तावेजहरु संकलन तथा अध्ययन गरिएको थियो । लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण परोक्षण क्रममा पुष्टयाइका लागि आबश्यक पर्ने स्थानीय नीति तथा ऐन संग्रह, कार्यबिधि, बार्षिक योजना तथा बजेट बिनियोजन र कार्यान्वयन अभ्यास, आबधीक योजना, वार्षिक प्रतिवेदन, आर्थिक प्रतिवेदन, चौमासिक/बार्षिक समिक्षा, विकास बुलेटिन, प्रोफाइल, निर्णय प्रतिलिपि र अन्य सम्बन्धीत दस्तावेज साथै लैससास सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय कानुनहरुको संकलन गरी अध्ययन गरिएको थियो ।

(ख) कार्यान्वयन चरण

- **<u>लैससास परीक्षण कार्यशाला सञ्चालन</u>**

सुनिलस्मृति गाउँकायपालिकको आयोजनामा मिति २०८२।१०।७ र ८ गते गाउँपालिकाको सभाहलमा लैससास परोक्षण कार्यशाला सम्पन्न भएको छ । उक्त कार्यशालामा लैससास अबधारणा तथा बिद्यमान अवस्था साथै लैससास परोक्षण अबधारणा र बिधि, प्रक्रिया बारे अभिमूखिकरण गरिएको थियो । उक्त कार्यशाला अबधीमा लैससास परोक्षणका मुख्य सुचक, सहायक सुचक र १०० ओटा प्रश्नहरुमा समूह अभ्यास गरी स्व मुल्यांकनका आधारमा अंक प्रदान गरीएको थियो । लैससास परोक्षण कार्यशालामा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रसाशकिय अधिकृत लगायत कार्यपालिका सदस्यहरु र बिषयगत शाखा प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरुको सक्रिय सहभागिता रहेको थियो ।

<u>लैससास परीक्षण सुचक लेखाजोखा तथा प्रश्नावलीहरुमा अंक प्रदान</u>

लैससास परीक्षण दिग्दर्शन २०७८ मा उल्लेखित सुचकहरुमा कार्यशालामा सहभागीकरुहो सहभागितामूलक अभ्यासबाट सामूहिक छलफल तथा स्वमुल्यांकन गरि बिद्यमान अवस्थाका लेखाजोखाको आधारमा १०० ओटा

प्रश्नहरुमा प्रत्येक प्रश्नको उत्तरमा उपयुक्त अंक प्रदान गरिएको छ । गाउँपालिकाको बिद्यमान अवस्था र अभ्यासहरुको पुष्टयाइका प्रमाणहरुको आधारमा हरेक प्रश्नमा १ वा ०.५ वा ० अंक प्रदान गर्न सहजकर्ताबाट सहजिकरण गरिएको थियो । मूल सुचक र सहायक सुचकहरुको लेखाजोखाबाट प्राप्त अंकलाई समूह अभ्यास मार्फत एकिकृत गरी माकुरी जालो तथा बारग्राफद्धारा बिश्लेषण गरी प्रस्तुत गरिएको थियो ।

- **<u>सवल पक्ष, सुधार गनुपर्ने पक्ष, अवसर र चुनौती (SWOT Analysis) बिश्लेषण</u>**

लैंङ्गिक समानता, अपांगता भएका ब्यक्ति र सामाजिक समावेशीकरणका क्षेत्रमा गाउँपालिकाले निर्माण गरेका कानुन तथा नीति र कार्यबिधिहरु साथै अवलम्बन गरेका असल अभ्यासहरुको लेखाजोखाबाट प्राप्त नतिजाको आधारमा लैससासको क्षेत्रमा गाउँपालिकाको सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर र चुनौतीहरुका विषयमा समूह छलफलको निष्कर्ष प्रस्तुत गरिएको थियो । गाउँपालिकाको लैससास संबेदनशिलताको बिद्यमान अवस्था बिश्लेषण गरी सुधारका उपायहरु पहिँचान गर्न SWOT *बिश्लेषणले सहयोग पुगेको छ ।*

- **<u>कार्ययोजना तयारी</u>**

सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको लैससास परोक्षणबाट प्राप्त परिणामका आधारमा लैससासको क्षेत्रमा बिद्यमान सवल पक्षहरुलाई कायमै राखी सुधार गर्नुपर्ने पक्षलाई समेटने गरि आगामी बर्षका लागि बार्षिक कार्ययोजना तयार गरिएको छ । उक्त कार्ययोजनामा गाउँपालिकाले चालु आर्थिक बर्ष र आगामी आर्थिक बर्ष भित्र सम्पन्न गर्न सक्ने क्रियाकलाप समाबेश गरी कार्यान्वयनका लागि प्रतिबद्धता जनाएको छ । उक्त कार्ययोजनामा सम्पन्न गर्नुपर्ने क्रियाकलाप, पारित गराउने पहलकर्ता, निर्णयकर्ता र कार्यान्वयनकर्ताको जिम्मेवारी सहित कार्यक्रम सम्पन्न गर्न लाग्ने समय र थप दायित्व आबश्यकताका बारेमा अनुमान गरी अभिलेखिकरण गरिएको छ ।

(ग) प्रतिवेदन चरण

यस चरणमा लैससास परीक्षण कार्यशालाका क्रममा सहभागिहरुबाट स्वलेखाजोखाको आधारमा आएको नतिजालाई एकिकृत गरी परिक्षणको प्रारम्भीक प्रतिबेदन तयार गरिएको हो । सुचकहरु लेखाजोखाका आधारमा तयार भएको उक्त प्रतिबेदन गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरु र सम्बन्धीत शाखा बिच पेश गरिएको छ । गाउँपालिकामा पेश गरिएको प्रारम्भीक प्रतिबेदनमा प्राप्त सुझावहरु समेत समाबेश गरी अन्तिम प्रतिबेदन तयार गरी गाउँकार्यपालिकामा पेश गरिएको छ ।

लैससास परीक्षण कार्यशालामा सहभागिहरुको लैंङ्गिक तथा जातीगत बिबरण :

जिल्ला रोल्पा	दलित		जनजाती		बाक्षे		अन्य		जम्मा		कूल जम्मा
सुनिस्मृति गा.पा	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	
जम्मा	०	२	४	४	६	१६	०	३	१०	२५	३५

लैससास परीक्षणका औजारहरु :

- *माकुरी जालो बिश्लेषण*

- *बार ग्राफ बिश्लेषण*
- *तालीकाद्धारा अंक बिश्लेषण तथा कार्ययोजना प्रस्तुत*
- *सवल पक्ष, सुधार गर्नु गर्ने पक्ष, अवसर र चुनौतीहरु बिश्लेषण* (SWOT Analysis)

लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परीक्षणको नतिजा बिश्लेषण :

लगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परोक्षण दिग्दर्शन २०७८ बमोजिम मिति २०८२।१०।७ र ८ गते सुनिलस्मृति गाउँपालिकाका परिक्षण कार्य सम्पन्न भएको छ । लैससास परिक्षण कार्याशाला गाष्ठीमा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत लगायत कार्यपालिका सदस्यहरु, बिषयगत शाखा प्रमुख तथा प्रतिनिधी र सम्बन्धीत लक्षित बर्गका संजाल प्रतिनिधीहरुको सहभागिता रहेको थियो । कार्यशालामा लैससास परीक्षणको ५ वटा मुख्य सुचक, २२ वटा उपसुचक र १०० ओटा प्रश्नहरुको लेखाजोखा गरिएको छ । लेखाजोखाबाट आएको कूल प्राप्तांकलाई संयोजन गरी तालीका, माकुरी जालो र बारग्राफद्धारा प्रस्तुत गरिएको छ । लैससास परोक्षण नतिजाको आधारमा सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको सवल पक्ष, सुधार गर्नुपर्ने पक्ष, अवसर र चुनौतीहरु पहिँचान (SWOT Analysis) *भएको छ । गाउँपालिकाले हासिल गरेका सवल पक्षहरुलाई संस्थागत गरी सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरुलाई निरन्तर सम्बोधन हुने गरी आगामी बर्षको कार्ययोजना समेत निमार्ण गरिएको छ । लैससास परीक्षणबाट प्राप्त तथ्यांक सहितको समग्र नतिजा निम्न तालिका तथा बारग्राफ र माकुरी जालोबाट प्रस्तुत गरिएको छ ।*

तालिका १ : लैससास मुख्य सुचक बिश्लेषण तालीका सुनिलस्मृति गाउँपालिका, रोल्पा

सुनिलस्मृति गा.पा. रोल्पा लैससास परीक्षण मुख्य सुचक बिश्लेषणको प्राप्तांक			
मुल विषय सुचक	**सुचक नम्वर**	**पुर्णाङ्क**	**प्राप्ताङ्क**
नीति, कानून योजना	१.१.१ - १.१.८, १.२.१ - १.२.८, १.३.१ - १.३.४	२०	२०
संस्थागत ब्यवस्था	२.१.१ - २.१.४, २.२.१ - २.२.४, २.३.१ - २.३.४, २.४.१ - २.४.४, २.५.१ - २.५.४	२०	१७.५
मानव संशाधन तथा क्षमता विकास	३.१.१ - ३.१.८, ३.२.१ - ३.२.४, ३.३.१ - ३.३.४, ३.४.१ - ३.४.४	२०	१८
सेवा प्रवाह	४.१.१ - ४.१.४, ४.२.१ - ४.२.४, ४.३.१ - ४.३.४, ४.४.१ - ४.४.४, ४.५.१ - ४.५.४	२०	२०
सुशासन तथा उत्तरदायित्व	५.१.१ - ५.१.४, ५.२.१ - ५.२.४, ५.३.१ - ५.३.४, ५.४.१ - ५.४.४, ५.५.१ - ५.५.४	२०	२०
	कुल प्राप्तांक	१००	**९५.५**

क) सुनिलस्मृति गा.पा.को मुख्य सुचकहरुको नतिजा माकुरी जालोद्धारा बिश्लेषण

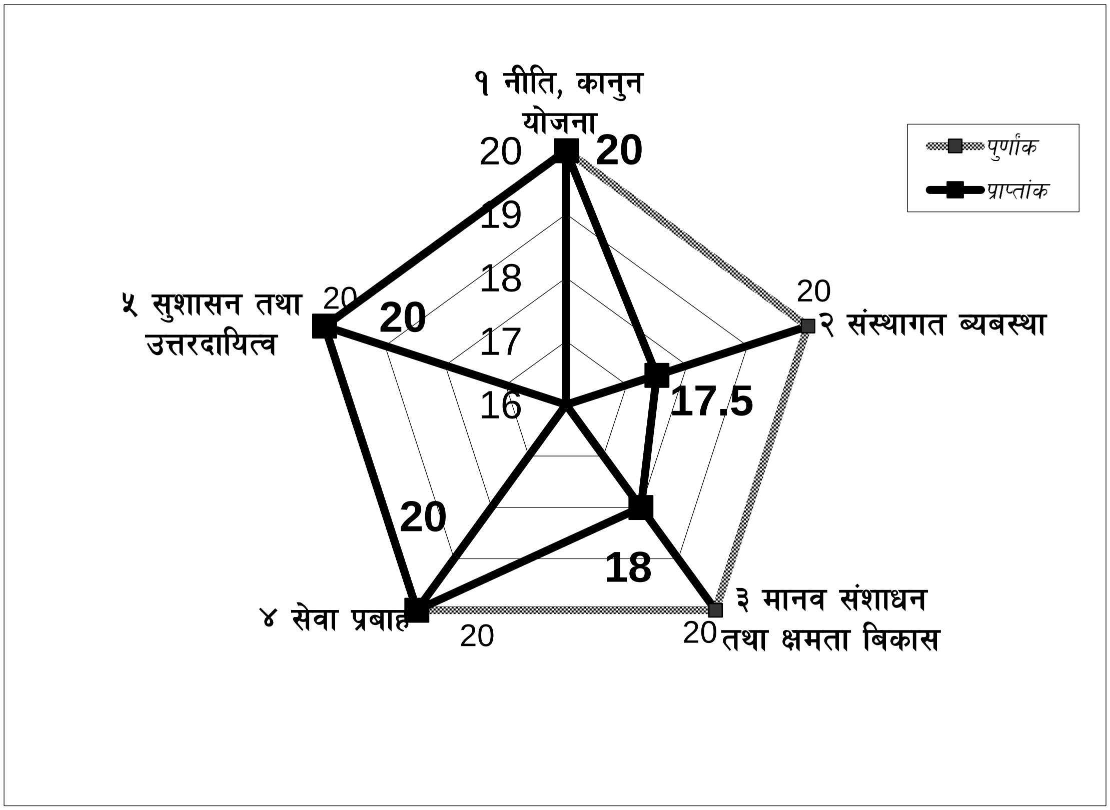

ख) सुनिलस्मृति गा.पा.को लैससास परीक्षण मुख्य सुचक नतिजा बारग्राफद्धारा बिश्लेषण

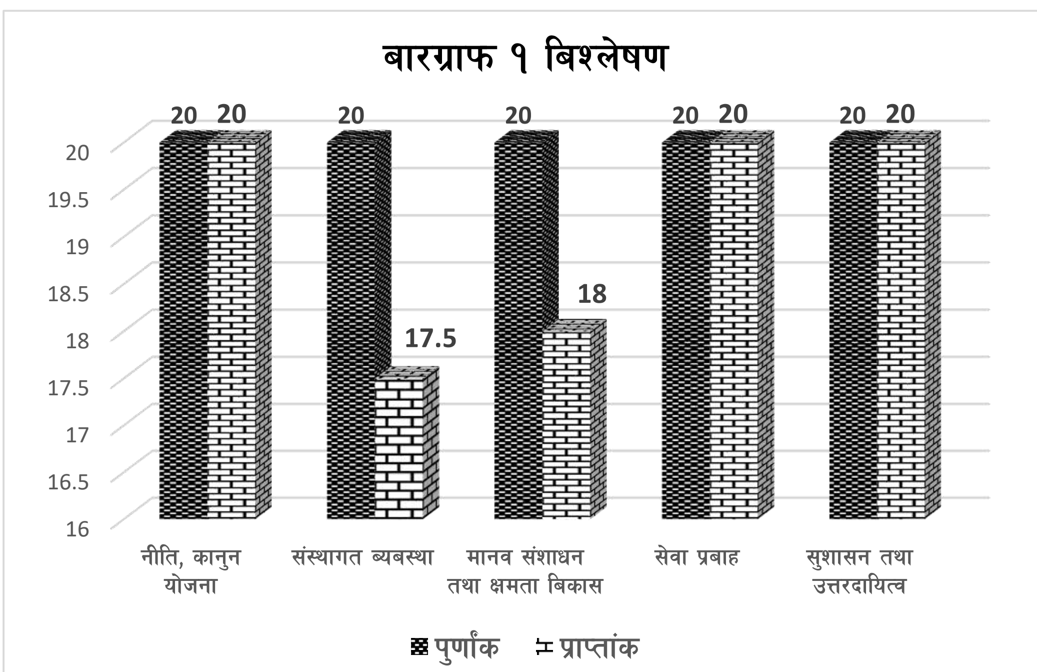

तालिका २ : सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको लैससास परीक्षण उप सुचक बिश्लेषण्को प्राप्तांक प्रस्तुत

मुख्य सुचक	पुर्णाङ्क	प्राप्तांक	सि.नं.	सहायक विषय सुचकहरु	कुल अंक	प्राप्तांक
नीति, कानुन र योजना	२०	२०	१	*निति कानूनमा समाबेशीता र सहभागिता*	८	८
			२	*योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन*	८	८
			३	*बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन*	४	४
संस्थागत व्यबस्था	२०	१७.५	४	*कर्मचारी तथा पदाधिकारी प्रतिनिधित्व*	४	३
			५	*कार्यप्रणालीमा समाबेशी*	४	४
			६	*समिति, उपसमिति र कार्यदलमा प्रतिनिधित्व*	४	३
			७	*वित्त व्यवस्थापन प्रणालीमा समाबेशी*	४	४
			८	*तथ्यांक संकलन तथा व्यवस्थापन*	४	३.५
मानव संशाधन तथा क्षमता बिकास	२०	१८	९	*मानव संशाधन तथा क्षमता बिकास*	८	७
			१०	*अनौपचारीक मुल्य मान्यता र कुसंस्का बिरुद्ध जनचेतना*	४	३.५
			११	*कानुनी साक्षरता*	४	३.५
			१२	*बिपद व्यबस्थापन*	४	४
सेवा प्रबाह	२०	२०	१३	*पुर्वाधार विकास*	४	४
			१४	*प्रजनन स्वास्थ्य*	४	४
			१५	*शिक्षा कार्यक्रम*	४	४
			१६	*खानेपानी तथा सरसफाई*	४	४
			१७	*स्वरोजगार तथा आयआर्जन र बजार व्यवस्थापन*	४	४
सुशासन तथा उत्तरदायित्व	२०	२०	१८	*सुशासन*	४	४
			१९	*उत्तरदायित्वर जवाफदेहिता*	४	४
			२०	*सुचना तथा संचार*	४	४
			२१	*अनुगमन तथा मूल्यांकन*	४	४
			२२	*समन्वय र सम्बन्ध विस्तार*	४	४
	जम्मा	**९५.५**		**जम्मा**	**१००**	**९५.५**

ग) सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको लैससास परीक्षण उपसुचक नतिजा माकुरी जालोद्धारा बिश्लेषण

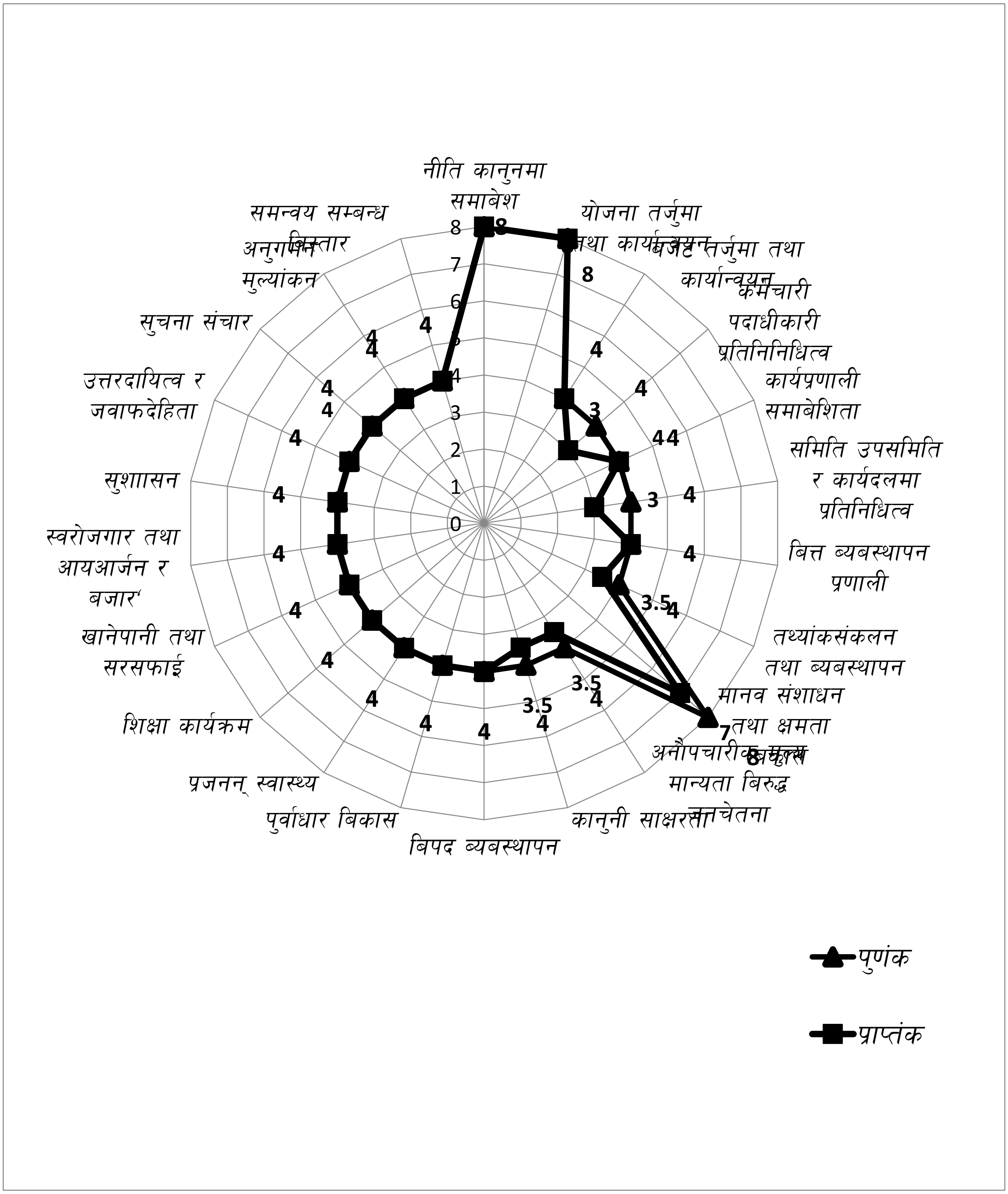

घ) सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको लैससास परीक्षण उपसुचक नतिजा बारग्राफद्धारा बिश्लेषण

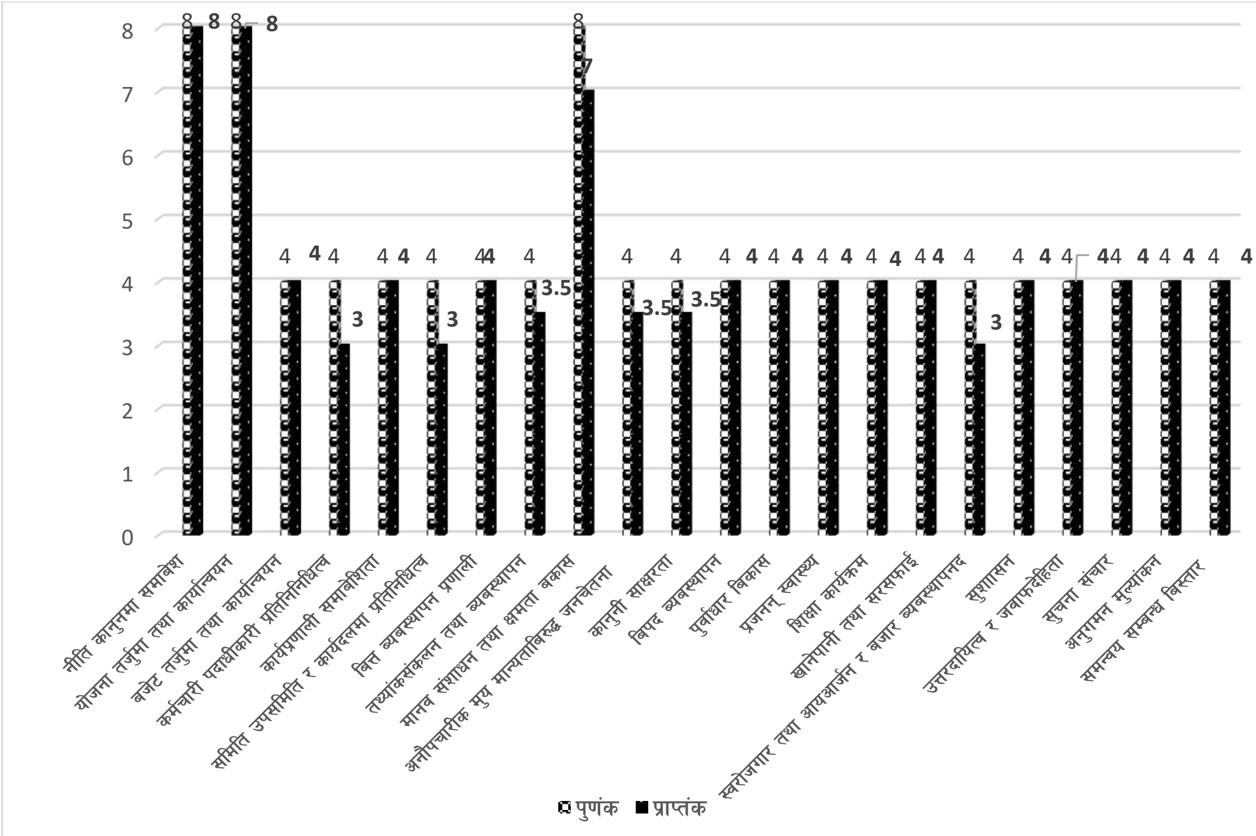

सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको लैससास परिक्षण नतिजा अनुरुप ५ ओटा प्रमुख सुचकहरु मध्ये सबै सुचकहरुमा नै सुधारका क्षेत्रहरु पहिँचान भएको छ । उक्त ५ मूल सुचक लेखाजोखाको प्राप्तांक अनुसार समग्रमा सबै मुख्य सुचक तथा सहायक सुचकहरुको नतिजा सन्तोषजनक देखिएपनि संस्थागत ब्यबस्थामा केही सुधार गर्नुपर्ने पाइन्छ । गत आर्थिक बर्षको नतिजालाई आगामी बर्षहरुमा पनि कायमै राख्दै थप प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिकाले निर्माण गरेका नीति तथा कानुन र कार्यबिधिहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन र लाभ तथा असर बिश्लेषण सहितको अनुगमन मुल्यांकन पद्धतीलाई लैससासमैत्री बनाउन पर्ने आबश्यक देखिन्छ । लैससासमैत्री बिकासका लागि परिक्षण क्रममा औल्याइएका सुझावहरु समेटेर निर्माण गरिएको कार्ययोजनालाई गाउँपालिकाको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र योजनामा समाबेश गरी समयमै कार्यान्वयन गर्नपर्ने हुन्छ ।

सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परीक्षण लेखाजोखाको नतिजा अनुसार यस गाउँपालिकाले लैससासको क्षेत्रमा बिभिन्न सकारात्मक प्रयासहरु थालनी गरेको पाइन्छ । गाउँपालिकाले महिला, अपांगता भएका ब्यक्ति, दलित जनजाती लगायत सिमान्तकृत बर्ग, समुहको बिकासका लागि बार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा समाबेश गरी क्षमता बिकास तथा सचेतनामुलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने गरेको छ । लैङ्गिक, जातीगत तथा परम्परागत गलत सामाजिक अभ्यासहरुका बिरुद्ध बार्षिक रणनीति तथा कार्यबिधि निर्माण गरी लागु गरिएको छ । त्यसैगरी बिभिन्न दिवसिय कार्यक्रमहरुमा सन्देशमुलक क्रियाकलाप गरी जनचेतना फैलाउन पहल गरेको छ । गाउँपालिकाले महिला, बालबालिका, अपांगता भएका

व्यक्ति, गरिव, बेरोजगार, जेष्ठ नागरीक जस्ता लक्षित समुहका आबश्यकता सम्बोधन गर्न गाउँसभाको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा सम्बोधन गरी कार्यक्रम संचालन गर्ने अभ्यास शुरुवात गरेको छ । जेष्ठ नागरीक मिलन केन्द्र, बिपन्न तथा असाह्य बालबालिकाहरुलाई निशुल्क शिक्षा सुरक्षीत सुत्केरी सेवा, किशारी आत्मरक्षा लगायतका बिषयमा लक्षित समुहका लागि शुरु गरिएका असल अभ्यासहरु संस्थागत गर्नका लागि योजना तर्जुमा प्रक्रियामा सबै प्रकारका लक्षित समूह भित्र पनि अन्तर समुह बिश्लेषण गरी उनीहरुको बास्तविक आबश्यकताहरु पहिँचान गरी योजनामा सम्बोधन गर्न सकिएमा सन्तुलित बिकास सुनिश्चित गर्न सकिन्छ ।

गाउँपालिकाको योजना कार्यान्वयनका लागि समुदाय तहमा गठन हुने बिभिन्न उपभोक्ता समितिहरुमा प्रमुख ३ पद मध्ये १ पदमा महिला सहभागिता अनिवार्य कार्यान्वयन गरेको र सदस्यहरुमा कम्तीमा ३३ प्रतिशत महिला सहभागिता सुनिश्चित गरी ४० प्रतिशतको हाराहारीमा सहभागिता गराउने अभ्यास शुरु गरिएको छ । त्यसैगरी बिभिन्न जातजाती समुदायको समाबेशी सहभागिताको अभ्यास शुरु भएको अभिलेख छ । समाबेशी सहभागितालाइ निरन्तरता दिदै महिला पुरुषको समान तथा समाबेशी सहभागिता सुनिश्चित गर्न गाउँपालिकाले महिला लगायत अन्य पछाडी पारिएको समुदायका मानिसहरुको क्षमता बिकास साथै स्पष्ट नीतिगत ब्यबस्था गर्न सकेमा सबै प्रकारका जातजाती, क्षेत्र, लिंग र पछाडी पारिएका बर्ग, समुदायलाई बिकासको मल् प्रबाहमा जोडन सहज हुन्छ । गाउँपालिका लगायत सबै स्वास्थ्य संस्था र केही सार्बजनिक निकायहरुमा लैङ्गिकमैत्री सौचालय, स्तनपान कक्ष, अपांग एबं बालमैत्री भवन जस्ता संस्थागत संरचना स्थापना भई सेवा प्रबाह भएको छ भने यस प्रकारको संरचना वडा कार्यालय र अन्य सबै सार्बजनिक निकायहरुमा निर्माण हुन सकेमा लैससासमैत्री सेवा प्रबाह प्रणाली संस्थागत भई लक्षित बर्ग समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ हासिल गर्न सहज वातावरण सृजना हुन्छ ।

सबै प्रकारका महिला, अपाङ्ग, दलित, अति विपन्न तथा बञ्चितिमा परेका समुदायको समाबेशी बिकास सुनिश्चितताका लागि गाउँपालिकाले शुरु गरेको कूल पुँजीगत बजेटको निश्चित प्रतिशत रकम बिनियोजन गर्ने ब्यबस्थालाई संस्थागत गर्दै नियमितता दिन सकेमा बिकासमा लैंगिक तथा सामाजिक समाबेशी रुपले मूलप्रबाहिकरण गर्न सहज हुन्छ । गाउँपालिकालाई लैससास दृष्टिले सम्बेदनशिल बनाउन बिद्यमान समग्र नीति तथा कानुनहरु लैससासका दृष्टिले उपयुक्त भए नभएको बिश्लेषण र पुनरावलोकन गरी आबश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्न आबश्ष्यक देखिन्छ । गाउँपालिकाबाट लैससास नीति र लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट निर्माण कार्यबिधि बनिसकेकोले उक्त नीति तथा रणनीलिाई आधार बनाई नियमित रुपमा लैंगिक उत्रदायी बजेट बिश्लेषणको नतिजाका आधारमा बाषिक नीति कार्यक्रम र योजना तर्जुमालाई प्राथमिकता दिन आबश्यक देखिन्छ । आर्थिक गरिवी र मानविय गरिवी उन्मुलन साथै लैससास सम्बन्धी संघिय कानुन तथा अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धता स्थानीयकरण गर्न मानव संशाधन बिकास शाखालाई थप क्रियाशिल बनाई मानव स्रोत क्षमता बिकास कार्ययोजना निर्माण र सोही अनुरुप बजेट बिनियोजन गरी कार्यान्वयन गर्न आबश्यक देखिन्छ । भौतिक पूर्वाधार बिकासको दिगोपनाका लागि मानविय बिकास र सामाजिक बिकासका क्षेत्रमा बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट बिनियोजनलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने देखिन्छ । लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट प्रणालीको बिकास र नियमित लैससास परीक्षण गरी प्राप्त सुझावको आधारमा बनेका कार्य योजनाहरु बार्षिक योजना किताबमा समाबेश गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन सकेमा सबै प्रकारका महिला, पुरुष वा योनिक तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यकहरुको ब्यबहारीक तथा रणनीतिक आबश्यकता परिपुर्ति हुने कुरा सुनिश्चित गर्न सकिन्छ ।

सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको नीति निर्माण तह र प्रसाशनिक तहमा बर्तमान प्रतिनिधित्व बिश्लेषण :

देशको संघिय संरचना अनुरुप तीन तहको सरकार मध्ये स्थानीय तह जनतासंग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने र जनताले चोहको कुनै पनि समयमा भेटीने सरकारको रुपमा मान्यता राखिन्छ । स्थानीय तह निर्बाचन २०७९ बाट सुनिलस्मृति गाउँपालिकामा तोकिएको संख्यामा जनप्रतिनिधीहरु निर्बाचित भई क्रियाशिल छन । कानुनमा व्यबस्था भए बमोजिम कार्यपालिकाको निर्णयबाट बिभिन्न समिति, उपसमिति र कार्यदल गठन गरी परिचालन गरिएको छ । गाउँपालिकाको नितिगत तहमा बिद्यमान प्रतिनिधित्वको लैंङ्गिक तथा जातीगत बिश्लेषण गरी निम्न ग्राफ तथा पाइचार्टद्वारा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क) सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको गाउँसभामा लैंङ्गिक तथा जातीगत प्रतिनिधित्व बिश्लेषण :

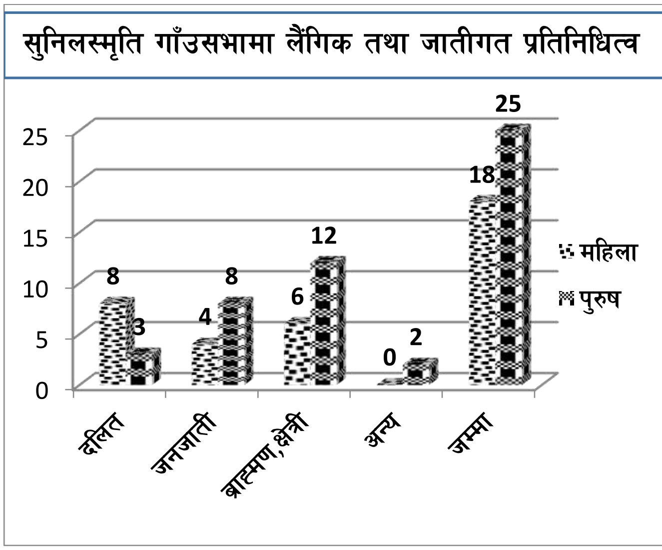

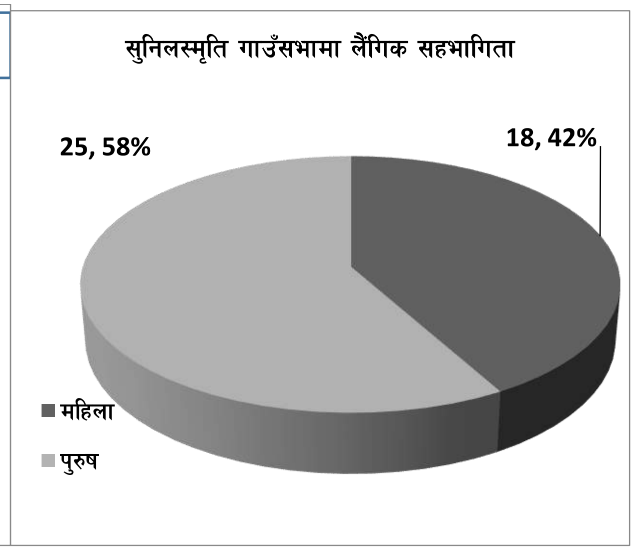

ख) सुनिलस्मृति गा.पा.को कार्यपालिकामा लैंङ्गिक तथा जातीगत प्रतिनिधित्व

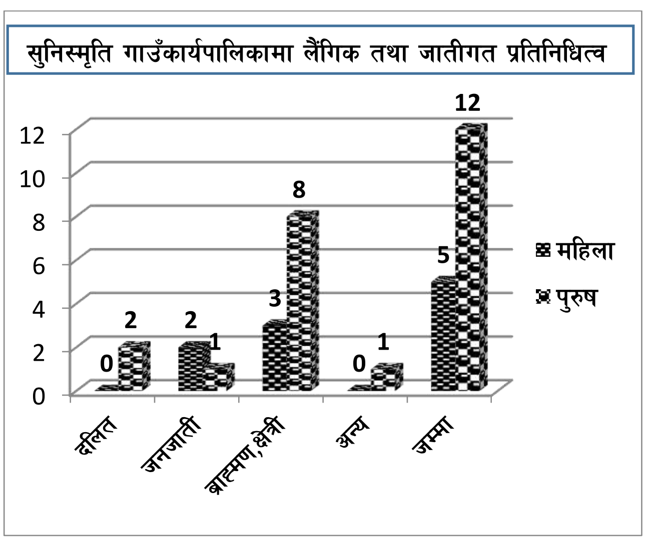

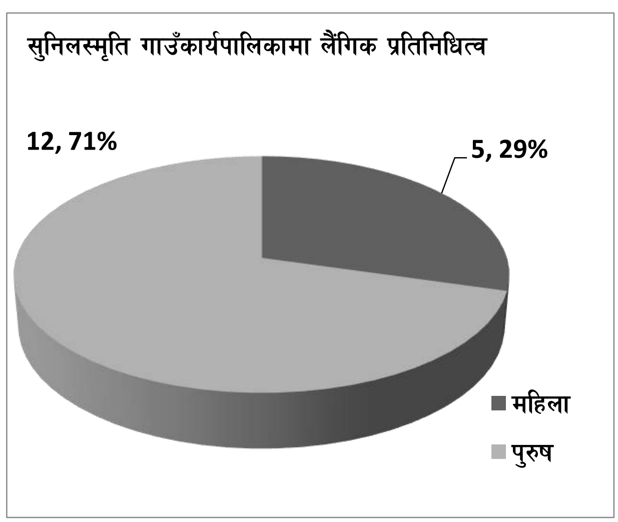

सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको गाउँसभा र कार्यपालिकाको संरचनागत बिवरण अनुसार लैङ्गिक तथा जातीगत हिसावले समाबेशीकरणको सकारात्मक अभ्यास थालनी भएको पाइन्छ । गाउँसभामा प्रतिनिधित्व गर्ने जम्मा जनप्रतिनिधी ४३ जना मध्ये महिला सहभागिता १८ जना (४२ प्रतिशत) सहभागिता छ । कानुनत : सुनिश्चित गरिएको कम्तीमा ३३ प्रतिशत सहभागिता सुनिश्चित गर्दै सहभागिता बृद्धितर्फ सकारात्मक पहल भएको पाइन्छ । तरपनि गाउँकार्यपालिकामा प्रतिनिधित्व गर्ने जम्मा जनप्रतिनिधी १७ जना मध्ये महिला केवल ५ जना (२९ प्रतिशत) मात्र रहेको पाइन्छ । कानुनतः तोकीएको महिला सहभागिता सुनिश्चित गर्न गाउँपालिकाको बीर्षक नीति तथा कार्यक्रममा महिलाहरुलाई नेतृत्व बिकास तथा क्षतमा बिकासका कार्यक्रमहरुलाई पाथमिकता दिनु पर्ने देखिन्छ । गाउँपालिका अध्यक्ष र उपाध्यक्ष पद मध्ये कुनै एक पदमा कानुन बमोजिम महिला सहभागिताको ब्यबस्था कार्यान्वयन भएको छ । यस गाउँपालिकामा ८ ओटा वडा मध्ये ८ वटै वडामा पुरुष सहभागिता रहेपनि जातीगत हिसावले भने समाबेशी सहभागिताको अभ्यास थालनी भएको पाइन्छ । नीतिगत तहमा लैंगिक तथा समाबेशी रुपले सन्तुलीत सहभागिता कायम गर्दै उक्त सहभागितालाई अर्थपुर्ण बनाउन गाउँपालिका लगायत बिभिन्न सरोकारवाला निकायसंगको समन्वयमा क्षमता बिकासका कार्यक्रम संचालन गर्न आबश्यक देखिन्छ । महिलाहरुको नेतृत्व क्षमता बिकास र अधिकार सुनिश्चितताका लागि गाउँपालिकाबाट क्षमता बिकास कार्ययोजनालाई प्राथमिकतामा राखी कार्यान्वयन गर्न सकिएमा समाबेशी सहभागिता सुनिश्चित गर्न सहयोग पुग्ने देखिन्छ । गाउँपालिकाको समाबेशी अभ्यासलाई चुस्त दुरुस्त बनाई निरन्तरता दिन सकेमा महिला लगायत पछाडी पारिएको बर्ग समुदायको समग बिकास प्रक्रियामा मूलप्रबाहिकरण भई समान बिकास सम्भव हुने देखिन्छ ।

सुनिलस्मृति गाउँपलिकामा कार्यरत कर्मचारी बिबरण :

स्थानीय तहको प्रशासनिक कार्य तथा नीति, योजना एबं कार्यक्रम कार्यान्वयनको जिम्मेवारी बहन गर्नका लागि कर्मचारीतन्त्रको ब्यबस्थापन गरिएको हुन्छ । सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको समग्र कर्मचारी र वडा सचिवहरु समेत संलग्नतालाई सुची तयार गरी लैंगिक तथा जातीगत सहभागिताको अवस्था बिश्लेषण गरिएको छ । कूल कर्मचारीहरु साथै छैंठौ तह, पाँचौं तह र सो भन्दा कम तहको पदमा कार्यरत कर्मचारीको लैङ्गिक तथा जातीगत बिवरण बिश्लेषण गरी निम्न ग्राफ तथा पाइचार्टद्धारा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१) सुनिलस्मृति गाउँपालिकामा कार्यरत कूल कर्मचारीको लैङ्गिक तथा जातीगत बिवरण

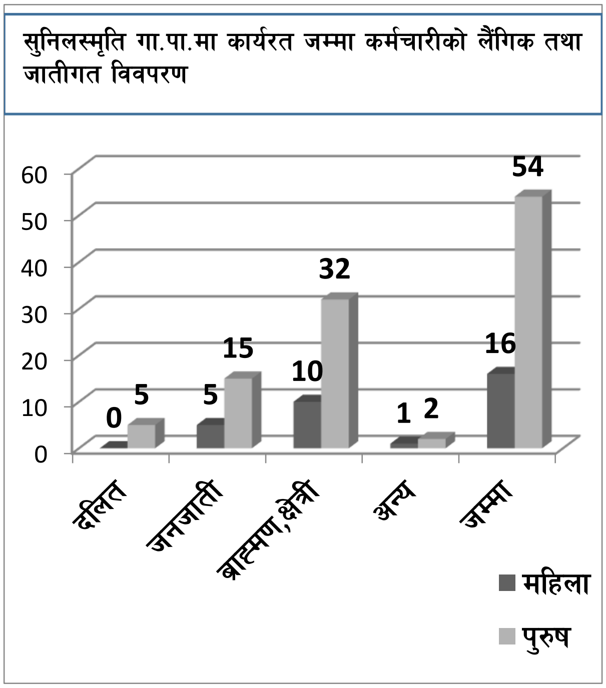

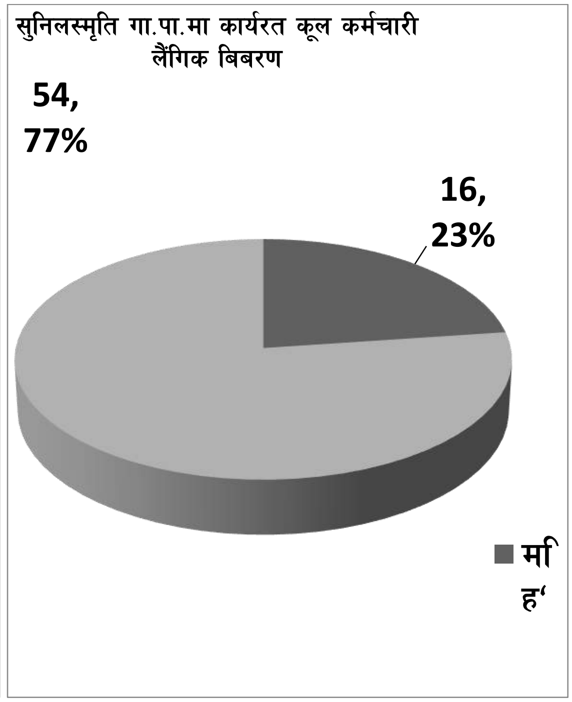

२) सुनिलस्मृति गाउँपालिकामा कार्यरत कूल कर्मचारी मध्ये अधिकृत वा सो भन्दा माथिको पदमा कार्यरत कर्मचारीको लैंङ्गिक तथा जातीगत बिवरण

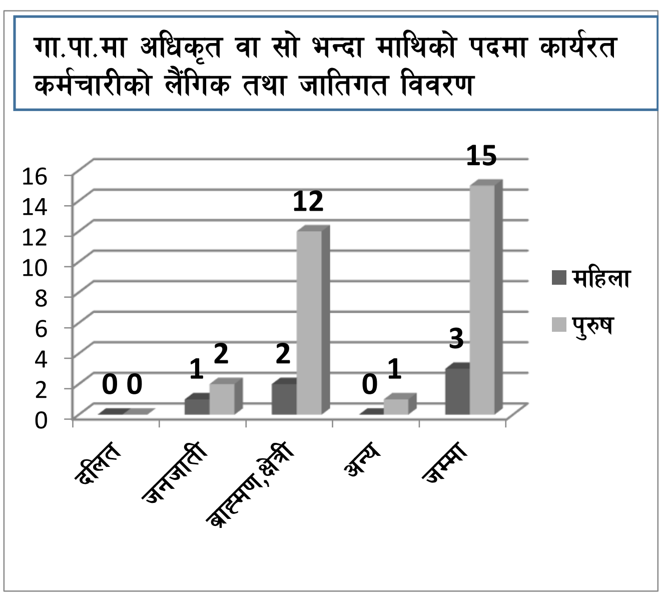

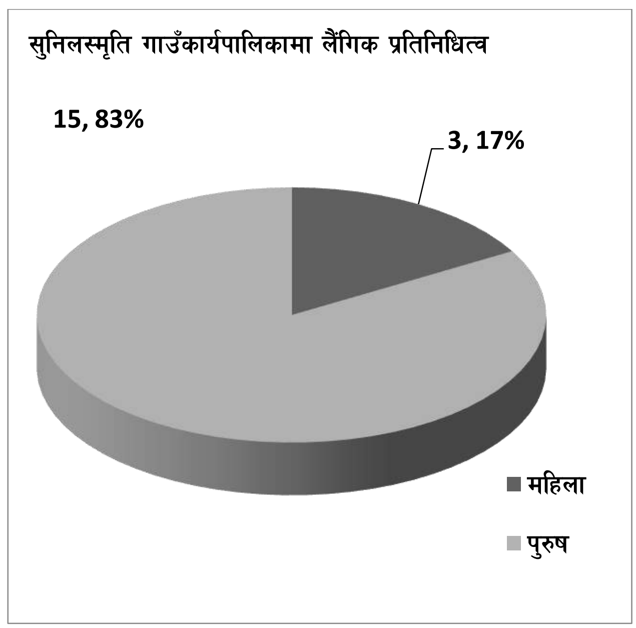

३) सुनिस्मृति गा.पा.मा पाँचौं तह वा सो भन्दा कमतहमा कार्यरत कर्मतारीको लैंगिक तथा जातीजत बिवरण

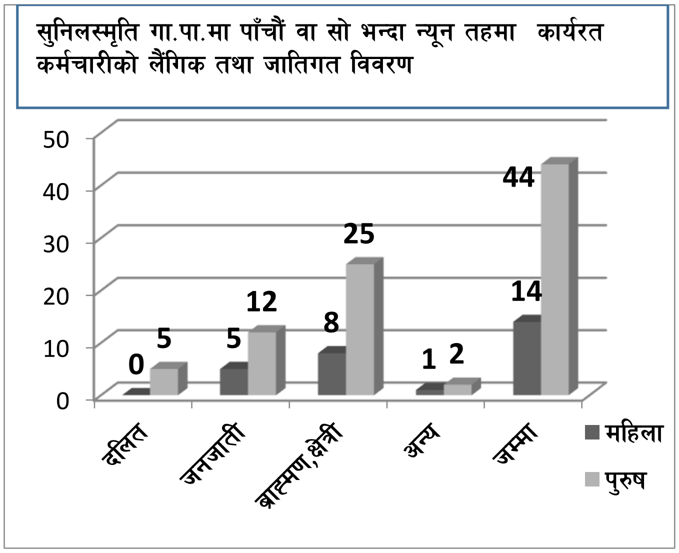

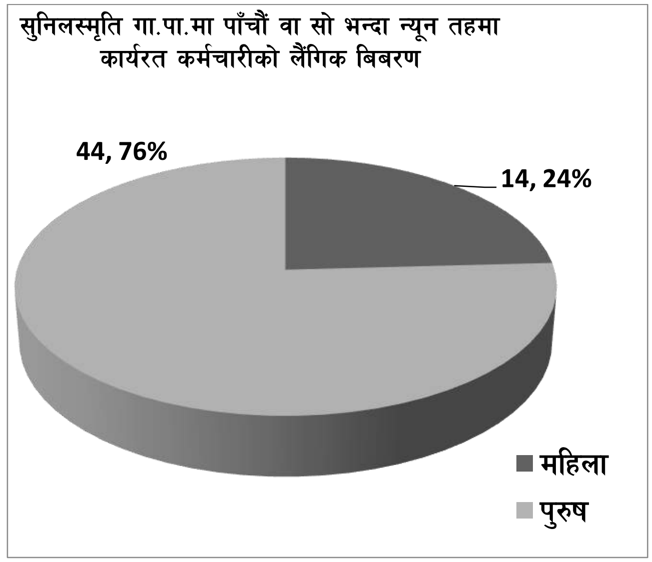

सुनिलस्मृति गाउँपालिकको महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरीक शाखाबाट प्राप्त कर्मचारी बिबरण अनुसार कार्यपालिकामा कार्यरत र ८ वटै वडामा कार्यरत वडा सचिव समेतको बिबरण संलग्न गरिएको छ । यस गाउँपालिकामा कार्यरत जम्मा कर्मचारी संख्या ७० जना मध्ये माथि उल्लेखित पाइचार्ट र बारग्राफ अनुसार कूल कर्मचारी मध्ये महिला कर्मचारी संख्या २३ प्रतिशत अर्थात १६ जना रहेको छ । गा.पा.मा कार्यरत कूल कर्मचारीहरु मध्ये अधिकृत वा सो भन्दा माथिको तहमा कार्यरत जम्मा १२ जना कर्मचारी मध्ये महिला कर्मचारी संख्या १७ प्रतिशत अर्थात २ जना रहेको पाइन्छ । त्यसैगरी पाँचौ तह वा सो भन्दा कम तहमा कार्यरत कूल कर्मचारी संख्या ५८ जना मध्ये महिला कर्मचारी संख्या २४ प्रतिशत अर्थात १४ जनाले जिम्मेवारी बहन गरेको पाइन्छ । बिभिन्न बिषयगत शाखा प्रमुख तथा वडा सचिव पदमा रही महिलाले जिम्मेवारी निबाह गरीरहेकोले पदिय हिसावले अधिकृत भन्दा कम तहको भएपनि जिम्मेवारीका हिसावले महिलाहरु पनि निर्णय गर्ने भूमिकामा रहेको पाइन्छ । कर्मचारीहरुमा जातीगत हिसावले समाबेशी देखिए पनि सबै जातजातीमा महिला भन्दा पुरुषहरुकै सहभागिता बढी रहेको पाइन्छ भने दलित कर्मचारी संख्या न्यून देखिए पनि दलित महिला कर्मचारी भने सुन्य रहेको पाइन्छ ।

लैससास परीक्षण दिग्दर्शन २०७८ ले परिकल्पना गरे अनुरुप महिला पुरुष कर्मचारी संख्या ५०।५० प्रतिशत पुग्नका लागि स्थाई कर्मचारीको पदपूर्ति गाउँपालिकाको अधिकार क्षेत्र भन्दा बाहिरको बिषय भएकोले गाउँपालिकाले चाहेर पनि लैङ्गिक सन्तुलन तथा समाबेशी बनाउन नसक्ने अवस्था यथार्थ मानिन्छ । स्थानीय तहले नियक्ति गर्नसक्ने करार कर्मचारीको हकमा गाउँपालिकाको नीतिमा भएको ब्यबस्थालाई अनिवार्य कार्यान्वयन गर्ने र गा.पा.को लक्षित कार्यक्रम अन्तर्गतको बजेट तथा कार्यक्रमबाट लोकसेवा कक्षालाई निरन्तरता दिनु पर्ने देखिन्छ ।

गाउँपालिका जनतासंग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने नजिकको र जनताले सहजै भेटन र आफना सवालहरु सम्बोधनका लागि माग राख्न सक्ने सरकार भएकोले पनि गाउँपालिका लगायत यस अन्तर्गतका बिभिन्न समिति उपसमिति र कार्यदलहरु र कर्मचारीहरुको ब्यबस्थापन समाबेशी हुन सकेमा मात्र स्थानीय सेवा प्रणालीलाई लैससासमैत्री बनाई सबै प्रकारका समुदायको सहज पहुँच सुनिश्चित गर्न सकिन्छ ।

सुनिस्मृति गाउँपालिकाको लैससास परिक्षण नतिजाको आर्थिक बर्ष अनुसार तुलनात्मक बिश्लेषण

क्र.स	मुख्य सुचक र उपसुचक	पुर्णाङ्क		आर्थिक बर्ष अनुसार प्राप्ताङ्क				
			२०७६।०७७	२०७७।०७८	२०७८।०७९	२०७९।०८०	२०८०।०८१	२०८१।०८२
१	**नीति, कानुन र योजना**	२०	**१३.५**	**१३**	**१४.५**	**१६**	२०	२०
	नीति कानुनमा समाबेशीता र सहभागिता	८	६	६.५	६.५	७	८	८
	योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	८	५.५	५.५	५.५	५.५	८	८
	बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	४	२	१	२.५	३.५	४	४
२	**संस्थागत ब्यबस्था**	२०	**१३.५**	**१३.५**	**१३**	**१७.५**	**१९**	**१७.५**
	कर्मचारी तथा पदाधिकारी प्रतिनिधित्व	४	२	३	३	३.५	३.५	३
	कार्यप्रणालीमा समाबेशी	४	१	२	२.५	३.५	३.५	४
	समिति, उपसमिति र कार्यदलमा प्रतिनिधित्व	४	३.५	२	२	३.५	४	३
	वित्त व्यवस्थापन प्रणालीमा समाबेशी	४	३	३	३.५	३	४	४
	तथ्यांक संकलन तथा व्यवस्थापन	४	४	३.५	२	४	४	३.५
३	**मानव संशाधन तथा क्षमता बिकास**	२०	**११.५**	**१७**	**१३.५**	**१६.५**	**१६**	**१८**
	मानव संशाधन तथा क्षमता बिकास	८	४	६.५	५.५	६.५	६	७

	अनौपचारीक मुल्यमान्यता र कुसंस्कार बिरुद्ध जनचेतना	४	३	३.५	३	३	३	३.५
	कानुनी साक्षरता	४	२	३	३	३	३	३.५
	बिपद ब्यबस्थापन	४	२.५	४	२	४	४	४
४	**सेवा प्रबाह**	**२०**	**१४.५**	**१३.५**	**१५**	**१९**	**१९**	**२०**
	पुर्वाधार विकास	४	४	१.५	२.५	४	४	४
	प्रजनन स्वास्थ्य	४	२	३	३	४	४	४
	शिक्षा कार्यक्रम	४	४	४	४	४	४	४
	खानेपानी तथा सरसफाई	४	२.५	३	३	४	४	४
	स्वरोजगार तथा आयआर्जन र बजार व्यवस्थापन	४	२	२	२.५	३	३	४
५	**सुशासन तथा उत्तरदायीत्व**	**२०**	**१०.५**	**१४.५**	**१६**	**१८.५**	**१८**	**२०**
	सुशासन	४	२	३	३.५	४	४	४
	उत्तरदायित्वर जवाफदेहिता	४	३	३.५	३	४	४	४
	सुचना तथा संचार	४	३	३	३.५	३.५	३.५	४
	अनुगमन तथा मूल्यांकन	४	१.५	२	३	३	२.५	४
	समन्वय र सम्बन्ध विस्तार	४	१	३	३	४	४	४
	जम्मा	**१००**	**६४**	**७१.५**	**७२**	**८७.५**	**९२**	**९५.५**

प्रदेश सुशासन केन्द्रले लुम्बिनी प्रदेशको १०९ ओटै स्थानीय तहमा आर्थिक बर्ष २०७६।०७७ देखि लैससास परिक्षण कार्यमा प्राबिधिक सहयोगका लागि सहजकताहरु परिचालन गरी लैससास परिक्षण कार्य शुरु भएको हो । सोही अनुरुप सुनिलस्मृति गाउँपालिकामा पनि आर्थिक बर्ष २०७६।०७७ देखि नै लैससास परिक्षण शुरुवात भएको प्रतिबेदनले स्पष्ट पार्दछ । शुरुवात देखि हाल सम्मको परिक्षण नतिजा बिश्लेषण गर्दा हरक आर्थिक बर्षमा सकारात्मक अभ्यास थालनी भई मुल सुचक र सहायक सुचकहरुमा लैससास परिक्षण प्राप्तांक बढदो क्रमममा रहेको पाइन्छ । माथि उल्लेखित तालिका अनुसार गाउँपालिकाले प्रत्येक बर्ष लैससास परिक्षणबाट आएका सुझाव सहितको कार्यायोजना कार्यान्वयन गरेको पाइन्छ ।

लैससास परीक्षणबाट प्राप्त प्रमुख तथ्यहरु (Findings) :

क) लैससास क्षेत्रमा अवलम्बन गरिएका असल अभ्यासहरु

- *गाउँपालिकाको सबै प्रकारका बिषयगत समितिहरुमा लैंगिक तथा जातीगत समाबेशी सहभागितासहभागिता अनिवार्य गरेको पाइयो ।*
- *बालमैत्री स्थानोय तह घोषणा सम्बन्धी रणनीतिक लक्ष्यलाई पुर्णता दिनेगरी बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम रहेको ।*
- *किशोरीहरुको सुरक्षाका लागि आत्मरक्षा तालिम कार्यक्रम संचालन गरेको पाइयो ।*
- *घरेलु हिंसा, बाल बिबाह, बहु बिबाह, छुवाछुत बिरुद्ध सचेतनामूलक अभियान प्रभावकारी बनाउन टोल बिकास संस्थालाई क्रियाशिल बनाउने कार्यक्रम रहेको पाइयो ।*
- *जेष्ठ नागरीकको हकहित तथा संरक्षण र आत्मसम्मानका लागि सबै वडामा जेष्ठ नागरीक क्लव र पालिका स्तरमा सञ्जाल निर्माण गरी परिचालन गरिएको पाइयो ।*
- *जेष्ठ नागरीकहरु बिच अनुभव आदान प्रदान तथा दैनिक जिवन यापनमा सहजताका लागि वडतहामा जेष्ठ नागरीक मिलन केन्द्र स्थापना गरिएको पाइयो ।*
- **"मेहनत तपाइको जिम्मेवारी हाम्रो"** *नारा सहित अपांगता भएका, एकल महिला, दलित, न्यून आय भएका र सिमान्तकृत परिवारका बालबालिकाहरुलाई माध्यमिक तह सम्म निशुल्म शिक्षाको सुनिश्चित गर्न कोष स्थापना गरी परिचालनको नीति तथा कार्यक्रमको निरन्तरता रहेको पाइयो ।*
- *बार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा लैससासको दृष्टिले कम्तीमा ६० प्रतिशत बिनियोजन हुनेगरी लैंगिक उत्तरदायी बजेट तर्जुमा पद्धतिलाई अनिवार्य र पहिलो शर्तका रुपमा अंगीकार गर्ने नीति रहेको पाइयो ।*

- *वडा स्तरका मेलमिलाप केन्द्रलाई ब्यबस्थीत गरी मेलमिलापको माध्ययमबाट पिडितहरुमा छिटो छरितो र सर्बसुलभ न्याय प्रदान गर्ने ब्यबस्था मिलाउने नीति तथा कार्यक्रम रहेको पाइयो ।*
- *संस्थागत सुत्केरीलाई प्रबर्द्धन गर्दै सुन्य होम डेलीभरी कायम गर्न स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी हुनेलाई गा.पा.को तर्फबाट यातायात बापत* **रु. एक हजार** *उपलब्ध गराउने ब्यबस्थालाई निरन्तरता गरिएको पाइयो ।*
- *यस आर्थिक बर्षमा* **सुन्य होम डेलीभरी** *वडा घोषणाको नीति तथा कार्यक्रम रहेको पाइयो ।*
- *अनाथ, असाह्य तथा जोखिममा रहेका बालबालिकाको लागि बाल संरक्षण कोषमा कम्तीमा बार्षिक रुपमा रु. २ लाख रकम थप गर्दै लगिने र अन्य सरोकारवाला निकायलाई समेत कोष बृद्धिका लागि आह्वान गर्ने नीति तथा कार्यक्रम रहेको पाइयो ।*
- *लैंगिक हिंसा निवारण कोषमा बार्षिक रु २ लाख थप गर्दै जाने र हिंसा प्रभावित महिलाहरुलाई कानुनी परामर्श, स्वास्थ्य उपचार खर्च, ब्यबसाय संचालन तथा जिविकोपार्जनका लागि उक्त कोष परिचालन गर्ने नीति तथा कार्यक्रम रहेको पाइयो ।*
- *गाउँपालिकाको बजेट प्रणालीलाई लैंगिक उत्तरदायी बनाउदै लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परिक्षण कार्यलाई निरन्तरता दिने र परिक्षणबाट पहिँचान भएका सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरुलाई कार्ययोजना बनाई बार्षिक योजनामा समाहित गरी कार्यान्वयन गर्ने नीति रहेको पाइयो ।*
- *महिला बिरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मुलन महासन्धी, दिगो बिकास लक्ष्यले लैससास क्षेत्रमा लक्षित गरेका बिषयहरु, चौथो बेइजिङ सम्मेलनबाट पारित गरिएका १२ ओटा महिलाका सरोकारका बिषयहरु, संयुक्तराष्ट्रसंघ सुरक्षा परिषदको प्रस्ताव नं १३२५ र १८२० लगायतका अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरुलाई स्थानीयकरण गरी बार्षिक योजना तथा बजेट बिनियोजनमा समाबेश गरी कार्यान्वयन गर्ने नीति तथा कार्यक्रम रहेको पाइयो ।*

ख) गाउँपालिकाको लैससास प्राणाली अवलम्बनको बिद्यमान अवस्था र सुधारका लागि साझा सहमति

- *गाउँपालिकालाइ लैससास उत्तरदायी बनाउन लैससास परोक्षण दिग्दर्शनमा तोके बमोजिम गाउँपालिकाका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा गठित लैससास परिक्षण कार्यदललाई क्रियाशिल बनाउनु पर्ने बिषयमा ध्यानाकर्षण भएको छ ।*
- *हरेक आर्थिक बर्षमा गाउँपालिकाको लैंगिक उत्तरदायी बजेट बिश्लेषणका लागि कार्ययोजना तय गर्नुपर्ने बिषयमा कार्यपालिकाको ध्यानाकर्षण भएको छ ।*

- *गाउँपालिकालाई लैससास उत्तरदायी बनाउन र बिद्यमान बिभेद तथा हिंसा न्यूनिकरणका लागि निर्माण गरिएको लैससास नीति, कार्यबिधि तथा कार्यनितिको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुनुपर्ने बिषय* SWOT *बिश्लेषणमा स्पष्ट गरिएको छ ।*
- *लैससास सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरु* (CEDAW, Beijing Plateform, SDG etc) *स्थानीयकरण गर्न नियमित कार्ययोजना तय गर्ने बिषयमा प्रतिबद्धता जनाए अनुरुप निरन्तरता दिनुपर्ने ।*
- *योजना तर्जुमा प्रक्रियालाई सबै प्रकारका लक्षित समुहको ब्यबहारीक र रणनीतिक आबश्यकता पहिँचान गरी अभिलेखित गर्नुपर्ने बिषयमा गाउँपालिकाको समग्र टिमको ध्यानाकर्षण भएको छ ।*
- *लैंससास परिक्षण क्रममा औंल्याइएका सधार गर्नु पर्ने पक्षहरु सम्बोधन हुने गरी उक्त अबधीमा तयार गरिएको बार्षिक कार्ययोजना गाउँपालिकाको बार्षिक योजना किताबमा समाबेश गरी लागु गर्ने कुरामा सबै सहभागीको ध्यानआकृष्ट भएको छ ।*
- *अनुगमन समिति तथा कार्यदलले हरेक योजना तथा कार्यक्रमको लिखित प्रतिबेदन तयार गर्दा लैससास दृष्टिले लाभ तथा असर बिश्लेषण सहितको लिखित अभिलख राख्नु पर्ने बिषयमा सबै बिषयगत शाखा लगायत जनप्रतिनिधीहरुको ध्यानाकर्षण भएको छ ।*
- *सुचना सम्प्रेषण प्रणालीलाई लैससासमैत्री बनाउने कुरामा ध्यान आकृष्ट गराएको छ ।*
- *गाउँपालिकाका बिद्यमान नीति, कानुन र कार्यबिधिहरु जारी गर्नु पूर्व लैससास दृष्टिले उपयुक्त भए नभएको लेखाजोखा गरी लैससास बिषय समाबेश गर्न गाउँपालिकाको ध्यानआकृष्ट भएको छ ।*
- *सम्भव भएसम्म सबै सार्वजनिक निकायहरुमा बालमैत्री स्तनपान कक्ष, लैंगिकमैत्री सौचालय र अपांगमैत्री पूर्वाधार निर्माणका लागि निर्देशन तथा पहल गर्ने र कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गर्ने बिषयमा गाउँपालिकाको ध्यान आकृष्ट भएको छ ।*
- *हिंसामुक्त गाउँपालिका घोषणा बिषयमा ध्यानाकर्षण भई गाउँपालिकाको दिर्घकालिन रणनीति बनाई कार्यान्वयन गर्न कार्ययोजनामा समाबेश गरिएको छ ।*
- *गाउँपालिकाले हासिल गरेका सवल पक्षहरुलाई संस्थागत गरी निरन्तरता दिनु पर्ने बिषयमा लैससास परिक्षण सुचकहरुले सजक गराएको छ ।*

सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको लैससास क्षेत्रको सवल पक्ष, सुधार गर्नुपर्ने पक्ष, अवसर र चुनौती बिश्लेषण (SWOT analysis)

बिषय क्षेत्र	सवल पक्ष (१ अंक प्राप्त गरेको सुचक नं)	सुधारगर्नुपर्ने पक्ष (०.५ र ० अंक प्राप्त गरेको सुचक नं)	अवसर	चुनौती
नीति कानुन र योजना	१.१.१, १.१.२, १.१.३, १.१.४, १.१.५, १.१.६, १.१.७, १.१.८, १.२.१, १.२.२, १.२.३, १.२.४, १.२.५, १.२.६, १.२.७, १.२.८, १.३.१, १.३.२, १.३.३, १.३.४	▪ *नीत कानुन निर्माण गर्न पूर्व लैससास दृष्टिले सुधारगर्नुपर्ने बिषयमा समिक्षा गर्नुपर्ने ।* ▪ *बनेका नीति तथा कार्यबिधिको लागु गर्नु पूर्व लैससास बिषय वा शब्द चयन भए नभएको बिश्लेषण गर्ने ।* ▪ *बनेका नीति कानुन र कार्यबिधिको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्दा सरोकारवालाहरुको सहभागिता गराउने ।* ▪ *प्रचार प्रसारको बिस्तार*	▪ *जनप्रतिनिधि लैससासमैत्री गाउँपालिका निर्माण गर्ने बिषयमा सकारात्मक हुनु ।* ▪ *पर्याप्त संचारको अवसर* ▪ *स्थानीय सरोकारका बिषयमा स्थानीय तहलाई नीति तथा कानुन बनाई कार्यान्वयन गर्न सक्ने अधिकार प्राप्त हुनु ।* ▪ *गाउँ कार्यपालिकामा लैंगिक र सामाजिक रुपले समाबेशी सहभागिता हुनु ।*	▪ *लैससास परिक्षण दिग्दर्शनमा तोकिए बमोजिम नीति तथा कार्यबिधि निर्माण गर्दा बस्तुनिष्ठ प्रक्रिया अवलम्वन गर्ने बिषय ।* ▪ *सबै लक्षित समुहलाई समेटने र चित्त बुझाउने बिषय कठिन ।* ▪ *प्रभावकारी कार्यान्वयन ।* ▪ *लैससास अवधारणा र बुझाइमा एकरुपता र प्रभावकारी कार्यान्वयन ।* ▪ *परम्परागत सोचको हावी ।*
संस्थागत ब्यबस्था	२.१.३, २.१.४, २.२.१, २.२.२, २.२.३, २.२.४, २.३.१, २.३.२, २.४.१, २.४.२, २.४.३, २.४.४, २.५.१, २.५.२,	२.१.१, २.१.२, २.३.३, २.३.४, २.५.३, *दरबन्दी अनुसार जनशक्ति ब्यबस्थापन ।* *स्थानीय तहको पदपूर्ति सम्बन्धी कार्यबिधि*	▪ *लैससास क्षेत्रलाई बार्षिक नीति तथा कार्यक्रमले सम्बोधन गर्न सकिने ।* *बिषयगत शाखा तथा इकाइको ब्यबस्थापन ।* ▪ *लैससास हेर्ने छुट्टै महिला बालबालिका तथा जेष्ठ*	▪ *सबै प्रकारका सेवाग्राहीलाई कार्यक्रम बारे जानकारी गराउन कठीन ।* ▪ *स्थाइ पदमा लोकसेवाबाट कर्मचारीहरु सिफारिस हुने हुदा स्थानीय तहबाट*

	२.५.४,	*लैससासमैत्री बनाउन पुनरावलोकन गर्ने ।*	*नागरीक शाखालाई फोकल पर्सनको जिम्मेवारी प्रदान गरिएको ।* ▪ *गाउँपालिका भित्रका बिभिन्न समिति उपसमिति र कार्यदलमा सबै पक्षको समाबेशी प्रतिनिधित्व रहनु ।*	*समाबेशी बनाउन कठिन ।* ▪ *स्थानीय तहले संचालन गर्ने बार्षिक सबैप्रकारका कार्यक्रम बारे सबै लक्षित समुहलाई जानकारी तथा स्पष्टता गराउन बिषय ।* ▪ *लक्षीत समुहका असिमित आबश्यकता र सिमित बजेट*
मानव संशाधन र क्षमता बिकास	३.१.२, ३.१.३, ३.१.४, ३.१.६, ३.१.७, ३.१.८, ३.२.१, ३.२.३, ३.२.४, ३.३.१, ३.३.३, ३.३.४, ३.४.१, ३.४.२, ३.४.३, ३.४.४,	३.१.१, ३.१.५, ३.२.२, ३.३.२, *मानव संशाधन बिकास तथा क्षमता बिकास कार्ययोजना निर्माण गर्नुपर्ने ।* *क्षमता बिकासका लागि माग अनुसार आबश्यक बजेट ब्यबस्थापन ।* *सबै प्रकारका तालीम प्रभावकारी बनाउने* ।	▪ *बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जमा गरिने ।* ▪ *विभिन्न सहयोगी संस्थाहरुले मानव स्रोतको क्षमता विकासका लागि सहयोग गरि रहेको ।* ▪ *बिद्यमान मानव संशाधनको रोष्टर तयार गरी परिचालन गर्न सकिने ।*	▪ *पर्याप्त स्रोतको ब्यबस्थापन ।* ▪ *सबै कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधीलाई पर्याप्त क्षमता बिकास ।* ▪ *मानविय स्रोतको मनोवल तथा इच्छाशक्ति ।*
सेवा प्रबाह	४.१.४, ४.१.२, ४.१.३, ४.१.४, ४.२.१, ४.२.२, ४.२.३, ४.२.४, ४.३.१, ४.३.२, ४.३.३, ४.३.४,	▪ *कायकक्षलाई फराकिलो तथा सहज बनाउने ।* ▪ *सेवा प्रबाहको बारेमा पर्याप्त प्रसार प्रसार गर्नपर्ने ।*	▪ *नयाँ भवनबाट सेवा सुचारु भएको ।* ▪ *सेवाग्राहीहरुमा सचेतना बृद्धि* ▪ *सेवा प्रबाह गर्ने निकायमा समाबेशी सहभागिता ।* ▪ *समुदायमा गठन भएका टोल बिकास सस्थाहरुको क्षमता*	▪ *सेवाग्राहीहरुलाई सन्तुष्टि दिने काम ।* ▪ *लैससासमैत्री ब्यबहार र कार्यप्रणाली अवलम्वन ।* ▪ *गरिवी तथा पछौटेपना ।* ▪ *जनचेतनाको कमी ।*

	४.४.१, ४.४.२, ४.४.३, ४.४.४, ४.५.१, ४.५.२, ४.५.३, ४.५.४		*बिकास ।*	
सुशासन र उत्तरदायीत्व	५.१.१., ५.१.२, ५.१.३, ५.१.४, ५.२.१, ५.२.२, ५.२.३, ५.२.४, ५.३.१, ५.३.२, ५.३.४, ५.४.१, ५.४.२, ५.४.३, ५.४.४. ५.५.१, ५.५.२, ५.५.३, ५.५.४,	▪ *अनुगमन गर्दा लैससास दृष्टिले उपलब्धी मापन तथा प्रभाव मुल्यांकन गर्नुपर्ने ।* ▪ *सरोकारवालाहरुको सहभागिता तथा समन्वय बृद्धि गर्नुपर्ने ।*	▪ *बिभिन्न संघसंस्थाहरुसंग साझेदारी तथा सहकार्य गर्न सकिने ।* ▪ *सामाजिक परिचालनमा बृद्धि ।* ▪ *गाउँपालिकामा पर्याप्त लक्षीत बर्ग समुदाय रहनु ।* ▪ *नियमित सार्बजनिक सुनुवाई र सामाजिक परिक्षण जस्ता शुसासन अबलम्वनका औजारहरुलाई संस्थागत गर्न सकिने ।*	▪ *सबै प्रकारका लक्षित बर्ग समुदायको सरकार समक्ष सहज पहुँच सुनिश्चित ।* ▪ *सबै प्रकारका लक्षीत बर्ग समुहको सशक्तिकरण ।* ▪ *लैससासमैत्री अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणालीको ब्यबस्थापन ।*

सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको लैससास कार्यान्वयन सम्बन्धी बार्षिक कार्ययोजना २०८२।०८३ देखि २०८३।०८४

मूल शिर्षक		अवस्था सुधारका लागि आबश्यक क्रियाकलाप	क्रियाकलाप संचालन गर्ने जिम्मेवारी			समया बधी	थप दायित्व	
पुर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क		पहलकर्ता	निर्णयकर्ता	कार्यान्वयन कर्ता		पर्ने	नपर्ने
नीति कानुन योजना (२०)	२०							
नीति र कानुनमा समाबेशीता सहभागिता (८)	**८**	*१.१.१ गाउँपालिकाबाट निर्माण गरिने निती, कानुन, योजनाहरु लैससासमैत्री बनाउन बिधेयक समितिलाई लैससास बिषयमा स्पष्ट बनाउने ।*	*कार्यपालिका /बिधान समिति*	*कार्यपालिका गाउँसभा*	*कार्यपालिका सबै*	*चालु आ.व र निरन्तर*		*नपर्ने*
		१.१.२. गाउँपालिकाबाट निर्माण गरिने निती, कानुन, योजना जारी गर्नुपूर्व लैससास दृष्टिले उपयूक्त भए नभएको बारेमा लैससास कार्यान्वयन समितिले गर्ने ।	*कार्यपालिका /बिधान समिति*	*कार्यपालिका गाउँसभा*	*कार्यपालिका सबै*	*चालु आ.व र निरन्तर*		*नपर्ने*
		१.१.४. गाउँपालिकाको लैससास परिक्षण कार्यबिधि						
		१.१.७. स्थानीय श्रमनीति अलग्गै बनाई लागु गर्ने ।	*कार्यपालिका / रोजगार शाखा*	*कार्यपालिका*	*सरोकारवाला सबै*	*चालु आ.ब.*		*नपर्ने*
योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन (८)	**८**	*१.२.४. योजना तर्जुमा गर्दा महिला पुरुषका ब्यबहारीक तथा रणनीतिक आबश्यकताको अलग*	*म.बा. तथा स क शाखा*	*कार्यपालिका, गाउँसभा*	*सबै वडा र बिषयगत शाखा*	*आ.ब. २०८३।०८४*		*नपर्ने*

		अलग सुची तयार गर्ने ।	र योजना शाखा					
		१.२.५. लक्षित समुहको अलग अलग आबश्यकता बिश्लेषण गरी योजना तर्जुमा गरेको निर्णय प्रतिलिपि अभिलेख ब्यबस्थीत गर्ने ।	म.बा. तथा स क शाखा र योजना शाखा	कार्यपालिका	सबै वडा र बिषयगत शाखा	आ.ब. २०८३।०८४		नपर्ने
		१.२.७. बार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा दिगो बिकास लक्ष्य तोकी बजेट बिनियोजन गर्ने ।	म.बा. तथा स क शाखा र योजना शाखा	कार्यपालिका, गाउँसभा	सबै वडा तथा बिषयगत शाखा	आ.ब. २०८३।०८४		नपर्ने
बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन (४)	४	१.३.१. कार्यक्रम तथा योजना तर्जुमा गर्दा लक्षिंत समुहको समस्या बिश्लेषणलाई प्रागथमिकता दिने र प्राप्त उपलब्धीलाई निरन्तरता दिने ।	योजना शाखा /लैससमा का.स.	कार्यपालिका गाउँसभा	कार्यपालिका र सबै	निरन्तर		नपर्ने
संस्थागत ब्यस्था (२०)	**१७.५**							
कर्मचारी पदाधीकारी प्रतिनिधित्व (४)	३	२.१.१. निर्णायक क्षमता बिकासका लागि महिला सशक्तिकरण कार्यक्रमलाई थप ब्यापक बनाउने ।	अध्यक्ष /प्र प्र अ.	कार्यपालिका गाउँसभा	कार्यपालिका सबै	आ.ब. २०८२।०८३	आर्थिक स्रोत	
		२.१.४. क्षमता बिकासको कार्यक्रममा लक्षिंत समुहलाई अवसर प्रदान गर्न प्राथमिकता निर्धारण गरी लागुगर्ने ।	मानव संशाधन बिकास इकाई	कार्यपालिका	कार्यपालिका र सबै शाखा,	चलु आ.व. र निरन्तर		नपर्ने
कार्यप्रणाली	४	२.२.१. लैंगिक असमानता	म.बा.तथा	कार्यपालिका	सबै	चलु आ.व.		नपर्ने

समाबेशी (४)		हटाउन र समाबेशीकरण बढाउन लैससास नीति र रणनीति अनुरुप कार्यनीति बनाई लागु गर्ने ।	स.क.शाखा		सरोकारवाल ा			
		२.२.४ गाउँपालिकाबाट जारी गरिने नीति कानुनको प्रभावकारी कार्यान्वयन अवस्था बारे लैससास कार्यान्वयन समितिले नियमित अनुगमन गर्ने ।	अध्यक्ष /प्र प्र अ.	कार्यपालिका गाउँसभा	लैससास कार्यान्वयन समिति	चालु आ.व र निरन्तर		नपर्ने
समिति उप समितिकार्यदलम ा प्रतिनिधित्व (४)	३	२.३.३. अनुगमन समिति वा कार्यदलले स्थानीय तहबाट संचालीत कार्यक्रमको अनुगमन गर्दा लक्षित समुहले प्राप्त गरेको फाईदा वा प्रभाव बिश्लेषण गरी नीतिगत र कार्यगत सुझाव पेश गर्ने ब्यबस्था गर्ने	लैससास कार्यान्वयन समिति	कार्यपालिका गाउँसभा	सम्बन्धीत समिति वा कार्यदल	निरन्तर		नपर्ने
		२.३.४. अनुगमन समिति वाट लैससास क्षेत्रमा सुधार गर्न पेश भएका लिखित सुझावहरु अनिवार्य कार्यान्वयन गर्ने ब्यबस्था गर्ने ।	लैससास कार्यान्वयन समिति	कार्यपालिका, गाउँसभा	सबै सरोकारवाल ा	निरन्तर		नपर्ने
बित्त ब्यबस्थाप प्रणालीमा समाबेशीता (४)	४	प्राप्त उपलब्धीलाई निरन्तरता दिने ।	अध्यक्ष /प्र प्र अ.	कार्यपालिका गाउँसभा	कार्यपालिका सबै	निरन्तर		नपर्ने
तथ्यांक संकलन तथा ब्यबस्थापन (४)	३.५	प्राप्त उपलब्धीलाई निरन्तरता दिने ।	अध्यक्ष /प्र प्र अ.	कार्यपालिका गाउँसभा	कार्यपालिका सबै	निरन्तर		नपर्ने
मानव संशाधन तथा क्षमता	१८							

बिकास (२०)								
मानव संशाधनतथाक्षमताबिकास (८)	७	३.१.१. मानव स्रोत बिकासका लागि लैससास क्षमता बिकास कार्ययोजना बनाई लागु गर्ने ।	सबै बिषयगत शाखा	कार्यपालिका	कार्यपालिका सबै	आ.ब. २०८३।०८४	थप बजेट	
		३.१.६. मानव संशाधन बिकास फोकल पर्सन तोक्ने ।	प्रशासन शाखा	कार्यपालिका	कार्यपालिका सबै शाखा	चालु आ.ब.		नपन
अनौपचारिक मुल्य मान्यता र कुसंस्कार बिरुद्ध जनचेतना (४)	३.५	३.२.२. लैंगिक हिंसा रहित गाउँपालिका घोषणा कार्यबिधि निर्माण गरी लागु गर्ने ।	लैससास स.स./बिषयगत शाखा	कार्यपालिका, गाउँसभा	कार्यपालिका सबै	आ.ब. २०८३।०८४	थप बजेट	
		३.२.४. सामाजिक कुसंस्कार कुरिति बिरुद्ध जनचेतना कार्यक्रम ब्यापक बनाउने ।	सा.बि. शाखा	कार्यपालिका, गाउँसभा	कार्यपालिका, वडा, शाखाहरु	आ.ब. २०८३।०८४	थप बजेट	
कानुनी साक्षरता (४)	३.५	प्राप्त उपलब्धीलाई निरन्तरता दिने	सामाजिक बि.शाखा	कार्यपालिका	सबै सरोकारवाला	आ.ब. २०८३।०८४		नपर्ने
बिपद ब्यबस्थापनमा समाबेशीता(४)	४	प्राप्त उपलब्धीलाई निरन्तरता दिने	बिपद समिति	कार्यपालिका गाउँसभा	कार्यपालिका सबै	निरन्तर		नपने
सेवा प्रबाह (२०)	२०							
पूर्वाधार बिकास (४)	४	प्राप्त उपलब्धीलाई निरन्तरता दिने ।	अध्यक्ष /प्र प्र अ.	कार्यपालिका गाउँसभा	कार्यपालिका सबै	निरन्तर		नपने
प्रजनन स्वास्थ्य (४)	४	प्राप्त उपलब्धीलाई निरन्तरता दिने ।	अध्यक्ष /प्र प्र अ.	कार्यपालिका गाउँसभा	कार्यपालिका सबै	निरन्तर		नपने
शिक्षा कार्यक्रम	४	प्राप्त उपलब्धीलाई निरन्तरता	कार्यपालिका	कार्यपालिका	कार्यपालिका	निरन्तर		नपने

(४)		दिने ।	.	गाउँसभा	सबै			
खानेपानी तथा सरसफाई (४)	४	प्राप्त उपलब्धीलाई निरन्तरता दिने ।	अध्यक्ष /प्र प्र अ.	कार्यपालिका गाउँसभा	कार्यपालिका सबै	निरन्तर		नपने
स्वरोजगार, आय आर्जन तथाबजार ब्यबस्थापन(४)	४	४.५.४. सुपथ मुल्य सहकारी पसल शुरुवातका लागि पहल गर्ने ।	प्र प्र अ./रोजगार शाखा	गाउँसभा कार्यपालिका	कार्यपालिका सबै	आ.ब. २०८२।०८३	थप बजेट	
सुशासन तथा उत्तरदायित्तव (२०)	२०							
सुशासन (४)	४	प्राप्त उपलब्धीलाई निरन्तरता दिने ।	अध्यक्ष /प्र प्र अ.	कार्यपालिका गाउँसभा	कार्यपालिका सबै	निरन्तर		नपने
उत्तरदायित्तव र जवाफदेहिता(४)	४	प्राप्त उपलब्धीलाई निरन्तरता दिने ।	अध्यक्ष /प्र प्र अ.	कार्यपालिका गाउँसभा	कार्यपालिका सबै	निरन्तर		नपने
सुचना तथा संचार(४)	४	५.३.४. सुचना प्रबाहबाट जनचेतना बृद्धि भए नभएको अध्ययन प्रतिबेदन तयार गर्ने ।	प्र प्र अ./ सुचना शाखा	कार्यपालिका,	कार्यपालिका सबै	चालु आ.व र निरन्तर	थप बजेट	
अनुगमन तथा मुल्यांकन(४)	४	५.४.१. गाउँपालिकाबाट संचालीत समग्र योजना तथा कार्यक्रमहरुबाट सरोकारवालाहरुलाई पुगेको लाभ, असर र प्रभाव बिश्लेषण गरी अभिलेख तयार गर्ने ब्यबस्था गर्ने	प्र प्र अ./ सबै शाखा	कार्यपालिका	कार्यपालिका सबै	चालु आ.व. बाट निरन्तर	थप बजेट	
समन्वय र सम्बन्ध बिस्तार (४)	४	प्राप्त उपलब्धी निरन्तरता दिने ।						नपने

सुझावहरु :

सुनिलस्मृति गाउँपालिकामा मिति २०८२ माघ ०७ र ०८ गते सम्पन्न लैससास परोक्षण कार्यशालामा उपस्थित जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको सहभागितामूलक अभ्यासबाट हरेक सुचकहरुको स्वमुल्यांकन गरिएको छ । सुचकहरुको लेखाजोखा र अवलोकनका आधारमा गाउँपालिकालाई लैससास उत्तरदायी र संबेदनशिल बनाउन सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्र पहिँचान गरी निम्न बुँदामा सुझावहरु उल्लेख गरिएको छ ।

- *सुनिलस्मृति गाउँपालिकाले निर्माण गर्ने समग्र कानुन, नीति तथा कार्यबिधिहरु जारी गर्नु पूर्व लैससास दृष्टिले उपयुक्त भए नभएको र लैससासका बिषय वा शब्द चयन भए नभएको लेखाजोखा गरी पारित गर्ने कार्यलाई संस्थागत गर्ने र उक्त छलफल तथा निर्णयको अभिलेख राख्ने परिपाटीको बिकास गर्न सकेमा गाउँपालिका लैससास पति सम्बेदनशिलता रहेको पुष्टि गर्न सहज हुन्छ ।*
- *गाउँपालिकामा बिद्यमान समग्र निति तथा कानुन र कार्यबिधिहरु पुनरावलोकन साथै समिक्षा गरी सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरुलाई सम्बोधन हुनेगरी परिमार्जन तथा सुधार गर्न सकेमा लैससासका अधिकांस बिषयहरु सम्बोधन गर्न सकिने ।*
- *लैससास परीक्षण दिग्दर्शन २०७८ मा ब्यबस्था गरिएको लैससास कार्यान्वयन समिति र लैससास परिक्षण कार्यदललाई क्रियाशिल बनाउन सकेमा गाउँपालिकाको समग्र बिकास प्रक्रियालाई लैससास मूलप्रबाहीकरण गर्न सहज हुने ।*
- *लैससास परीक्षणको अबधीमा गाउँपीलकाबाट सुधारका लागि प्रतिबद्धता जनाई तयार गरिएको बार्षिक कार्ययोजनालाई गाउँपालिकाको बार्षिक योजना किताबमा समाबेश गरी समयमै कार्यान्वयन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिन सकेमा लैससास सम्बन्धी सवालहरु सम्बोधन गर्न सहज हुन्छ ।*
- *वडा तथा टोलबस्तीका योजना तर्जुमा अबधीमा महिला पुरुष लगायत सबै प्रकारका लक्षित समूहमा मागमा आधारीत योजनालाई* **ब्यबहारीक तथा रणनीतिक** *आबश्यकताको रुपमा प्राथमिकिकरण गरी अभिलेखित गर्न सकेमा लक्षित समुहका आबश्यकता सम्बोधन भए नभएको एकिन गर्न सहज हुने ।*
- *लक्षित समुहको* **समस्या बिश्लेषण र आबश्यकतामा आधारीत** *योजना माग गर्न सहजीकरणको ब्यबस्था गर्न सकिएमा पूवाधार बिकास संगसंगै आर्थिक, सामाजिक सशक्तिकरणको आबश्यकता पहिँचानमा सहज हुने ।*
- *लैससास लगायत लक्षित बर्ग समुदायका हितका लागि बनेका नीति, कार्यबिधिहरुको बारेमा सरोकारवाला बिच पर्याप्त जानकारी गराइ प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न सकेमा लैससासमैत्री बिकास सुनिश्चित गर्न सहज हुने ।*
- *गाउँपालिका भित्रका सबै सरकारी तथा नीजि भवनहरु अपांग, बालबालिका, लैंङ्गिकमैत्री हुनेगरी निर्माण गर्न गराउन अनिवार्य नक्सा पासको प्राबधान बनाई कार्यान्वयन भए नभएको नियमित अनुगमन गर्ने ब्यबस्था गर्नुपर्ने ।*
- *लैससासमैत्री सुचना प्रणाली ब्यबस्थापन गरी गाउँपालिकाबाट तर्जुमा गरिने लक्षित समुहका योजना र प्रगति बारे सबै प्रकारका लक्षित समुहमा सुचनाको सहज पहुँचको ब्यबस्था सुनिश्चित गर्ने ।*
- *गाउँपालिका भित्र बिभिन्न बिषय क्षेत्रमा काम गर्ने सहयोगी निकायहरुबाट संचालित योजना तथा कार्यक्रमहरुबाट प्राप्त उपलब्धी गाउँपालिकाको उपलब्धी हुने भएकोले संचालित कार्यको नियमित अनुगमन गरी अखिलेख राख्न सम्बन्धीत बिषयगत शाखाहरुलाई निर्देशन गनुपर्ने ।*

- *कानुनको मस्यौदा तयारी तथा सवाल पहिँचान र सम्बोधन उपाय सम्बन्धमा जनप्रतिनिधी र कर्मचारीहरुलाई नियमित अभिमूखिकरणको लागि योजना तथा बजेट ब्यबस्था हुनुपर्ने ।*
- *गाउँपालिकाद्धारा जारो गरिएका कानुन, नीति तथा कार्यबिधिहरुको बारेमा सबै जनप्रतिनिधी लगायत कर्मचारीहरुलाई अभिमूखिकरण मार्फत नियमित जानकारी गराउन सकेमा सो को प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न सहज हुने ।*

लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परीक्षण प्रतिबेदनको निष्कर्ष ::

सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको लैससास परोक्षणका लागि गाउँपालिकको स्वयम आयोजना र लैससास सम्बन्धी बिज्ञ सहजकर्ताको सहजिकरणमा लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परोक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको छ । उक्त परोक्षण अवधीमा सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको समग्र कानुन लगायत बिभिन्न नितिगत प्राबधान, योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा र बजेट बिनियोजन प्रक्रिया साथै वर्तमान अभ्यासहरुको बिषयमा सहभागीतामूलक बिधिबाट लैससास परीक्षणका सुचकहरुको लेखाजोखा तथा स्वमुल्याङ्कन गरिएको छ । परोक्षण अवधीमा गाउँपालिकाबाट निर्माण गरी लागु गरिएका कानुन, नीति तथा कार्यबिधि, बार्षिक योजना, कार्यक्रम तथा बजेट, आबधीक योजना, बार्षिक प्रतिबेदन लगायतका अन्य कार्यविधि र निर्णय दस्तावेजहरु अध्ययन तथा लेखाजोखा गरिएको छ । त्यसैगरी गाउँपालिकाको संरचनागत ब्यबस्था, भाषाशैली तथा ब्यबहार, सेवा प्रणाली लगायत भौतिक संरचनाको समेत अवलोकन गरिएको छ ।

गाउँपालिकाको लैससासमैत्री नीति, कानुन तथा योजना लगायत सेवा प्रवाह र सुशासन अवलम्बनका क्षेत्रमा थालनी गरिएका सकारात्मक अभ्यासहरुलाई निरन्तरता दिँदै संस्थागत गर्न सकिएमा गाउँपालिकाको समाबेशी बिकास र लैंगिक मूलप्रबाहिकरण सुनिश्चित गर्न सहज हुन्छ । लैससास परीक्षणबाट प्राप्त नतिजा अनुसार सुनिलस्मृति गाउँपालिकाको लैससासको अवस्था सुधारात्मक र सन्तोषजनक भएकोले यस प्रकारका बिभिन्न क्षेत्रहरुमा थालनी भएको असल अभ्यासहरुलाई संस्थागत गरी निरन्तरता आबश्यक देखिन्छ

अनुसुचीहरु

अनुसुची १ : तालिका १, सुनिलस्मृति गा.पा.का. लैससास परीक्षण सुचकहरुमा प्राप्तांक तथा पुष्ट्णइका आधारहरु

नोटः मुल्याङ्कन गर्दा राम्रो अवस्थालाई १ अंक, मध्यम अवस्थालाई ०.५ अंक र अति कमजोर अवस्थालाई ० अंक दिनु पर्नेछ। तल दिएको तालिकामा प्रत्येक सूचकमा '१', '०.५', र '०' अंक पाउने अवस्था र सो को प्रमाणीकरणको आधार राखिएको छ। यी सूचकमा गरिने मूल्याङ्कन सामुहिक मूल्याङ्कन हो। समूहमा पहिला सूचकमा छलफल गरी सोको अवस्थाबारे सहमतिमा अंक प्रदान गर्नु पर्नेछ।

सिनं	मूल बिषय	सहायक बिषय	अङ्क	सूचक नं	सूचक	सूचकको अङ्क	प्राप्ताङ्क	१ अंक आउने अवस्था	०.५ अंक आउने अवस्था	० अक आउने अवस्था	प्रमाणिकरणको आधार
१	नीति, कानून, योजना २०	नीति र कानूनमा समावेशिता सहभागिता	८	१.१.१	स्थानीय तहको नीति तथा कानूनको मस्यौदा तयार गर्ने कार्यदिशामा लैससासको दृष्टिले सम्पादन गर्ने गरी कार्यटोली निर्माण, पूर्व दस्तावेजको समीक्षा गर्दा लैससास दृष्टिकोणले भएको, मस्यौदाको बिषयवस्तु र शब्द चयन समावेशी र सहभागितामूलक हुने गरे \नगरेको ।	०-१	1	स्थानीय तहको नीति तथा कानूनको मस्यौदा तयार गर्ने कार्यदिशामा लैससासको दृष्टिले सम्पादन गर्ने गरी कार्यटोली निर्माण, पूर्व दस्तावेजको समीक्षा गर्दा लैससास दृष्टिकोणले भएको, मस्यौदाको बिषयवस्तु र शब्द चयन समावेशी र सहभागितामूलक हुने गरेको ।	स्थानीय तहको नीति तथा कानूनको मस्यौदा तयार गर्ने कार्यदिशामा लैससासको दृष्टिले सम्पादन गर्ने गरी कार्यटोली निर्माण, पूर्व दस्तावेजको समीक्षा, मस्यौदाको बिषयवस्तु र शब्द चयन आँसिक रुपमामात्र समावेशी र सहभागितामूलक हुने गरेको ।	स्थानीय तहको नीति तथा कानूनको मस्यौदा तयार गर्ने कार्यदिशामा लैससासको दृष्टिले सम्पादन गर्ने गरी कार्यटोली निर्माण, पूर्व दस्तावेजको समीक्षा गर्दा लैससास दृष्टिकोणले भएको, मस्यौदाको बिषयवस्तु र समावेशी शब्द चयन र सहभागितामूलक हुने नगरेको।	**विधायन समिति समाबेशी छ । बनेका नीति तथा कानुनहरु लैससास दृष्टिले सहभागितामूलक र समाबेशी भए नभएको समिक्षा गर्ने गरेको ।**
२				१.१.२	स्थानीय सरकारले आफ्ना नीति, कानून, योजना जारी गर्नु भन्दा अगाडि लैससासको दृष्टिले उपयुक्त भए नभएको बारे लेखाजोखा गर्ने गरे /नगरेको ।	०-१	1	स्थानीय सरकारले आफ्ना नीति, कानून, योजना जारी गर्नु भन्दा अगाडि लैससासको दृष्टिले उपयुक्त भए नभएको बारे लेखाजोखा गर्ने गरेको ।	स्थानीय सरकारले आफ्ना नीति, कानून, योजना जारी गर्नु भन्दा अगाडि लैससासको दृष्टिले उपयुक्त भए नभएको बारे आँसिक रुपमा मात्र लेखाजोखा गर्ने गरेको	स्थानीय सरकारले आफ्ना नीति, कानून, योजना जारी गर्नु भन्दा अगाडि लैससासको दृष्टिले उपयुक्त भए नभएको बारे लेखाजोखा गर्ने नगरेको	**गाउँपालिकाको नीति तथा कानुन पर्याप्त भएको । नीति कानुन कार्यबिधि जारी गर्नुपूर्व लैससास दृष्टिले उपयुक्त भए नभएको बारे लेखाजोखा गर्ने गरेको**

३				१.१.३	स्थानीय सरकारको नीति र योजनामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास (स्थानीय कानुन, नीति, आवधिक र बार्षिक योजनामा भएका नीतिहरू) सम्वन्धी विषयहरु समावेश भए /नभएको ।	०-१	1	स्थानीय सरकारको नीति र योजनामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास (स्थानीय कानुन, नीति, आवधिक र बार्षिक योजनामा भएका नीतिहरू) सम्वन्धी विषयहरु समावेश भएको ।	स्थानीय सरकारको नीति र योजनामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास (स्थानीय कानुन, नीति, आवधिक र बार्षिक योजनामा भएका नीतिहरू) सम्वन्धी विषयहरु आँसिक रुपमामात्र समावेश भएको ।	स्थानीय सरकारको नीति र योजनामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास (स्थानीय कानुन, नीति, आवधिक र बार्षिक योजनामा भएका नीतिहरू) सम्वन्धी विषयहरु समावेश नभएको ।	**गाउँपालिकाको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा लक्षीत बर्गका लैससास बिषय समाबेश भएको, आबधीक योजना बार्षिक नीति कार्यक्रममा समाबेश गरिएको ।**
४				१.१.४	स्थानीय सरकारको महिला र पुरुषको समविकास तथा सामाजिक समावेशीकरण र लैङ्गिक परीक्षण तथा सामाजिक विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अलग्गै नीतिहरु छन् / छैनन् ? (स्थानीय ऐन, कानुन, कार्यविधि, निर्देशिकामा खास व्यवस्था गरिएको वा नगरिएको)।	०-१	1	स्थानीय सरकारको महिला र पुरुषको समविकास तथा सामाजिक समावेशीकरण र लैङ्गिक परीक्षण तथा सामाजिक विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अलग्गै नीति भएको र यस्तो नीति स्थानीय ऐन, कानुन, कार्यविधि, निर्देशिकामा समावेश गरिएको।	स्थानीय सरकारको महिला र पुरुषको समविकास तथा सामाजिक समावेशीकरण र लैङ्गिक परीक्षण तथा सामाजिक विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अलग्गै नीति भएको तर स्थानीय ऐन, कानुन, कार्यविधि, निर्देशिकामा समावेश नगरिएको।	स्थानीय सरकारको महिला र पुरुषको समविकास तथा सामाजिक समावेशीकरण र लैङ्गिक परीक्षण तथा सामाजिक विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अलग्गै नीति नभएको र स्थानीय ऐन, कानुन, कार्यविधि, निर्देशिकामा समेत कुनै खास व्यवस्था नगरिएको ।	**लैंगिक हिंसा निवारण कोष छ बाल उद्धार कोष छ । गत बर्ष लैंगिक परीक्षण कार्यक्रम पालिकाको आयोजनामा सम्पन्न गरीएको ।**
५				१.१.५	स्थानीय तहले कार्यान्वयनमा ल्याएका ऐन, नियम, तथा कार्यविधिमा महिला तथा बञ्चितिमा परेको समुदाय अर्थात् लक्षित वर्गमा हुने सबै प्रकारका विभेदजन्य कार्यहरु रोक्न पर्याप्त प्रावधान व्यवस्था गरिएको छ / छैन ?	०-१	1	स्थानीय तहले कार्यान्वयनमा ल्याएका ऐन, नियम, तथा कार्यविधिमा महिला तथा बञ्चितिमा परेको समुदाय अर्थात लक्षित वर्गमा हुने सबै प्रकारका विभेदजन्य कार्यहरु रोक्न पर्याप्त प्रावधान राखिएको।	स्थानीय तहले कार्यान्वयनमा ल्याएका ऐन, नियम, तथा कार्यविधिमा महिला तथा बञ्चितिमा परेको समुदाय अर्थात लक्षित वर्गमा हुने सबै प्रकारका विभेदजन्य कार्यहरु रोक्ने खालका केही प्रावधानमात्र समावेश गरिएको ।	स्थानीय तहले कार्यान्वयनमा ल्याएका ऐन, नियम, तथा कार्यविधिमा महिला तथा बञ्चितिमा परेको समुदाय अर्थात लक्षित वर्गमा हुने सबै प्रकारका विभेदजन्य कार्यहरु रोक्न कुनै प्रावधान नराखिएको ।	**लैससास नीति र रणनीति छ । बालबालिका, अपांगता भएका ब्यक्ति सम्बन्धी कार्यसंचालन कार्यबिधि छ । बाल बिबाह न्यूनिकरण रणनीतिक योजना छ ।**

६				१.१.६	संघीय कानूनले व्यवस्था गरे बमोजिम स्थानीयस्तरमा महिला तथा वञ्चितीमा परेको समुदाय माथि हुने हिँसा र विभेद उपर सुनुवाई हुने प्रवन्ध मिलाए / नमिलाएको ?	०-१	1	संघीय कानूनले व्यवस्था गरे बमोजिम स्थानीयस्तरमा महिला तथा वञ्चितीमा परेको समुदाय माथि हुने हिंसा र विभेद उपर सुनुवाई हुने प्रवन्ध मिलाएको र सोहि अनुरूप कार्यन्वयन हुने गरेको ।	संघीय कानूनले व्यवस्था गरे बमोजिम स्थानीयस्तरमा महिला तथा वञ्चितीमा परेको समुदाय माथि हुने हिंसा र विभेद उपर सुनुवाई हुने प्रवन्ध मिलाएको तर कार्यान्वयन नभएको ।	संघीय कानूनले व्यवस्था गरे बमोजिम स्थानीय स्तरमा महिला तथा वञ्चितीमा परेको समुदाय माथि हुनेहिंसा र विभेद उपर सुनुवाई हुने प्रवन्ध नमिलाएको ।	**न्यायिक समिति गठन भई क्रियाशिल छ । सबै वडामा मेलमिलाप कर्ता परिचालन गरिएको छ ।**
७				१.१.७	महिला र पुरूषमा श्रमको ज्यालामा विभेद रोक्ने प्रावधान रहे । नरहेको (समुदायको प्रचलन विभेदकारी भए नभएको) ?	०-१	1	महिला र पुरूषमा श्रमको ज्यालामा विभेद रोक्ने प्रावधान रहेको।	महिला र पुरूषमा श्रमको ज्यालामा विभेद रोक्ने केही प्रावधानमात्र रहेको।	महिला र पुरूषमा श्रमको ज्यालामा विभेद रोक्ने कुनै प्रावधान नरहेको।	**समान कामको लागि समान ज्याला सम्बन्धी ब्यबस्था भएको । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रममा समान कामको लागि समान ज्यालाको ब्यबस्था लागु गरिएको ।**
८				१.१.८	स्थानीय तहको नीतिमा रैथाने र आप्रवासी कामदार तथा श्रमजीवी उपर हुने विभेद रोक्ने प्रावधान रहे / नरहेको ?	०-१	1	स्थानीय तहको नीतिमा रैथाने र आप्रवासी कामदार तथा श्रमजीवी उपर हुने विभेद रोक्ने प्रावधानहरु रहेको ।	स्थानीय तहको नीतिमा रैथाने र आप्रवासी कामदार तथा श्रमजीवी उपर हुने विभेद रोक्ने केही प्रावधान रहेको ।	स्थानीय तहको नीतिमा रैथाने र आप्रवासी कामदार तथा श्रमजीवी उपर हुने विभेद रोक्ने कुनै प्रावधान नरहेको।	**रैथाने र श्रमजिवि कामदारको बिभेद बिरुद्ध गाउँपालिकाको रोजगार शादखाले सम्बोधन हुने गरी ब्यवस्था गरेको ।**
९		योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	८	१.२.१	आवधिक योजना र वार्षिक योजना तथा कार्यकममा लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि नीति, रणनीति, कार्यक्रम र मापनयोग्य उपलब्धी लक्ष्य समावेश गरिएको छ / छैन ?	०-१	1	आवधिक योजना र वार्षिक योजना तथा कार्यकममा लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि नीति, रणनीति, कार्यक्रम र मापनयोग्य उपलब्धी लक्ष्य समावेश गरिएको ।	आवधिक योजना र वार्षिक योजना तथा कार्यकममा लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि आँसिक रुपमामात्र नीति, रणनीति, कार्यक्रम र मापनयोग्य उपलब्धी लक्ष्य समावेश गरिएको ।	आवधिक योजना र वार्षिक योजना तथा कार्यकममा लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि नीति, रणनीति, कार्यक्रम र मापनयोग्य उपलब्धी लक्ष्य समावेश नगरिएको	**गाउँपालिकाको बार्षिक योजना र बार्षिक निति तथा कार्यक्रममा छ । आबधीक योजना छ ।**

१०				१.२.२	गाउँपालिका /नगरपालिकाको स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले बजेट सीमा निर्धारण गर्दा महिला, बालबालिका, तथा बञ्चितीकरणमा परेको समूहको अवस्था विश्लेषणको आधारमा सो समूहको लागि वा प्रत्यक्ष्य फाइदा पुग्ने गरी कूल पूँजीगत बजेटको निश्चित प्रतिशत छुट्याउने गरे / नगरेको?	०-१	1	गाउँपालिका / नगरपालिकाको स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले बजेट सीमा निर्धारण गर्दा महिला, बालबालिका, तथा बञ्चितीकरणमा परेको समूहको अवस्था विश्लेषणको आधारमा सो समूहको लागि वा प्रत्यक्ष्य फाइदा पुग्ने गरी कूल पूँजीगत बजेटको निश्चित प्रतिशत छुट्याउने गरेको ।	गाउँपालिका / नगरपालिकाको स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले बजेट सीमा निर्धारण गर्दा महिला, बालबालिका, तथा बञ्चितीकरणमा परेको समूहको अवस्था विश्लेषणको आधारमा सो समूहमध्ये केहीको लागिमात्र प्रत्यक्ष्य फाइदा पुग्ने गरी कूल पूँजीगत बजेटको निश्चित प्रतिशत छुट्याउने गरेको ।	गाउँपालिका / नगरपालिकाको स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले बजेट सीमा निर्धारण गर्दा महिला, बालबालिका, तथा बञ्चितीकरणमा परेको समूहको लागि वा प्रत्यक्ष्य फाइदा पुग्ने गरी कूल पूँजीगत बजेटको निश्चित प्रतिशत छुट्याउने नगरेको।	**बञ्चितिकरणमा परेका, अति बिपन्न बर्गको उत्थान र क्षमता बिकासका लागि योजना र बजेट बिनियोजन गरेको । बजेट सिमा निर्धारण समितिले लक्षित समुहका लागि पर्याप्त बजेट बिनियोजन गर्ने गरेको नीति कार्यक्रममा उल्लेख छ ।**
११				१.२.३	स्थानीय सरकारको योजना सूची लक्षित समूहहरूको सक्रीय सहभागितामा तयार हुने र उनीहरुले छनौट गरेका योजना प्राथमिकीकरणमा पर्ने गरे / नगरेको (योजना तर्जुमा गर्दा गाउँ, वस्तीस्तरबाट आएका योजना कार्यकमहरुलाई समेटे नसमेटेको परीक्षण) ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले गाउँ, वस्तीस्तरबाट योजना सूची संकलन गर्दा लक्षित समूहहरूको सक्रीय सहभागितामा तयार हुने र उनीहरुले छनौट गरेका योजना प्राथमिकीकरणमा पर्ने गरेको ।	स्थानीय सरकारले गाउँ, वस्तीस्तरबाट योजना सूची संकलन गर्दा केही मात्र लक्षित समूहको सक्रीय सहभागितामा तयार हुने र उनीहरुले छनौट गरेका केही योजनामात्र प्राथमिकीकरणमा पर्ने गरेको ।	स्थानीय सरकारले गाउँ, वस्तीस्तरबाट योजना सूची संकलन गर्दा लक्षित समूहको सक्रीय सहभागितामा तयार हुने नगरेको र उनीहरुले माग गरेका योजनाले सामान्यतया प्राथमिकता नपाउने गरेको ।	**वडा कार्यालयबाट प्राथमिकिकरण गरी पठाएका योजनाको सुची राख्ने गरिन्छ । बस्ती टोल हुदै वडाबाट आएको योजना तथा कार्यक्रम बार्षिक कार्यक्रममा समाबेश गर्ने गरिएको ।**
१२				१.२.४	योजना तर्जुमा गर्दा महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेका समूहहरूको व्यावहारिक र रणनीतिक आवश्यकता पहिचान र परिपूर्ति गर्ने विषयमा छलफल भए / नभएको ?	०-१	1	योजना तर्जुमा गर्दा महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेका समूहहरूको व्यावहारिक र रणनीतिक आवश्यकता पहिचान र परिपूर्ति गर्ने विषयमा छलफल भएको ।	योजना तर्जुमा गर्दा महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेका समूहहरूको व्यावहारिक र रणनीतिक आवश्यकता पहिचान र परिपूर्ति गर्ने विषयमा सामान्य छलफल भएको ।	योजना तर्जुमा गर्दा महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेका समूहहरूको व्यावहारिक र रणनीतिक आवश्यकता पहिचान र परिपूर्ति गर्ने विषयमा छलफल नभएको ।	**महिला पुरुषका व्यबहारीक र रणनीतिक आबश्यकता पहिँचानको आधारमा योजना छनौट भएको अभिलेख छ**

१३				१.२.५	योजना तर्जुमा गर्दा महिला र पुरुष एवं लक्षित समुहहरू को छुट्टा छुट्टै अवस्था विश्लेषणको आधारमा आवश्यकता पहिचान गरी सो अनुसारको कार्यक्रम तय गर्ने गरिए /नगरिएको (तयारी प्रतिवेदन) ?	०-१	1	योजना तर्जुमा गर्दा महिला र पुरुष एवं लक्षित समुहहरू को छुट्टा छुट्टै अवस्था विश्लेषणको आधारमा आवश्यकता पहिचान गरी सो अनुसारको कार्यक्रम तय गर्ने गरिएको ।	योजना तर्जुमा गर्दा महिला र पुरुष एवं लक्षित समुहहरू को छुट्टा छुट्टै अवस्था विश्लेषणको आधारमा आवश्यकता पहिचान गरी सो अनुसार केही कार्यक्रम तय हुने गरेको।	योजना तर्जुमा गर्दा महिला र पुरुष एवं लक्षित समुहहरू को छुट्टा छुट्टै अवस्था विश्लेषणको आधारमा आवश्यकता पहिचान गरी सो अनुसारको कार्यक्रम तय गर्ने नगरिएको।	**वडातहबाट तर्जुमा गरिने बार्षिक योजना पेश गर्दा लक्षित समुहको छुट्टा छुट्टै अवस्था बिश्लेषण गर्ने गरिएको छ । वडाको माइन्युट छ।**
१४				१.२.६	स्थानीय सरकारले दीगो विकासका लक्ष्यहरू विशेष गरेर लक्ष्य ५ लैङ्गिक समानता प्राप्त गर्ने विषयलाई स्थानीयकरण गरी सो अनुसारको बजेट विनियोजन हुने गरे / नगरेको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले दीगो विकासका लक्ष्यहरूमध्ये लक्ष्य ५ लैङ्गिक समानता प्राप्त गर्ने विषयलाई स्थानीयकरण गरी सो अनुसारको बजेट विनियोजन गर्ने गरेको।	स्थानीय सरकारले दीगो विकासका लक्ष्यहरूमध्ये लक्ष्य ५ लैङ्गिक समानता प्राप्त गर्ने विषयलाई स्थानीयकरण गरी सो अनुसार केही कार्यक्रमहरूमा बजेट विनियोजन गर्ने गरेको	स्थानीय सरकारले दीगो विकासका लक्ष्यहरूमध्ये लक्ष्य ५ लैङ्गिक समानता प्राप्त गर्ने विषयलाई स्थानीयकरण नगरेको बजेट विनियोजन पनि गर्ने नगरेको।	**बार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा दिगो बिकास लक्ष्य नं ५ सम्बोधन हुनेगरी महिला शसक्तिकरणका लागि बजेट बिनियोजन गरिएको बार्षिक योजनामा समाबेश छ।**
१५				१.२.७	स्थानीय तहका योजना महिला, बालबालिका तथा पिछडिएको वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्नेगरी बने / नबनेको	०-१	1	स्थानीय तहका योजनाले महिला, बालबालिका तथा पिछडिएको वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्नेगरी बनेको ।	स्थानीय तहका योजनाले महिला, बालबालिका तथा पिछडिएको वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई सिमित रुपमा प्रत्यक्ष लाभ र केही अप्रत्यक्ष लाभ पुग्नेगरी बनेको	स्थानीय तहका योजनाले महिला, बालबालिका तथा पिछडिएको वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्नेगरी नबनेको ।	**गरिवी निवारणका लागि लघुउद्यम बिकास कार्यक्रम बाल बिबाह न्यूनिकरण अभियानका लागि बजेट र कार्यक्रम छुट्याइएको।**
१६				१.२.८	स्थानीय सरकारका उपभोक्ता समितिहरुमा लक्षित समुहका प्रतिनिधि सहित कम्तिमा ४०% महिलाहरूको सहभागिता भए। नभएको र मुख्य कार्यकारी पदमध्ये कुनै एकमा जिम्मेवारी दिए / नदिएको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारका उपभोक्ता समितिहरुमा लक्षित समुहका प्रतिनिधि सहित कम्तिमा ४०% महिलाहरूको सहभागिता भएको, मुख्य कार्यकारी पदमध्ये कुनै एकमा जिम्मेवारी दिएको ।	स्थानीय सरकारका उपभोक्ता समितिहरुमा लक्षित समुहका प्रतिनिधि सहित कम्तिमा ४०% महिलाहरूको सहभागिता गर्ने र मुख्य कार्यकारी पदमध्ये कुनै एकमा जिम्मेवारी दिने नीति लिएको ।	स्थानीय सरकारका उपभोक्ता समितिहरुमा लक्षित समुहका प्रतिनिधि सहित कम्तिमा ४०% महिलाहरूको सहभागिता नभएको, मुख्य कार्यकारी पदमध्ये कुनै एकमा जिम्मेवारी पनि नदिएको ।	**सबै उपभोक्ता समितिको मुख्य पद मध्ये एक पदमा महिला अनिवार्य राखिएको समितिको माइन्यूट योजना शाखामा भएको । कूल समिति सदस्य मध्ये अधिकांस समितिमा ४० प्रतिशत महिला सहभागिता रहेको ।**

१७		बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	४	१.३.१	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु भन्दा अघि समुदायका महिला, बालबालिका अपाङ्ग जनजाति, मधेशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग र दलित लगायतका सबै जातजाति र विपन्न वर्गका समूहहरूसँग बसेर समस्या केलाउने (विश्लेषण) गर्ने गरिए /नगरिएको ?		1	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु भन्दा अघि समुदायका महिला, बालबालिका अपाङ्ग जनजाति, मधेशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग र दलित लगायतका सबै जातजाति र विपन्न वर्गका समूहहरूसँग बसेर समस्या केलाउने (विश्लेषण) गर्ने गरिएको	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु भन्दा अघि समुदायका महिला, बालबालिका अपाङ्ग जनजाति, मधेशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग र दलित लगायतका सबै जातजाति र विपन्न वर्गका समूहहरूसँग बसेर समस्या केलाउने (विश्लेषण) गर्ने गरिएको	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु भन्दा अघि समुदायका महिला, बालबालिका अपाङ्ग जनजाति, मधेशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग र दलित लगायतका सबै जातजाति र विपन्न वर्गका समूहहरूसँग बसेर समस्या केलाउने (विश्लेषण) गर्ने नगरिएको ।	**समूहगत छलफलबाट टोल तथा वडाका योजना छनौट हुने गरेको र अभ्यास रहेको वडा भेलाको उपस्थिति रहेको ।**
१८				१.३.२	स्थानीय सरकारका क्षमता विकास योजनामा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट निर्माण एवं परीक्षण नियमितरुपमा गर्न बजेटको व्यवस्था गरिए / नगरिएको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारका क्षमता विकास योजनामा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट निर्माण एवं परीक्षण नियमितरुपमा गर्न बजेटको व्यवस्था गर्ने गरिएको।	स्थानीय सरकारका क्षमता विकास योजनामा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट निर्माण एवं परीक्षण गर्न कहिले काहीं बजेटको व्यवस्था हुने गरेको ।	स्थानीय सरकारका क्षमता विकास योजनामा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट निर्माण एवं परीक्षण गर्न बजेटको व्यवस्था हुने नगरेको ।	**गत आबमा लैससास परीक्षणका सम्पन्न भएको छ ।**
१९				१.३.३	परिक्षण पश्चात लैङ्गिक तथा समावेशी विषयमा सुधार गर्न क्षमता विकास कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि पर्याप्त बजेट तथा कार्यक्रम बार्षिक योजनामा समावेश गरिए /नगरिएको ?	०-१	1	परिक्षण पश्चात लैङ्गिक तथा समावेशी विषयमा सुधार गर्न क्षमता विकास कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि पर्याप्त बजेट तथा कार्यक्रम बार्षिक योजनामा समावेश गरेको ।	परिक्षण पश्चात लैङ्गिक तथा समावेशी विषयमा सुधार गर्न क्षमता विकास कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि बजेट तथा कार्यक्रम बार्षिक योजनामा समावेश भएपनि पर्याप्त नभएको।	परिक्षण पश्चात लैङ्गिक तथा समावेशी विषयमा सुधार गर्न क्षमता विकास कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि बजेट व्यवस्था हुने नगरेको ।	**लैससास परीक्षण पश्चात कार्ययोजना निर्माण गरि बार्षिक योजनामा समावेश गरी कार्यान्वयनमा गर्ने गरिन्छ ।**
२०				१.३.४	स्थानीय सरकारको बजेट तथा कार्यक्रममा लक्षित समूहहरूको लागि निश्चित प्रतिशत बजेट विनियोजन गरी उनीहरूको हितका कार्यक्रममा समयैमा खर्च गरिए /नगरिएको ? (बजेट तथा कार्यकमबीच भिडान)	०-१	1	स्थानीय सरकारको बजेट तथा कार्यक्रममा लक्षित समूहहरूको लागि निश्चित प्रतिशत बजेट विनियोजन गरी उनीहरूको हितका कार्यक्रममा समयैमा खर्च गर्ने गरिएको ।	स्थानीय सरकारको बजेट तथा कार्यक्रममा लक्षित समूहहरूको लागि कहिले कहीं बजेट विनियोजन गरी उनीहरूको हितका कार्यक्रममा खर्च गर्ने गरिएको ।	स्थानीय सरकारको बजेट तथा कार्यक्रममा लक्षित समूहहरूको लागि बजेट विनियोजन तथा उनीहरूको हितका कार्यक्रममा खर्च गर्ने नगरिएको ।	**गाउँपालिकाको बार्षिक योजनामा लक्षीत समुहका लागि माग अनुरुप योजना र बजेट बिनियोजन गरी बार्षिक योजना पुस्तिकामा उल्लेख छ। सो बजेट समयमै खर्च गरिन्छ।**

२१	संस्थागत व्यवस्था २०	कर्मचारी पदाधिकारी प्रतिनिधित्व	४	२.१.१	स्थानीय सरकारको निर्णायक तहमा (कर्मचारी।पदाधिकारी) महिलाहरूको समानरुपमा (५० /५० प्रतिशत) प्रतिनिधित्व रहेको छ /छैन ?	०-१	0.5	स्थानीय सरकारको निर्णायक तहमा (कर्मचारी।पदाधिकारी) महिलाहरूको समानरुपमा (५० /५० प्रतिशत) प्रतिनिधित्व रहेको अवस्था ।	स्थानीय सरकारको निर्णायक तहमा (कर्मचारी।पदाधिकारी) महिलाहरूको समानरुपमा (५०।५० प्रतिशत) प्रतिनिधित्व नभए पनि कम्तिमा ३३ प्रतिशत प्रतिनिधित्व रहेको अवस्था	स्थानीय सरकारको निर्णायक तहमा (कर्मचारी।पदाधिकारी) महिलाहरूको समानरुपमा (५० /५० प्रतिशत) प्रतिनिधित्व नभए पनि कम्तिमा ३३ प्रतिशत पनि प्रतिनिधित्व नरहेको अवस्था	**गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष पदमा महिला सहभागिता छ । कार्यपालिकामा महिला ३२ प्रतिशत छ। गाउँसभामा महिला सहभागिता ४० प्रतिशत छ । कूल कर्मचारी मध्ये महिला कर्मचारी ३८ प्रतिशत छ।**
२२				२.१.२	स्थानीय सरकारका कर्मचारीहरूको पदपूर्तिको निर्णय गर्दा सबै जातजाति, वर्ग, लिङ्ग र समुदायका बीच समावेशीकरण हुने गरी कर्मचारीहरूको समावेशी समानुपातिक प्रतिनिधित्व हुनसक्ने रणनीति लिइएको छ /छैन ?	०-१	0.5	स्थानीय सरकारका कर्मचारीहरूको पदपूर्तिको निर्णय गर्दा सबै जातजाति, वर्ग, लिङ्ग र समुदायका बीच समावेशीकरण हुने गरी कर्मचारीहरूको समावेशी समानुपातिक प्रतिनिधित्व हुनसक्ने रणनीति लिइएको अवस्था।	स्थानीय सरकारका कर्मचारीहरूको पदपूर्तिको निर्णय गर्दा सबै जातजाति, वर्ग, लिङ्ग र समुदायमध्येबाट केही समावेशीकरण हुने गरी कर्मचारीहरूको सिमित समावेशी प्रतिनिधित्व हुनसक्ने रणनीति लिइएको अवस्था।	स्थानीय सरकारका कर्मचारीहरूको पदपूर्तिको निर्णय गर्दा सबै जातजाति, वर्ग, लिङ्ग र समुदायका बीच समावेशीकरण हुने गरी कर्मचारीहरूको समावेशी समानुपातिक प्रतिनिधित्व हुनसक्ने रणनीति लिइएको छैन।	**गाउँपालिकाको कर्मचारीको समावेशी प्रतिनिधीत्वको लागि करार कर्मचारी भर्ना सम्बन्धी कार्यबिधि छ । तर समावेशी बनाउन सशोधन गर्नुपर्ने ।**
२३				२.१.३	स्थानीय सरकारले महिला तथा बिशेष समुदायलाई बिशेष सेवा प्रदान गर्दा सम्वन्धित समुदायको भाषा, संस्कृति र रहन सहन बुझेको कर्मचारी वा जनप्रतिनिधि समेत समावेश गरेको कार्यटोली वा शाखा मार्फत दिने गरेको /नगरेको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले महिला तथा बिशेष समुदायलाई बिशेष सेवा प्रदान गर्दा सम्वन्धित समुदायको भाषा, संस्कृति र रहन सहन बुझेको कर्मचारी वा जनप्रतिनिधि समेत समावेश गरेको कार्यटोली वा शाखा मार्फत सेवा दिने गरेको।	स्थानीय सरकारले महिला तथा बिशेष समुदायलाई बिशेष सेवा प्रदान गर्दा सम्वन्धित समुदायको भाषा, संस्कृति र रहन सहन बुझेको जनप्रतिनिधि समावेश गरेको कार्यटोली मार्फत दिने गरेको।	स्थानीय सरकारले महिला तथा बिशेष समुदायलाई बिशेष सेवा प्रदान गर्दा सम्वन्धित समुदायको भाषा, संस्कृति र रहन सहन बुझेको कर्मचारी वा जनप्रतिनिधि समेत समावेश गरेर सेवा दिने नगरेको।	**सबैले नेपाली भाषा बोल्ने र सहज बुझ्न सक्ने भएकोले छुट्टै ब्यबस्था गर्न आबश्यक नभएको ।**

२४				२१.४	जनप्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरूलाई कुनै क्षमता अभिबृद्धिको अवसर प्रदान गर्दा सबैलाई समान अवसर हुने गरी र महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई अग्रभाग प्राप्त हुनेगरी सकारात्मक विभेदको नीति लिएको /नलिएको	०-१	1	जनप्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरूलाई कुनै क्षमता अभिबृद्धिको अवसर प्रदान गर्दा सबैलाई समान अवसर हुने गरी र महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई अग्रभाग प्राप्त हुनेगरी सकारात्मक विभेदको नीति लिएको ।	जनप्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरूलाई कुनै क्षमता अभिबृद्धिको अवसर प्रदान गर्दा सबैलाई समान अवसर हुनेगरी र महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई समेत सेवा प्राप्त हुनेगरी सकारात्मक विभेदको नीति लिएको ।	जनप्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरूलाई कुनै क्षमता अभिबृद्धिको अवसर प्रदान गर्दा सबैलाई समान अवसर पाइने गरी र महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई अग्रभाग प्राप्त हुनेगरी सकारात्मक विभेदको नीति नरहेको ।	**जनप्रतिनिधी तथा कर्मचारीको क्षमता बिकासका तालीम वा अन्य कार्यक्रम संचालन गर्दा लक्षित समूहलाई अग्रभागमा राख्ने गरिएको ।**
२५		कार्यप्रणाली समावेशी	४	२२.१	महिला र पुरुषबीचको असमानता हटाउन तथा सामाजिक समावेशीकरण बढाउनको लागि स्थानीय तहको निश्चित कार्यनीति छ /छैन ?	०-१	1	महिला र पुरुषबीचको असमानता हटाउन तथा सामाजिक समावेशीकरण बढाउनको लागि स्थानीय तहको निश्चित कार्यनीति रहेको।	महिला र पुरुषबीचको असमानता हटाउन तथा सामाजिक समावेशीकरण बढाउनको लागि स्थानीय तहको निश्चित कार्यनीति भएपनि कार्यान्वयनमा नरहेको ।	महिला र पुरुषबीचको असमानता हटाउन तथा सामाजिक समावेशीकरण बढाउनको लागि स्थानीय तहको निश्चित कार्यनीति नरहेको।	**लैंगिक असमानता हटाउने र सामाजिक समाबेशीकरण बढाउने बारे लैससास नीति, रणनीति छ ।**
२६				२२.२	स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक विकास हेर्ने इकाईको व्यवस्था छ।छैन ? (लैङ्गिक विकास डेस्क वा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समिति वा यस्तै कुनै संरचनाको व्यवस्था कार्यशर्त र जिम्मेवारी किटान सहित गरिए /नगरिएको)	०-१	1	स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक विकास हेर्ने इकाईको व्यवस्था रहेको (लैङ्गिक विकास डेस्क वा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समिति वा यस्तै कुनै संरचनाको व्यवस्था कार्यशर्त र जिम्मेवारी किटान सहित रहेको)	स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक विकास हेर्ने इकाईको व्यवस्था रहेको (लैङ्गिक विकास डेस्क वा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समिति वा यस्तै कुनै संरचनाको व्यवस्था कार्यशर्त र जिम्मेवारी किटान सहित रहेको) तर कार्यान्वयनमा नरहेको	स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक विकास हेर्ने इकाईको व्यवस्था रहेको (लैङ्गिक विकास डेस्क वा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समिति वा यस्तै कुनै संरचनाको व्यवस्था नगरिएको ।	**लैंगिक बिकास कार्य गर्ने जिम्मेवारी महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरीक शाखालाई तोकीएको छ । उक्त शाखालाई लिखित कार्यबिबरण तोकीएको दस्तावेज भएको । लैससास कार्यान्वयन समिति क्रियाशिल छ ।**
२७				२२.३	स्थानीय सरकारबाट कार्यालयमा हुन सक्ने कुनै पनि प्रकारको दुर्व्यवहार, भेदभाव महिला हिंसा नियन्त्रणको लागि आचार संहिता बनाएर लागु गरिएको छ /छैन ?	०-१	1	स्थानीय सरकारबाट कार्यालयमा हुन सक्ने सबै प्रकारको दुर्व्यवहार, भेदभाब महिला हिंसा नियन्त्रणको लागि आचार संहिता बनाएर लागु गरिएको।	स्थानीय सरकारबाट कार्यालयमा हुन सक्ने दुर्व्यवहार, भेदभाब र महिला हिंसा नियन्त्रण सम्वन्धी आचार संहिता रहेको तर कार्यान्वयन नभएको।	स्थानीय सरकारबाट कार्यालयमा हुन सक्ने दुर्व्यवहार, भेदभाब र महिला हिंसा नियन्त्रण सम्वन्धी आचार संहिता केही पनि नरहेको।	**कार्यालयमा हुनसक्ने दुरब्यवहार, कुनैपनि भेदभाव वा महिला हिंसा बिरुद्ध गाउँपालिकाले आचार संहिता बनाई कार्यान्वयन गरेको छ ।**

२८				२.३.४	योजना तर्जुमा समितिलाई सुझाव दिने दस्तावेज तयार गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समितिमा महिला, बालबालिका तथा अन्य सबै लक्षित समुदायको सक्रिय सहभागिता भए नभएको र यस समितिले वडा तहमा योजाना सम्वन्धी छलफल समावेशी भए नभएको अनुगमन गरे /नगरेको ?	०-१	1	योजना तर्जुमा समितिलाई सुझाव दिने दस्तावेज तयार गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समितिमा महिला, बालबालिका तथा अन्य सबै लक्षित समुदायको सक्रिय सहभागिता रहेको र यस समितिले वडा तहमा योजाना सम्वन्धी छलफल समावेशी भए नभएको अनुगमन समेत गरेको ।	योजना तर्जुमा समितिलाई सुझाव दिने दस्तावेज तयार गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समितिमा महिला, बालबालिका तथा अन्य सबै लक्षित समुदायको सक्रिय सहभागिता रहेतापनि यस समितिले वडा तहमा योजाना सम्वन्धी छलफल समावेशी भए नभएको अनुगमन नगरेको ।	योजना तर्जुमा समितिलाई सुझाव दिने दस्तावेज तयार गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समितिमा महिला, बालबालिका तथा अन्य सबै लक्षित समुदायको सक्रिय सहभागिता नरहेको र यस समितिले वडा तहमा योजाना सम्वन्धी छलफल समावेशी भए नभएको अनुगमन समेत नगरेको ।	**लैससास कार्यान्वयन समितिको नियमित बैठक बस्ने गरेको । अनुगमन बिषयमा थप छलफल गर्नु पर्ने ।**
२९		समिति, उपसमिति र कार्यदलमा प्रतिनिधित्व	४	२.३.१	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायबाट महिला र पुरुषको समावेशी प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था रहे / नरहेको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायबाट महिला र पुरुषको समावेशी र समानुपातिक प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था रहेको।	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायबाट समानुपातिक प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था रहेपनि व्यवहारमा केहीकोमात्र प्रतिनिधित्व हुने गरेको।	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायबाट समावेशी र समानुपातिक प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था नरहेको।	**गाउँपालिकाका बिभिन्न उपसमिति लगायत कार्यदलमा महिला अनिवार्य र समावेशी सहभागिता गरिएको माइन्यूट पुस्तिका छ ।**
३०				२.३.२	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायका प्रतिनिधिहरूले छलफल तथा निर्णय निर्माणमा स्वस्थ ढंगले भागलिन पाए /नपाएको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायका प्रतिनिधिहरूले छलफल तथा निर्णय निर्माणमा स्वस्थ ढंगले भागलिन पाएको ।	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायका प्रतिनिधिहरूले छलफलमा भागलिन पाए पनि निर्णय निर्माणमा भूमिका खेल्न नसकेको ।	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायका प्रतिनिधिहरूले छलफल तथा निर्णय निर्माणमा स्वस्थ ढंगले भागलिन नपाएको ।	**उपस्थिति पुर्ण हुन्छ र छलफलमा पनि सबै लक्षित समूहका प्रतिनिधीले अर्थपुर्ण सहभागिता जनाउने गरेको र आवाज सुनुवाइ हुने गरेको छ ।**

३१				२.३.३	स्थानीय तहमा सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन र समीक्षा सम्वन्धी कार्यमा स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूले महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको हितहुने गरी विश्लेषण सहित नीतिगत र कार्यगत सुझाव दिने गरे /नगरेको ?	०-१	0.5	स्थानीय तहमा सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन र समीक्षा सम्वन्धी कार्यमा स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूले महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको हितहुने गरी विश्लेषण सहित नीतिगत र कार्यगत सुझाव दिने गरेको ।	स्थानीय तहमा सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन र समीक्षा सम्वन्धी कार्यमा स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूले महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको हितहुने गरी विश्लेषण नगरी नीतिगत र कार्यगत सुझाव दिने गरेको ।	स्थानीय तहमा सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन र समीक्षा सम्वन्धी कार्यमा स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूले महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको हितहुने गरी विश्लेषण र सुझाव केहीपनि दिने नगरेको ।	**अनुगमनबाट आउने सुझावहरु नीतिगत र कार्यगत अलग अलग सुझाव नभई समग्रतामा आउने गरेकोछ ।**
३२				२.३.४	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूले महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको हितहुने गरी दिइएका नीतिगत र कार्यगत सुझावहरुको कार्यान्वयन हुने गरे /नगरेको ?	०-१	0.5	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूले महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको हितहुने गरी दिइएका नीतिगत र कार्यगत सुझावहरुको प्रायः कार्यान्वयन हुने गरेको ।	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूले महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको हितहुने गरी दिइएका नीतिगत र कार्यगत सुझावहरुको कार्यान्वयन कहिले काहींमात्र हुने गरेको ।	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूले महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको हितहुने गरी दिइएका नीतिगत र कार्यगत सुझावहरुको कार्यान्वयन हुने नगरेको ।	**अनुगमन समितिको सुझावहरु केही कार्यान्वयन हुने गरेको ।**
३३		वित्त व्यवस्थापन प्रणालीमा समावेशिता	४	२.४.१	स्थानीय तहमा महिला विकास, लैङ्गिक हिंसा विरूद्ध, महिला सीप विकास, नेतृत्व विकास तथा क्षमता अभिबृद्धि जस्ता बिषयमा स्रोत व्यवस्थापनका लागि लागि बार्षिक आर्थिक ऐनमा उल्लेखगरी छुट्टै कोष स्थापना गरिएको / नगरिएको ?	०-१	1	स्थानीय तहमा महिला विकास, लैङ्गिक हिंसा बिरूद्ध, महिला सीप विकास, नेतृत्व विकास तथा क्षमता अभिबृद्धि जस्ता बिषयमा स्रोत व्यवस्थापनका लागि लागि बार्षिक आर्थिक ऐनमा उल्लेखगरी छुट्टै कोष स्थापना भएको ।	स्थानीय तहमा महिला विकास, लैङ्गिक हिंसा बिरूद्ध, महिला सीप विकास, नेतृत्व विकास तथा क्षमता अभिबृद्धि जस्ता बिषयमा स्रोत व्यवस्थापनका लागि लागि बार्षिक आर्थिक ऐनमा उल्लेखगरी छुट्टै कोष स्थापना गर्ने निर्णय भएको तर कार्यान्वयन नभएको ।	स्थानीय तहमा महिला विकास, लैङ्गिक हिंसा बिरूद्ध, महिला सीप विकास, नेतृत्व विकास तथा क्षमता अभिबृद्धि जस्ता बिषयमा स्रोत व्यवस्थापनका लागि लागि छुट्टै कोष स्थापना नभएको ।	**महिला लगायत लक्षित बर्गको हित हुने कार्यक्रमका लागि छुट्टै कोष खडा गरिएको छैन लैंगिक हिंसा निवारण कोष, बाल उद्धार कोष, सुत्केरी महिलाका लागि कोष आदि ।**

३४				२.४.२	के आदिवासी जनजाति, दलित अन्य लक्षित समुहका महिलाहरूको विकास र सशक्तिकरणको लागि वजेटको व्यवस्था भएको छ ? उनीहरूको आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ ?	०-१	1	आदिवासी जनजाति, दलित अन्य लक्षित समुहका महिलाहरूको विकास र सशक्तिकरणको लागि वजेटको व्यवस्था भएको तथा उनीहरूको आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको ।	आदिवासी जनजाति, दलित अन्य लक्षित समुहका महिलाहरूको विकास र सशक्तिकरणको लागि वजेटको व्यवस्था भएको तर उनीहरूको आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम तर्जुमा भने नभएको ।	आदिवासी जनजाति, दलित अन्य लक्षित समुहका महिलाहरूको विकासर सशक्तिकरणको लागि वजेटको व्यवस्था तथा उनीहरूको आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम तर्जुमा नभएको ।	**महिला, दलित जनजातीका लागि समग्रमा बजेट तथा कार्यक्रम छुट्याउने गरेको छ।**
३५				२.४.३	के स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक डेस्कको विकासको र आवश्यक मानवीय श्रोतहरु लागि वजेटको व्यवस्था भएको छ ? सो अनुसार कार्यक्रम पहिचान गरिएको छ ?	०-१	1	स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक डेस्कको विकासको र आवश्यक मानवीय श्रोतहरु लागि वजेटको व्यवस्था भएको तथा सो अनुसार कार्यक्रम पहिचान गरिएको ।	स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक डेस्कको विकासको र आवश्यक मानवीय श्रोतहरु लागि वजेटको व्यवस्था भएको तर सो अनुसार कार्यक्रम पहिचान नगरिएको ।	स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक डेस्कको विकासको र आवश्यक मानवीय श्रोतहरु लागि वजेट तथा कार्यक्रम प्रवन्ध नै नभएको ।	**लैंगिक बिकास डेस्कको भूमिका निर्वाह गर्न महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरीक शाखालाई जिम्मेवारी तोकिएको छ।**
३६				२.४.४	स्थानीय सरकारले समावेशी सूचना प्रणाली व्यवस्थापन गर्न बजेटको व्यवस्था गरे /नगरेको र कम्प्युटरकृत लेखा प्रणालीले समावेशी क्षेत्रमा भएको बजेट तथा खर्च सम्वन्धी सूचना दिने वा नदिने गरेको ।	०-१	1	स्थानीय सरकारले समावेशी सूचना प्रणाली व्यवस्थापन गर्न बजेटको व्यवस्था गर्ने गरेको र कम्प्युटरकृत लेखा प्रणालीले समावेशी क्षेत्रमा भएको बजेट तथा खर्च सम्वन्धी सूचना दिने गरेको ।	स्थानीय सरकारले समावेशी सूचना प्रणाली व्यवस्थापन गर्न बजेटको व्यवस्था गरे पनि कम्प्युटरकृत लेखा प्रणालीले समावेशी क्षेत्रमा भएको बजेट तथा खर्च सम्वन्धी सूचना दिने नगरेको ।	स्थानीय सरकारले समावेशी सूचना प्रणाली व्यवस्थापन गर्न बजेटको व्यवस्था नगरेको र कम्प्युटरकृत लेखा प्रणालीले समावेशी क्षेत्रमा भएको बजेट तथा खर्च सम्वन्धी सूचना पनि नदिने गरेको ।	**गा.पा.मा कम्प्युटरकृत लेखा प्रणाली छ । न.पा.बाट लक्षीत बर्गका लागि भएका काम र खर्चको सुचना प्रवाह गरिन्छ।**
३७		तथ्याङ्क सङ्कलन तथा व्यवस्थापन	४	२.५.१	के स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका आधारभूत खण्डिकृत सूचना।तथ्याँक संकलन तथा अध्यावधिक गर्ने गरेको छ ? (लिङ्ग, उमेर, जात, र आर्थिक स्थिति आदि) (गाऊं।नगर प्रोफाईल)	०-१	1	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका (लिङ्ग, उमेर, जात, र आर्थिक स्थिति आदि) समावेश भएको आधारभूत खण्डिकृत सूचना। तथ्यांङ्क संकलन गर्ने गरेको र खण्डीकृत तथ्यांङ्कको समय समयमा अध्यावधिक गर्ने गरेको छ ।	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका (लिङ्ग, उमेर, जात, र आर्थिक स्थिति आदि) समावेश भएको आधारभूत खण्डिकृत सूचना । तथ्याँक संकलन गरेको तर खण्डीकृत तथ्यांङ्कको अध्यावधिक नगरेको ।	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका (लिङ्ग, उमेर, जात, र आर्थिक स्थिति आदि) समावेश भएको आधारभूत खण्डिकृत सूचना।तथ्याँक संकलन पनि नगरेको ।	**गाउँपालिकाको डिजिटल प्रोफाइल उपयोगमा ल्याइएको छ ।**

३८				२.५.२	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका आधारभूत सूचना।तथ्याँक संकलन गर्दा बेरोजगार तथा गरिबको पहिचान गरी छुट्टाछुट्टै नक्साङ्कन गर्ने गरेको /नगरेको (गाऊं /नगर प्रोफाईल)	०-१	1	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका आधारभूत सूचना।तथ्याँक संकलन गर्दा बेरोजगार तथा गरिबको पहिचान गरी छुट्टाछुट्टै नक्साङ्कन गर्ने गरेको ।	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका आधारभूत सूचना।तथ्याँक संकलन गर्दा बेरोजगार तथा गरिबको पहिचान गरेको तर छुट्टाछुट्टै नक्साङ्कन नगरेको ।	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका आधारभूत सूचना।तथ्याँक संकलन गर्दा बेरोजगार तथा गरिबको पहिचान नै नभएकोले छुट्टाछुट्टै नक्साङ्कन गर्ने नगरेको ।	**समुदायमा आधारभुत सुचना तथा तथ्यांक संकलन अद्यावधिक गर्ने गरेको । गरिवीको नक्सांकन र बरोजगारको पहिँचान गरिएको तथ्यांक छ ।**
३९				२.५.३	के स्थानीय सरकारले आफ्नो पार्श्वचित्रमा आधारित खण्डीकृत तथ्यांक र सूचनालाई आधार मानि स्थानीय विकास योजना तर्जुमा गर्ने गरेको छ ?	०-१	0.5	स्थानीय सरकारले आफ्नो पार्श्वचित्रमा आधारित खण्डीकृत तथ्यांक र सूचनालाई आधार मानि स्थानीय विकास योजना तर्जुमा गर्ने गरेको ।	स्थानीय सरकारले आफ्नो पार्श्वचित्रमा आधारित खण्डीकृत तथ्यांक र सूचनालाई आधार मानि स्थानीय विकास योजना तर्जुमा गर्ने नीति बनाएको तर कार्यान्वयन नभएको ।	स्थानीय सरकारले आफ्नो पार्श्वचित्रमा आधारित खण्डीकृत तथ्यांक र सूचनालाई आधार मानि स्थानीय विकास योजना तर्जुमा गर्ने नगरेको ।	**गा.पा.को विद्यमान प्रोफाइललाई आधार मानि योजना छनौट गर्ने गरिएको तर पुरर्ण रुपले कार्यान्वयन गर्न थप छलफल गर्नुपर्ने ।**
४०				२.५.४	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका सामाजिक सुरक्षा पाउनेहरू र पञ्जिकरणको अभिलेख व्यवस्थापन तथा तथ्याँक अध्यावधिक गर्ने गरे /नगरेको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका सामाजिक सुरक्षा पाउनेहरू र पञ्जिकरणको अभिलेख व्यवस्थापन तथा तथ्याँक अध्यावधिक गर्ने गरेको ।	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका सामाजिक सुरक्षा पाउनेहरू र पञ्जिकरणको अभिलेख व्यवस्थापन गरेपनि तथ्याँक अध्यावधिक नगरेको ।	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका सामाजिक सुरक्षा पाउनेहरू र पञ्जिकरणको अभिलेख व्यवस्थापन तथा तथ्याँक अध्यावधिक गर्ने नगरेको ।	**पञ्जिकरण शाखा व्यवस्थीत छ । सामाजिक सुरक्षा पाउनेको अभिलेख अद्याबधीक गरिएको छ ।**
४१	मानव संसाधन तथा क्षमता विकास १०	मानव संसाधन तथा क्षमता विकास	८	३.१.१	लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि क्षमता विकास कार्ययोजना तयार गरे नगरेको र छुट्टै शिर्षकमा बजेट विनियोजन भए । नभएको र यस्तो रकम खर्च गर्ने कार्यविधि स्वीकृत भइ कार्यान्वयनमा आए /नआएको ?	०-१	0.5	लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि क्षमता विकास कार्ययोजना तयार गरी छुट्टै शिर्षकमा बजेट विनियोजन हुने गरेको र यस्तो रकम खर्च गर्ने कार्यविधि स्वीकृत भइ कार्यान्वयनमा नआएको ।	लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि क्षमता विकास कार्ययोजना तयार भएपनि छुट्टै शिर्षकमा बजेट विनियोजन हुने नगरेको तथा यस्ता कार्यमा भए गरेको खर्च गर्ने कार्यविधि स्वीकृत भइ कार्यान्वयनमा नआएको	लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि क्षमता विकास कार्ययोजना तयार नगरेको, छुट्टै शिर्षकमा बजेट विनियोजन हुने नगरेको र यस्तो रकम खर्च गर्ने कार्यविधि समेत स्वीकृत भइ कार्यान्वयनमा नआएको ।	**गा.पा. ले लैससास क्षमता विकासका लागि केही बजेट विनियोजन गरेको ।**

४२				३.१.२	स्थानीय सरकारका पदाधिकारी।कमर्चारीहरूले लैङ्गिक तथा समावेशी विकास, लैंगिक हिंशा सम्बन्धी तालिम लिएका छन् वा छैनन् र तालिम कार्यकममा लक्षित समूह तथा अन्य सबै महिला र पुरुषको समान सहभागिता र उपस्थिति सुनिश्चितता गरिएको थियो / थिएन ?	०-१	1	स्थानीय सरकारका पदाधिकारी।कमर्चारीहरूले लैङ्गिक तथा समावेशी विकास, लैंगिक हिंशा सम्बन्धी तालिम लिएको र तालिम कार्यकममा लक्षित समूह तथा अन्य सबै महिला र पुरुषको समान सहभागिता र उपस्थिति सुनिश्चितता गरिएको।	स्थानीय सरकारका पदाधिकारी।कमर्चारीहरूले लैङ्गिक तथा समावेशी विकास, लैंगिक हिंशा सम्बन्धी तालिम लिए पनि तालिम कार्यक्रममा लक्षित समूह तथा अन्य सबै महिला र पुरुषको समान सहभागिता र उपस्थिति सुनिश्चितता नगरिएको।	स्थानीय सरकारका सबै पदाधिकारी।कमर्चारीहरूले लैङ्गिक तथा समावेशी विकास, लैंगिक हिंशा सम्बन्धी तालिम नलिएका र तालिम कार्यकममा लक्षित समूह तथा अन्य सबै महिला र पुरुषको समान सहभागिता र उपस्थिति सुनिश्चितता नगरिएको।	**गा.पा.का कर्मचारी र जनप्रतिनिधीलाई पालिका लगायत अन्य संघसंस्थाबाट संचालन हुने लैंगिक समानता र सामाजिक समाबेशी तथा लैंगिक हिंसा बिरुद्धका कार्यक्रम वा तालीममा लक्षित समूहलाई अवसर दिने गरिएको।**
४३				३.१.३	तालिमका विषय वस्तुको प्रस्तुतीकरणमा लैङ्गिक सम्बेदनशील भाषाको प्रयोग र महिलाका आवश्यकता समेटिएको र तालिमको गुणस्तर, सेवा सुविधा सम्बन्धमा पृष्ठपोषण लिने गरिएको छ /छैन ?	०-१	1	तालिमका विषय वस्तुको प्रस्तुतीकरणमा लैङ्गिक सम्बेदनशील भाषाको प्रयोग तथा महिलाका आवश्यकता समेटिएको र तालिमको गुणस्तर, सेवा सुविधा सम्बन्धमा पृष्ठपोषण लिने गरिएको।	तालिमका विषय वस्तुको प्रस्तुतीकरणमा लैङ्गिक सम्बेदनशील भाषाको प्रयोग र महिलाका आवश्यकता समेटिए पनि तालिमको गुणस्तर, सेवा सुविधा सम्बन्धमा पृष्ठपोषण लिने नगरिएको।	तालिमका विषय वस्तुको प्रस्तुतीकरणमा लैङ्गिक सम्बेदनशील भाषाको प्रयोग हुने नगरेको, महिलाका आवश्यकता पनि नसमेटिएको र तालिमको गुणस्तर, सेवा सुविधा सम्बन्धमा पृष्ठपोषण समेत लिने नगरिएको ।	**गा.पा.बाट संचालन गर्ने बिभिन्न तालीममा महिलाका आवश्यकता जस्तै बच्चा सहितको सहभागिलाई हेरालुको समेत ब्यबस्था गरिन्छ, संचालन पश्चात पृष्ठपोषण लिने गरेको**
४४				३.१.४	महिला तथा लक्षित समुहका पदाधिकारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि निर्दिष्ट कार्यक्रमहरू (प्राबिधिक तालिम, क्षमता विकास, नेतृत्व विकासको तालिम, भ्रमण) छन /छैनन् ? सो अनुसारको वजेट विनियोजन गरिएको छ /छैन ?	०-१	1	महिला तथा लक्षित समुहका पदाधिकारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि निर्दिष्ट कार्यक्रमहरू रहेका र सो अनुसारको वजेट विनियोजन हुने गरेको।	महिला तथा लक्षित समुहका पदाधिकारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि निर्दिष्ट कार्यक्रमहरू भएपनि सो अनुसारको वजेट विनियोजन हुने नगरेको।	महिला तथा लक्षित समुहका पदाधिकारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि निर्दिष्ट कार्यक्रमहरू र सो अनुसार वजेट विनियोजन हुने नगरेको ।	**महिला लगायत लक्षित समुहका लागि नेतृत्व बिकासका कार्यक्रमका लागि योजना र ी बजेट योजना किताबमा उल्लेख भएको छ।**

४५				३.१.५	के स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी सम्वन्धी तालिम दिन तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्न सक्ने यथेष्ट मानवीय श्रोत छन् ? (विषयगत तालिम प्राप्त जनशक्ति संख्या)	०-१	0.5	स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी सम्वन्धी तालिम दिन तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्न सक्ने यथेष्ट मानवीय श्रोत रहेको।	स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी सम्वन्धी तालिम दिन तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्न सक्ने केही मानवीय श्रोत रहेको।	स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी सम्वन्धी तालिम दिने तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्न सक्ने मानवीय श्रोत नरहेको।	**लैससास सम्बन्धी तालीम तथा कार्यक्रम कार्न्वयन गर्न केही जनशक्ति छ तर पर्याप्त छैन ।**
४६				३.१.६	के स्थानीय सरकारमा मानव संसाधन विकास केन्द्र वा शाखा वा इकाइको व्यवस्था छ ?	०-१	1	स्थानीय सरकारमा मानव संसाधन विकास केन्द्र वा शाखा वा इकाइको व्यवस्था रहेको ।	स्थानीय सरकारमा मानव संसाधन विकास केन्द्र वा शाखा वा इकाइको व्यवस्था भएपनि जनशक्ति नखटाइएको ।	स्थानीय सरकारमा मानव संसाधन विकास केन्द्र वा शाखा वा इकाइ र सो सम्वन्धी जनशक्ति नहेको ।	**प्रसाशन शाखाले भूमिका निर्वाह गर्ने गरी गा.पा.मा मानव शंसाधन बिकास इकाई शाखा ब्यबस्था गरिएको छ ।**
४७				३.१.७	महिला र वन्चितिकरणमा परेको समुदाय लक्षित लोक सेवा आयोग पूर्व तयारी कक्षा सञ्चालन कार्यक्रम रहे नरहेको र कार्यान्वयन भए /नभएको (संचालित तालिम कार्यकम संख्या र उपस्थिति)	०-१	1	महिला र वन्चितिकरणमा परेको समुदाय लक्षित लोक सेवा आयोग पूर्व तयारी कक्षा सञ्चालन हुने गरेको ।	महिला र वन्चितिकरणमा परेको समुदाय लक्षित लोक सेवा आयोग पूर्व तयारी कक्षाका हुने गरेपनि सबैले अवसर नपाएको।	महिला र वन्चितिकरणमा परेको समुदाय लक्षित लोक सेवा आयोग पूर्व तयारी कक्षाका हुने नगरेको र कार्यक्रम समेत नरहेको ।	**महिला तथा लक्षीत समुदायका लागि लोक सेवा पूर्व तयारी कक्षा कार्यक्रम बजेट बिनियोजन भई काम सम्पन्न भएको अभिलेख छ ।**
४८				३.१.८	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका वाहवटा प्रतिवद्दताहरूका बारेमा स्थानीय सरकारका पदाधिकारीहरू वा कर्मचारीहरूलाई जानकारी छ ? सोको लागि अभिमुखीकरण गरिएकोछ ? (कार्यकम संख्या र उपस्थिति)	०-१	1	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका वाहवटा प्रतिवद्दताहरूका बारेमा स्थानीय सरकारका पदाधिकारीहरू वा कर्मचारीहरूलाई जानकारी दिन अभिमुखीकरण गरिएको।	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका वाहवटा प्रतिवद्दताहरूका बारेमा स्थानीय सरकारका पदाधिकारीहरू वा कर्मचारीहरूलाई जानकारी दिने कार्यक्रम रहेपनि सञ्चालन नभएको।	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका वाहवटा प्रतिवद्दताहरूका बारेमा स्थानीय सरकारका पदाधिकारीहरू वा कर्मचारीहरूलाई जानकारी नभएको र यस्तो जानकारी दिने कुनै कार्यक्रम नरहेको।	**बेइजिङ घेषणा पत्रबारे कर्मचारी र जनप्रतिनिधीलाई अभिमूखिकरण योजना बजेट थियो ।**

४९		अनौपचारिक मूल्य, मान्यता र कुसंस्कार बिरुद्ध जनचेतना	४	३.२.१	महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रमहरू र सो अनुसारको बजेट विनियोजन गरी कार्यक्रम समयैमा सम्पन्न गरेको छ ? (कार्यकम संख्या र उपस्थिति)	०-१	1	महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रमहरू र सो अनुसारको बजेट विनियोजन गरी कार्यक्रम समयैमा सम्पन्न हुने गरेको।	महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रमहरू रहेपनि सो अनुसारको बजेट विनियोजन तथा कार्यक्रम सञ्चालन नभएको।	महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रमहरू नरहेको र यसकालागि बजेट समेत विनियोजन हुने नगरेको ।	**लैंगिक हिंसा बिरुद्ध १६ दिने अभियान मनाउने गरेको महिला दिवस मनाउने गरेको । सबै वडा तहमा लैंगिक हिंसा बिरुद्ध जनचेतनामूलक अभिमूखिकरण गरिएको अभिलेख छ ।**
५०				३.२.२	लैङ्गिक हिंसारहित गाऊ /नगरपालिका घोषणा गरेको छ ? (घोषणा गरेको मिति) र महिला हिंसा विरुद्ध सून्य सहिष्णुता अपनाएको छ ? (घटेका घटना संख्या र लिइएका निर्णय)	०-१	0.5	लैङ्गिक हिंसारहित गाऊ / नगरपालिका घोषणा भएको र महिला हिंसा विरुद्ध शून्य सहिष्णुता अपनाइएको।	लैङ्गिक हिंसारहित गाऊ / नगरपालिका घोषणा भएपनि महिला हिंसाका घटना उल्लेख्य रुपमा नघटेको।	लैङ्गिक हिंसारहित गाऊ / नगरपालिका घोषणा पनि नभएको र महिला हिंसाका घटना उल्लेख्य संख्यमा रहेको।	**लैंगिक हिंसा रहित वडा वा गा.पा. घोषणा नभएको । तर लैंसगिक हिंसा बिरुद्ध बार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट बिनियोजन गरिएको ।**
५१				३.२.३	स्थानीय सरकारले महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने गरेको छ ? (कार्यकम संख्या र उपस्थिति तथा निर्णय पुस्तिका)	०-१	1	स्थानीय सरकारले महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गरिएको।	महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रमहरू स्थानीय सरकारहरूले संचालन गर्ने गरे पनि प्रभावकारी नभएको।	स्थानीय सरकारले महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने नगरेको।	**महिला हिंसा बिरुद्ध सबै वडा तहमा जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिएको छ । सरोकारवालाहरुको सहभागिता रहेको लैंगिक हिंसा नियन्त्रण संजाल क्रियाशिल छ ।**
५२				३.२.४	के स्थानीय सरकारले समाजमा रहेका विभिन्न कुसंस्कार जस्तै (जातिगत छुवाछुत, छाउपडी, बाल विवाह, बहु विवाह, दाइजो, आदि जस्ता सामाजिक कुरीति हटाउन कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने गरेको छ ? (कार्यकम संख्या र उपस्थिति)	०-१	1	स्थानीय सरकारले समाजमा रहेको विभिन्न कुसंस्कार जस्तै जातिगत छुवाछुत, छाउपडी, बाल विवाह, बहु विवाह, दाइजो, आदि जस्ता सामाजिक कुरीति हटाउन कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने गरेको।	स्थानीय सरकारले समाजमा रहेका विभिन्न कुसंस्कार जस्तै जातिगत छुवाछुत, छाउपडी, बाल विवाह, बहु विवाह, दाइजो, आदि मध्ये केहीमात्र सामाजिक कुरीति हटाउने कार्यक्रम संचालन गर्ने गरेको।	स्थानीय सरकारले समाजमा रहेका विभिन्न कुसंस्कार जस्तै जातिगत छुवाछुत, छाउपडी, बाल विवाह, बहु विवाह, दाइजो, आदि सामाजिक कुरीति हटाउने कार्यक्रम संचालन हालसम्म नगरेको।	**बाल बिबाह बिरुद्ध जनचेतना अभियान गरेको छ । जातीय बिभेद, लगायतका कुरिती बिरुद्ध जनचेतनाका कार्यक्रम संचालन गरिएको ।**

५३		कानूनी साक्षरता	४	३.३.१	स्थानीय तहका महिला तथा समावेशी समूहबाट निर्वाचित भएका समेत जनप्रतिनिधिहरू र पालिकामा कार्यरत कर्मचारीलाई नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, अन्तर सरकार वित्त व्यवस्थापन ऐन, कर्मचारी समायोजन ऐन, मुलुकी संहिताहरू, बिषयगत कानूनहरू, पालिकाले जारी गरेका कानूनहरू र अन्य प्रचलित महत्वपूर्ण कानूनहरूको बारेमा अभिमुखीकरण गर्ने गरे । नगरेको ?	०-१	1	स्थानीय तहका महिला तथा समावेशी समूहबाट निर्वाचित भएका समेत जनप्रतिनिधिहरू र पालिकामा कार्यरत कर्मचारीलाई नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, अन्तर सरकार वित्त व्यवस्थापन ऐन, कर्मचारी समायोजन ऐन, मुलुकी संहिताहरू, बिषयगत कानूनहरू, पालिकाले जारी गरेका कानूनहरू र अन्य प्रचलित महत्वपूर्ण कानूनको बारेमा अभिमुखीकरण गर्ने गरिएको ।	स्थानीय तहका महिला तथा समावेशी समूहबाट निर्वाचित भएका समेत केही जनप्रतिनिधिहरू तथा पालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुमध्ये केही सिमितलाई मात्र नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, अन्तर सरकार वित्त व्यवस्थापन ऐन, कर्मचारी समायोजन ऐन, मुलुकी संहिताहरू, बिषयगत कानूनहरू, पालिकाले जारी गरेका कानूनहरू र अन्य प्रचलित महत्वपूर्ण कानूनको बारेमा अभिमुखीकरण गरिएको ।	स्थानीय तहका महिला तथा समावेशी समूहबाट निर्वाचित भएका समेत केही जनप्रतिनिधिहरू तथा पालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुमध्ये कसैलाई पनि नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, अन्तर सरकार वित्त व्यवस्थापन ऐन, कर्मचारी समायोजन ऐन, मुलुकी संहिताहरू, बिषयगत कानूनहरू, पालिकाले जारी गरेका कानूनहरू र अन्य प्रचलित महत्वपूर्ण कानूनको बारेमा अभिमुखीकरण नगरिएको ।	**प्रचलित कानुनी प्राबधानहरु बारे कर्मचारी र पदाधीकारीलाई तालीम कार्यक्रम तथा बजेट बिनियोजन तथा तालिम तथा अभिमूखिकरण भएको ।**
५४				३.३.२	स्थानीय तहका कार्यपालिका सदस्यहरू, सभाका सदस्यहरू र पालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायत सबै शाखा प्रमुखहरूलाई कानूनको मस्यौदा तर्जुमा सम्वन्धी प्रक्रिया र समाधान गर्नु पर्ने मूल समस्या तथा सवाल लगायत मुख्य बिषयवस्तुका सम्वन्धमा समय समयमा अभिमुखीकरण गर्ने गरे /नगरेको ?	०-१	0.5	स्थानीय तहका कार्यपालिका सदस्यहरू, सभाका सदस्यहरू र पालिकाका प्रमुख, प्रशासकीय अधिकृत लगायत सबै शाखा प्रमुखहरूलाई कानूनको मस्यौदा तर्जुमा सम्वन्धी प्रक्रिया र समाधान गर्नु पर्ने मूल समस्या तथा सवाल लगायत मुख्य बिषयवस्तुका सम्वन्धमा समय समयमा अभिमुखीकरण गर्ने गरेको ।	स्थानीय तहका कार्यपालिका सदस्यहरू, सभाका सदस्यहरू र पालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायत सबै शाखा प्रमुखहरूमध्ये केहीलाईमात्र कानूनको मस्यौदा तर्जुमा सम्वन्धी प्रक्रिया र समाधान गर्नु पर्ने मूल समस्या तथा सवाल लगायत मुख्य बिषयवस्तुका सम्वन्धमा अभिमुखीकरण गरिएको ।	स्थानीय तहका कार्यपालिका सदस्यहरू, सभाका सदस्यहरू र पालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायत सबै शाखा प्रमुखहरूलाई कानूनको मस्यौदा तर्जुमा सम्वन्धी प्रक्रिया र समाधान गर्नु पर्ने मूल समस्या तथा सवाल लगायत मुख्य बिषयवस्तुका सम्वन्धमा कुनैपनि अभिमुखीकरण नभएको ।	**कानुन मस्यौदा तयारी प्रक्रिया, समस्या बिश्लेषण र समाधान सम्बन्धी केही शाखा प्रमुखलाइ लक्षित गरी तालीम वा अभिमूखिकरण संचालन भएको छ तर पर्याप्त छैन ।**

५५				३.३.३	के महिलाहरूको लागि कानूनी शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरू संचालित भएका छन ? (जस्तैः कानूनी हक अधिकार, एकल महिला, र चेलिबेटी बेचविखन विरुद्ध कार्यक्रम, छाउपडी प्रथा विरुद्ध कार्यक्रम, यौनहिंसा बिरूद्धका कार्यक्रम आदिबारे अनुशिक्षण)	०-१	1	महिलाहरूको लागि कानूनी शिक्षा सम्बन्धी - कानूनी हक अधिकार, एकल महिला, र चेलिबेटी बेचविखन विरुद्ध कार्यक्रम, छाउपडी प्रथा विरुद्ध कार्यक्रम, यौनहिंसा बिरूद्धका कार्यक्रम आदिबारे नियमित रुपमा अनुशिक्षण हुने गरेको।	महिलाहरूको लागि कानूनी शिक्षा सम्बन्धी - कानूनी हक अधिकार, एकल महिला, र चेलिबेटी बेचविखन विरुद्ध कार्यक्रम, छाउपडी प्रथा विरुद्ध कार्यक्रम, यौनहिंसा बिरूद्धका केही बिषयमा अभिमुखिकरण हुने गरेको।	महिलाहरूको लागि कानूनी शिक्षा सम्बन्धी - कानूनी हक अधिकार, एकल महिला, र चेलिबेटी बेचविखन विरुद्ध कार्यक्रम, छाउपडी प्रथा विरुद्ध कार्यक्रम, यौनहिंसा बिरूद्धका कार्यक्रम आदिबारे अनुशिक्षण नभएको ।	**महिलाहरुको लागि महिला अधिकार र कानुनी शिक्षा सम्बन्धी योजना तथा बजेट बिनियोजन भएको ।**
५६				३.३.४	महिलाहरूको लागि संचालित कानूनी शिक्षा सम्बन्धी कार्यकमहरू संचालनबाट के उनीहरु लाभान्वित भएका छन् ? (जस्तैः कानूनी हक अधिकार, एकल महिला, चेलिबेटी बेचविखन विरुद्ध कार्यक्रम, छाउपडी प्रथा विरुद्ध कार्यकम, यौनहिंसा बिरूद्धका कार्यक्रम आदिबारे अनुशिक्षण र यसको असर)	०-१	1	महिलाहरूको लागि संचालित कानूनी शिक्षा सम्बन्धी कार्यकमहरू संचालनबाट कानूनी हक अधिकार, एकल महिला, चेलिबेटी बेचविखन विरुद्ध कार्यकम, छाउपडी प्रथा विरुद्ध कार्यकम, यौनहिंसा बिरूद्ध महिलाहरू सशक्तिकरण भएको।	महिलाहरूको लागि संचालित कानूनी शिक्षा सम्बन्धी कार्यकमहरू संचालनबाट कानूनी हक अधिकार, एकल महिला, चेलिबेटी बेचविखन विरुद्ध कार्यकम छाउपडी प्रथा विरुद्ध कार्यकम, यौनहिंसा बिरूद्धका बिषयहरु मध्ये केहीमा महिलाहरूको सशक्तिकरण भएको।	महिलाहरूको लागि संचालित कानूनी शिक्षा सम्बन्धी कार्यकमहरू संचालन नभएको र यसले महिलाको कानूनी हक अधिकार, एकल महिला, चेलिबेटी बेचविखन विरुद्ध कार्यकम, छाउपडी प्रथा विरुद्ध कार्यकम, यौनहिंसा बिरूद्धका कार्यकमहरूमा महिलाहरु सशक्त नभएको ।	**महिला र लक्षीत बर्गका लागि गा. पा.बाट कानुनी हक सम्बन्धी कार्यक्रम र बजेट रहेको ।**

५७		विपद व्यवस्थापनमा समावेशिता	४	३.४.१	स्थानीय सरकारले विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी मापदण्ड, रणनीति, कार्यनीति सहितको कार्यविधि स्वीकृत गर्दा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायसँग परामर्स गरे। नगरेको र यस्ता दस्ताबेजमा सिमान्तीकृत वर्ग र समुदायलाई लक्षित गरी विशेष राहत र महिला पुरुषलाई अलग अलग संरक्षणको प्रावधान रहे /नरहेको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी मापदण्ड, रणनीति, कार्यनीति सहितको कार्यविधि स्वीकृत गर्दा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायसँग परामर्स हुने गरेको र यस्ता दस्ताबेजमा सिमान्तीकृत वर्ग र समुदायलाई लक्षित गरी विशेष राहत र महिला पुरुषलाई अलग अलग संरक्षणको प्रावधान समेत रहेको।	स्थानीय सरकारले विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी मापदण्ड, रणनीति, कार्यनीति सहितको कार्यविधि स्वीकृत गर्दा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायका सिमित व्यक्तिसँग मात्र परामर्श लिने गरेको र यस्ता दस्तावेजमा सिमान्तीकृत वर्ग र समुदायलाई लक्षित गरी विशेष राहत र महिला पुरुषलाई अलग अलग संरक्षणको प्रावधान नरहेको।	स्थानीय सरकारले विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी मापदण्ड, रणनीति, कार्यनीति सहितको कार्यविधि स्वीकृत गर्दा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायसँग परामर्श लिने नगरेको र यस्ता दस्तावेजमा सिमान्तीकृत वर्ग र समुदायलाई लक्षित गरीएको विशेष राहतको प्रावधान समेत नरहेको ।	**विपद व्यवस्थापन कार्यविधि बनाएको र राहात बितरण गर्दा महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरीकलाई प्राथमिकतामा राख्ने गरेको ।**
५८				३.४.२	स्थानीयस्तरको विपद सम्वन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन, नक्साङ्कन तथा व्यवस्थापन गर्दा लाभान्वित समूहमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदाय समेतको खण्डीकृत तथ्याङ्क राखी आपतकालीन कार्य सञ्चालन तथा राहत वितरण गर्ने गरे /नगरेको ?	०-१	1	स्थानीयस्तरको विपद सम्वन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन, नक्साङ्कन तथा व्यवस्थापन गर्दा लाभान्वित समूहमा महिला र वञ्चितिकरणमा परेको समुदाय समेतको खण्डीकृत तथ्याङ्क राखी आपतकालीन कार्य सञ्चालन तथा राहत वितरण गर्ने गरेको ।	स्थानीयस्तरको विपद सम्वन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन, नक्साङ्कन तथा व्यवस्थापन गर्दा लाभान्वित समूहका महिला र केही वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको तथ्याङ्क राखी आपतकालीन कार्य सञ्चालन तथा राहत वितरण गर्ने गरेको।	स्थानीयस्तरको विपद सम्वन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन, नक्साङ्कन तथा व्यवस्थापन गर्दा लाभान्वित समूहका महिला र वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको तथ्याङ्क नराखी आपतकालीन कार्य सञ्चालन तथा राहत वितरण गर्ने गरेको।	**बिपदमा परेकालाई राहात वितरण गर्दा अभिलेख तयार गर्ने गरिएको । महिला लगायत बञ्चित समूहको खण्डिकृत तथ्यांक अद्यावधीक गरेको छ ।**
५९				३.४.३	समुदायमा आधारित विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी कार्यगर्दा लाभान्वित समूहमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदाय समेतको सहभागितामा उनीहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी गर्ने गरे /नगरेको ?	०-१	1	समुदायमा आधारित विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी कार्यगर्दा लाभान्वित समूहमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदाय समेतको सहभागितामा उनीहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी सञ्चालन गर्ने गरेको।	समुदायमा आधारित विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी कार्यगर्दा लाभान्वित समूहमा महिला तथा केही वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको सहभागितामा उनीहरूलाई प्राथमिकतामा राखी सञ्चालन गर्ने गरेको।	समुदायमा आधारित विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी कार्यगर्दा लाभान्वित समूहमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको सहभागिता विना उनीहरूलाई विशेष प्राथमिकता नदिइ सञ्चालन गर्ने गरेको।	**विपद राहात तथा पुनस्थापनाको काम गर्दा महिला बञ्चित बर्गलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखिने गरेको ।**

६०				३.४.४	विपद व्यवस्थापन कोषको स्थापना तथा सञ्चालन र स्रोत परिचालन गर्दा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदाय समेतको सहभागितामा निर्णय गर्ने गरे /नगरेको ?	०-१	1	विपद व्यवस्थापन कोषको स्थापना तथा सञ्चालन र स्रोत परिचालन गर्दा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदाय समेतको सहभागितामा निर्णय गर्ने गरेको।	विपद व्यवस्थापन कोषको स्थापना तथा सञ्चालन र स्रोत परिचालन गर्दा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदाय मध्ये सिमितको सहभागितामा निर्णय गर्ने गरेको।	विपद व्यवस्थापन कोषको स्थापना तथा सञ्चालन र स्रोत परिचालन गर्दा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको सहभागितामा विना नै निर्णय गर्ने गरेको।	**बिपद व्यबस्थापन कोष खडा गरी परिचालन गरेको छ। निर्णय प्रक्रियामा समितिका सबै सदस्यको सहभागि गराइन्छ।**
६१	सेवा प्रवाह २०	पूर्वाधार विकास	४	४.१.१	स्थानीय तहका भवन, भौतिक पूर्वाधार तथा अन्य संरचना निर्माणको लागि ड्रइङ, डिजायन, लगत अनुमान तयार गर्दा संरचना निर्माण भएपछि महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्तिले निर्बाध प्रयोग गर्न सकिने गरी लैङ्गिक, बाल र अपाङ्ग मैत्री / संबेदनशील संरंचनाको प्रावधान सहित हुने गरे /नगरेको ?	०-१	1	स्थानीय तहका भवन, भौतिक पूर्वाधार तथा अन्य संरचना निर्माणको लागि ड्रइङ, डिजायन, लगत अनुमान तयार गर्दा महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्तिले निर्बाध प्रयोग गर्न सकिने गरी लैङ्गिक, बाल र अपाङ्ग मैत्री तथा संबेदनशील संरंचना निर्माण हुनेगरी स्वीकृत हुने गरेको।	स्थानीय तहका भवन, भौतिक पूर्वाधार तथा अन्य संरचना निर्माणको लागि ड्रइङ, डिजायन, लगत अनुमान तयार गर्दा अपाङ्गता भएका व्यक्तिले निर्बाध प्रयोग गर्न सकिने गरी भएपनि लैङ्गिक र बालमैत्री तथा संबेदनशील संरंचना निर्माण हुनेगरी स्वीकृत नहुने गरेको ।	स्थानीय तहका भवन, भौतिक पूर्वाधार तथा अन्य संरचना निर्माणको लागि ड्रइङ, डिजायन, लगत अनुमान तयार गर्दा महिला, बालबालिका र अपाङ्गता भएका व्यक्तिले निर्बाध प्रयोग गर्न सकिने गरी लैङ्गिक बालमैत्री तथा संबेदनशील संरंचना निर्माण हुनेगरी स्वीकृत नहुने गरेको ।	**बालमैत्री , अपांगमैत्री, लैंगिक मैत्री हुने गरी गा.पा. लगायत सबै निकायमा लैसासामैत्री भवन निर्माण सम्बन्धी गा.पा.ले प्राबधान बनाई लागु गरेको छ।**
६२				४.१.२	स्थानीय तहका भवन, भौतिक पुर्वाधार तथा संरचनाहरु, शिक्षा, स्वास्थ्य र अन्य सामाजिक पूर्वाधार सम्वन्धी भवन र अन्य संरचनाहरू निर्माण गर्दा महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्रीयुक्त दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त हुने गरी निर्माण गरिएको छ /छैन ?	०-१	1	स्थानीय तहका भवन, भौतिक पुर्वाधार तथा संरचनाहरु, शिक्षा, स्वास्थ्य र अन्य सामाजिक पूर्वाधार सम्वन्धी भवन र अन्य संरचनाहरू निर्माण गर्दा महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्रीयुक्त दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त हुने गरी निर्माण हुने गरेको।	स्थानीय तहका भवन, भौतिक पुर्वाधार तथा संरचनाहरु, शिक्षा, स्वास्थ्य र अन्य सामाजिक पूर्वाधार सम्वन्धी भवन र अन्य संरचनाहरूमध्ये केहीको मात्र निर्माण गर्दा महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्रीयुक्त दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त हुने गरी निर्माण हुने गरेको।	स्थानीय तहका भवन, भौतिक पुर्वाधार तथा संरचनाहरु, शिक्षा, स्वास्थ्य र अन्य सामाजिक पूर्वाधार सम्वन्धी भवन र अन्य संरचनाहरू निर्माण गर्दा महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्रीयुक्त दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त हुने गरी निर्माण हुने नगरेको।	**हाल निर्माण हुने स्थानीय तहका बिभिन्न सार्बजनिक निकायका भवनहरु महिला, अपांग, बालमैत्रीको दृष्टिले उपयुक्त हुने गरी निर्माण गरिएको छ।**

६३				५.१.३	स्थानीय तहले १५०० वर्गफिटभन्दा बढी प्लीन्थ क्षेत्रफल भएका निजी तथा सार्वजनिक भवन तथा संरचना निर्माण सम्वन्धी नक्सा स्वीकृत गर्दा महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्रीयुक्त दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त हुने गरी संरचना तयार गर्न निर्देशन दिने गरिएको छ /छैन ?	०-१	1	स्थानीय तहले १५०० वर्गफिटभन्दा बढी प्लीन्थ क्षेत्रफल भएका निजी तथा सार्वजनिक भवन तथा संरचना निर्माण सम्वन्धी नक्सा स्वीकृत गर्दा महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्रीयुक्त दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त हुने गरी संरचना तयार गर्न निर्देशन दिने गरेको।	स्थानीय तहले १५०० वर्गफिटभन्दा बढी प्लीन्थ क्षेत्रफल भएका निजी तथा सार्वजनिक भवन तथा संरचना निर्माण सम्वन्धी नक्सा स्वीकृत गर्दा महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्रीयुक्त दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त हुने गरी संरचना तयार गर्नुपर्ने नीति बनाएको तर कार्यान्वयन नभएको।	स्थानीय तहले १५०० वर्गफिटभन्दा बढी प्लीन्थ क्षेत्रफल भएका निजी तथा सार्वजनिक भवन तथा संरचना निर्माण सम्वन्धी नक्सा स्वीकृत गर्दा महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्रीयुक्त दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त हुने गरी संरचना तयार गर्न निर्देशन दिनेकुनै नीति नै नभएको र हालसम्म यस बिषयमा नसोचिएको।	**सबै सार्वजनिक भवनमा लागु गरिएको । नीजि भवन निर्माण गर्दा लैससासमैत्री बनाउन निर्देशन गर्ने गरेको छ ।**
६४				५.१.४	स्थानीय तहले महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई लक्षित गरी परंपरागत तथा आधुनिक उर्जा (जन विद्युत, विभिन्न बैकल्पिक उर्जा स्रोतबाट प्राप्त हुने उर्जा, सुधारिएको चुलो आदि) को प्रयोग गर्न सकारात्मक वातावरण र प्रोत्साहन गर्ने आयोजनाहरू रहे /नरहेको ?	०-१	1	स्थानीय तहले महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई लक्षित गरी परंपरागत तथा आधुनिक उर्जा (जन विद्युत, विभिन्न बैकल्पिक उर्जा स्रोतबाट प्राप्त हुने उर्जा, सुधारिएको चुलो आदि) को प्रयोग गर्न सकारात्मक वातावरण र प्रोत्साहन गर्ने आयोजनाहरू रहेका।	स्थानीय तहले महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई लक्षित गरी परंपरागत तथा आधुनिक उर्जा (जन विद्युत, विभिन्न बैकल्पिक उर्जा स्रोतबाट प्राप्त हुने उर्जा, सुधारिएको चुलो आदि) को प्रयोग गर्ने सोच बनाएको तर सकारात्मक वातावरण र प्रोत्साहन गर्ने आयोजनाहरू नरहेको।	स्थानीय तहले महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई लक्षित गरी परंपरागत तथा आधुनिक उर्जा (जन विद्युत, विभिन्न बैकल्पिक उर्जा स्रोतबाट प्राप्त हुने उर्जा, सुधारिएको चुलो आदि) को प्रयोग गर्न नीति तथा सकारात्मक वातावरण र प्रोत्साहन गर्ने आयोजनाहरू समेत नरहेको।	**गा.पा. मा गत बर्ष महिला लगायत लक्षीत समुहका लागि जलबिद्युत लगायत बैकल्पीक उर्जा प्रबर्द्धनका कार्यक्रम रहेको ।**
६५		प्रजनन् स्वास्थ्य	४	५.२.१	गर्भवती महिलालाई जोखिमयुक्त, खतरायुक्त काममा नलगाउने गरी बार्षिक नीति र कार्यक्रममा प्रजनन् स्वास्थ्य सम्वन्धी नीति र कार्यक्रम समावेश भए /नभएको ?	०-१	1	गर्भवती महिलालाई जोखिमयुक्त, खतरायुक्त काममा नलगा गरी बार्षिक नीति र कार्यक्रममा प्रजनन् स्वास्थ्य सम्वन्धी नीति र कार्यक्रम समावेश गरी सो नीति कार्यान्वियन गरिएको।	गर्भवती महिलालाई जोखिमयुक्त, खतरायुक्त काममा नलगाउने गरी बार्षिक नीति र कार्यक्रममा प्रजनन् स्वास्थ्य सम्वन्धी नीति र कार्यक्रम समावेश भएको तर कार्यान्वियन नभएको।	गर्भवती महिलालाई जोखिमयुक्त, खतरायुक्त काममा गलगाउने नीति तथा यसको कार्यान्वन केहीपनि नभएको।	**गा.पा.को स्वास्थ्य नीति लागु गरिएको छ ।**

६६				४.२.२	स्थानीय तहको कार्यालय, अस्पताल वा स्वास्थ्य चौकी र सम्भव भएका सार्वजनिकस्थलहरुमा बच्चालाई स्तनपानका निमित्त अलग्गै कक्ष र समयको व्यवस्था र सो को व्यवस्थापन गरिएको छ /छैन ?	०-१	1	स्थानीय तहको कार्यालय, अस्पताल वा स्वास्थ्य चौकी र सम्भव भएका सार्वजनिकस्थलहरुमा बच्चालाई स्तनपानका निमित्त अलग्गै कक्ष र समयको व्यवस्था र सो को व्यवस्थापन गरिएको।	स्थानीय तहको कार्यालय, अस्पताल वा स्वास्थ्य चौकी र सम्भव भएका सार्वजनिकस्थलहरुमा बच्चालाई स्तनपानका निमित्त अलग्गै कक्ष र समयको व्यवस्था गर्ने नीति रहेको तर कार्यान्वयन नभएको ।	स्थानीय तहको कार्यालय, अस्पताल वा स्वास्थ्य चौकी र सम्भव भएका सार्वजनिकस्थलहरुमा बच्चालाई स्तनपानका निमित्त अलग्गै कक्ष र समयको व्यवस्था सम्बन्धी नीति तथा यसको व्यवस्थापन केहीपनि नभएको।	**गा..पा. लगायत सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुमा स्तनपान कक्ष ब्यवस्था गरिएको छ।**
६७				४.२.३	परिवार नियोजन, मातृ शिशु कल्याण, विस्तारित खोप, पोषण, जनसंख्या शिक्षा र जनस्वास्थ सम्बन्धी कार्यक्रम लगायत महिलाहरूको स्वास्थ्य सुधार सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमहरू संचालन गरिएका छन् ?	०-१	1	परिवार नियोजन, मातृ शिशु कल्याण, विस्तारित खोप, पोषण, जनसंख्या शिक्षा र जनस्वास्थ सम्बन्धी कार्यक्रम लगायत महिलाहरूको स्वास्थ्य सुधार सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमहरू संचालन गरिएका।	परिवार नियोजन, मातृ शिशु कल्याण, विस्तारित खोप, पोषण, जनसंख्या शिक्षा र जनस्वास्थ सम्बन्धी कार्यक्रम लगायत महिलाहरूको स्वास्थ्य सुधार सम्बन्धी केही विशेष कार्यक्रमहरू मात्र संचालन भएका।	परिवार नियोजन, मातृ शिशु कल्याण, विस्तारित खोप, पोषण, जनसंख्या शिक्षा र जनस्वास्थ सम्बन्धी कार्यक्रम लगायत महिलाहरूको स्वास्थ्य सुधार सम्बन्धी कुनैपनि विशेष कार्यक्रमहरू संचालित नभएका ।	**परिवार नियोजन, मातृशिशु, बिस्तारीत खोप, पोषण कार्यक्रम संचालीत छ र उक्त कार्यक्रमको अभिलेख राख्ने गरिएको छ।**
६८				४.२.४	महिला, गरिब, निमुखा र बञ्चितिकरणमा परेका व्यक्तिहरूको स्वास्थ्य बिमा गर्न सहजीकरण र सहयोग गर्ने कार्यक्रम र बजेट भए /नभएको ?	०-१	1	महिला, गरिब, निमुखा र बञ्चितिकरणमा परेका व्यक्तिहरूको स्वास्थ्य बिमा गर्न सहजीकरण र सहयोग गर्ने कार्यक्रम र बजेट कार्यान्वयनमा रहेको।	महिला, गरिब, निमुखा र बञ्चितिकरणमा परेका व्यक्तिहरूको स्वास्थ्य बिमा गर्न सहजीकरण र सहयोग गर्ने कार्यक्रम भएपनि बजेट विनियोजन नभएको।	महिला, गरिब, निमुखा र बञ्चितिकरणमा परेका व्यक्तिहरूको स्वास्थ्य बिमा गर्न सहजीकरण र सहयोग गर्ने कार्यक्रम र बजेट नभएको।	**स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम अन्तर्गत सहजीकरण र बजेट ब्यवस्था गरिएको छ।**
६९		शिक्षा कार्यक्रम	४	४.३.१	स्थानीय तहले आफ्नो पालिका भित्रका विद्यालय जाने उमेरका सबै बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गराउने प्रवन्ध मिलाए /नमिलाएको ?	०-१	1	स्थानीय तहले आफ्नो पालिका भित्रका विद्यालय जाने उमेरका सबै बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गराउने प्रवन्ध मिलाएको।	स्थानीय तहले आफ्नो पालिका भित्रका विद्यालय जाने उमेरका सबै बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गराउने नीति भएपनि पर्याप्त प्रयास नभएको।	स्थानीय तहले आफ्नो पालिका भित्रका विद्यालय जाने उमेरका सबै बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गराउने प्रवन्ध नमिलाएको।	**शिक्षा शाखासंगको समन्वयमा सबै बिद्यालयहरुमा बिद्यालय भर्ना अभियान बार्षिक रुपमा शिक्षा शाखा र बिद्यालयको संयुक्त आयोजनामा गर्ने गरेको छ। कार्यक्रमको अभिलेख छ।**

७०				४.३.२	स्थानीय तहले आफ्नो पालिका भित्रका आर्थिक अवस्था कमजोर भएका परिवारका बालिका तथा वञ्चितिकरणमा परेका समूदायका सबै बालबालिकालाई दिवा खाजा, निशुल्क पाठ्यपुस्तक र शैक्षिक सामाग्री तथा पोसाक उपलब्ध गराउन छात्रबृत्तिको व्यवस्था गरी निश्पक्ष वितरण हुने प्रवन्ध मिलाए /नमिलाएको ?	०-१	1	स्थानीय तहले आफ्नो पालिका भित्रका आर्थिक अवस्था कमजोर भएका परिवारका बालिका तथा वञ्चितिकरणमा परेका समूदायका सबै बालबालिकालाई दिवा खाजा, निशुल्क पाठ्यपुस्तक र शैक्षिक सामाग्री तथा पोसाक उपलब्ध गराउन छात्रबृत्तिको व्यवस्था गरी निश्पक्ष वितरण हुने प्रवन्ध मिलाएको।	स्थानीय तहले आफ्नो पालिका भित्रका आर्थिक अवस्था कमजोर भएका केही परिवारका बालिका तथा वञ्चितिकरणमा परेका समूदायका केही बालबालिकालाई दिवा खाजा, निशुल्क पाठ्यपुस्तक र शैक्षिक सामाग्री तथा पोसाक उपलब्ध गराउन छात्रबृत्तिको व्यवस्था गरी निश्पक्ष वितरण हुने प्रवन्ध मिलाएको।	स्थानीय तहले आफ्नो पालिका भित्रका आर्थिक अवस्था कमजोर भएका परिवारका बालिका तथा वञ्चितिकरणमा परेका समूदायका कुनै बाल बालिकालाई पनि दिवा खाजा, निशुल्क पाठ्यपुस्तक र शैक्षिक सामाग्री तथा पोसाक उपलब्ध गराउन छात्रबृत्तिको व्यवस्था गरी निश्पक्ष वितरण हुने प्रवन्ध नमिलाएको।	**गा.पा.बाट शिक्षा शाखा मर्फत विद्यालयमा दिवा खाजा, शैक्षीक सामाग्री निशुल्क पाठ्यपुस्तक वितरण, छात्रबृत्ति लगायतका कार्यक्रम बार्षिक रुपमा गरिन्छ ।**
७१				४.३.३	निरक्षर महिलाहरूको लागि शिक्षा सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमहरू संचालित भए / नभएका ? (जस्तैः अभिभावक शिक्षा, प्रौढ तथा किशोरी कक्षाहरू, साथी शिक्षा, कार्यमूलक प्रौढ शिक्षा, बच्चा देखि बच्चा कक्षा, आदि) (कार्यकम संख्या र पटक तथा सहभागी संख्या)	०-१	1	निरक्षर महिलाहरूको लागि शिक्षा सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमहरू अभिभावक शिक्षा, प्रौढ तथा किशोरी कक्षाहरू, साथी शिक्षा, कार्यमूलक प्रौढ शिक्षा, बच्चा देखि बच्चा कक्षा, आदि संचालन भएका।	निरक्षर महिलाहरूको लागि शिक्षा सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमहरू अभिभावक शिक्षा, प्रौढ तथा किशोरी कक्षाहरू, साथी शिक्षा, कार्यमूलक प्रौढ शिक्षा, बच्चा देखि बच्चा कक्षा, आदि संचालन गर्ने नीति भएपनि बजेट विनियोजन नभएको।	निरक्षर महिलाहरूको लागि शिक्षा सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमहरू अभिभावक शिक्षा, प्रौढ तथा किशोरी कक्षाहरू, साथी शिक्षा, कार्यमूलक प्रौढ शिक्षा, बच्चा देखि बच्चा कक्षा आदि कुनैपनि संचालन नभएको।	**गा.पा.संगको समन्वयमा बिभिन्न संस्थाहरुबाट किशोर किशोरी शिक्षा, अबिभावक शिक्षहरु बिभिन्न संघसंस्थाबाट संचालीत छन ।**
७२				४.३.४	विद्यालयमा छात्र र छात्राको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालय, किशोरी छात्राको लागी प्याड र यौन शिक्षा तथा सहजीकरण कार्यक्रम संचालन हुने गरे /नगरेको ?	०-१	1	विद्यालयमा छात्र र छात्राको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालय, किशोरी छात्राको लागी प्याड र यौन शिक्षा तथा सहजीकरण कार्यक्रम संचालन हुने गरेको।	केही विद्यालयमा छात्र र छात्राको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालय, किशोरी छात्राको लागी प्याड र यौन शिक्षा तथा सहजीकरण सम्वन्धी सिमित कार्यक्रम संचालन हुने गरेको।	विद्यालयमा छात्र र छात्राको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालय, किशोरी छात्राको लागी प्याड र यौन शिक्षा तथा सहजीकरण जस्ता कुनै कार्यक्रम संचालन हुने नगरेको।	**विद्यालयमा छात्र छात्राको लागि अलग अलग सौचालय ब्यबस्था छ । बिद्यालयमा सेनीटरी प्याड ब्यबस्था छ । यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य बिषयमा सहजीकरण गरिन्छ ।**

७३		खानेपानी तथा सरसफाइ	४	४.४.१	गाउँपालिका /नगरपालिकामा सफा पिउने पानी, सफासँग हात धुने व्यवस्था, महिला र पुरुषका लागि अलग्गै शौचालयको व्यवस्था, र स्यानीटाइजरको उपयोग गर्ने प्रवन्ध भए /नभएको ?	०-१	1	गाउँपालिका /नगरपालिकामा सफा पिउने पानी, सफासँग हात धुने व्यवस्था, महिला र पुरुषका लागि अलग्गै शौचालयको व्यवस्था, र स्यानीटाइजरको उपयोग गर्ने प्रवन्ध भएको।	गाउँपालिका /नगरपालिका मा सफा पिउने पानी, सफासँग हात धुने व्यवस्था, महिला र पुरुषका लागि एउटै शौचालयको व्यवस्था भएको।	गाउँपालिका /नगरपालिका मा सफा पिउने पानी, सफासँग हात धुने व्यवस्था, महिला र पुरुषका लागि अलग्गै शौचालयको व्यवस्था, र स्यानीटाइजरको उपयोग गर्ने प्रवन्ध नभएको।	**गा.पा. र वडा कार्यालयमा सफा पिउने पानी छ, महिला पुरुषका लागि अलग अलग सौचालय छ। सेवा ग्राही र कार्यालयका कर्मचारी जनप्रतिनिधीको लागि हात धुने व्यबस्था पनि व्यबस्थीत छ।**
७४				४.४.२	स्थानीय तहको आयोजना तथा स्थानीय महिलाहरुको सक्रीय सहभागितामा वडा वडामा खुला दिसामुख्त पालिका, घरघरमा शौचालय, डाँडा र गौंडामा पोखरी, टोल सफाइ अभियान जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन हुने गरे /नगरेको ?	०-१	1	स्थानीय तहको आयोजना तथा स्थानीय महिलाहरुको सक्रीय सहभागितामा वडा वडामा खुला दिसामुख्त पालिका, घरघरमा शौचालय, डाँडा र गौंडामा पोखरी, टोल सफाइ अभियान जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन हुने गरेको।	स्थानीय तहको आयोजना तथा स्थानीय महिलाहरुको सक्रीय सहभागितामा केही वडामा खुला दिसामुख्त पालिका, घरघरमा शौचालय, डाँडा र गौंडामा पोखरी, टोल सफाइ अभियान जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन भएको।	स्थानीय तहको आयोजना तथा स्थानीय महिलाहरुको सक्रीय सहभागितामा वडा वडामा खुला दिसामुख्त पालिका, घरघरमा शौचालय, डाँडा र गौंडामा पोखरी, टोल सफाइ अभियान जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन हुने नगरेको।	**खुल्ला दिशामुक्त पालिका घोषण भई घरघरमा सौचालय छ। कुनै टोलहरुमा स्वत उक्त काम भएका छन्। वडा वडामा पुर्ण सरसफाईको नियमित कार्यक्रम छन**
७५				४.४.३	कुहिने र नकुहिने घरायसी फोहोर छुट्याउने व्यवस्था, फोहोर संकलन तथा विसर्जन, घरघरमा भान्छाको फोहोर र पानीबाट करेसा बाली तथा गमला र फुलबारी जस्ता कार्यक्रममा महिला र पुरूषको समान सहभागिता हुनुपर्ने जस्ता चेतना अभिबुद्धि कार्यक्रम सञ्चालन हुने गरे /नगरेको ?	०-१	1	कुहिने र नकुहिने घरायसी फोहोर छुट्याउने व्यवस्था, फोहोर संकलन तथा विसर्जन, घरघरमा भान्छाको फोहोर र पानीबाट करेसा बाली तथा गमला र फुलबारी जस्ता कार्यक्रममा महिला र पुरूषको समान सहभागिता हुनुपर्ने जस्ता चेतना अभिबुद्धि कार्यक्रम सञ्चालन हुने गरेको।	कुहिने र नकुहिने घरायसी फोहोर छुट्याउने व्यवस्था, फोहोर संकलन तथा विसर्जन, घरघरमा भान्छाको फोहोर र पानीबाट करेसा बाली तथा गमला र फुलबारी जस्ता कार्यक्रममा महिला र पुरूषको समान सहभागिता हुनुपर्ने जस्ता चेतना अभिबुद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने बजेट तथा कार्यक्रम रहेको तर कार्यान्वयन नभएको।	कुहिने र नकुहिने घरायसी फोहोर छुट्याउने व्यवस्था, फोहोर संकलन तथा विसर्जन, घरघरमा भान्छाको फोहोर र पानीबाट करेसा बाली तथा गमला र फुलबारी जस्ता कार्यक्रममा महिला र पुरूषको समान सहभागिता हुनुपर्ने जस्ता चेतना अभिबुद्धि कार्यक्रम सञ्चालन हुने नगरेको।	**गा.पा. को कार्यालय र वरपर कुहीने नकुहीने बस्तु ब्यबस्थापनका लागि फोहोर संकलन ब्यबस्था गरिएको छ।**

७६				४.४.४	महिलाहरू बढीमात्रामा संलग्न हुने कार्यमा सफापानीको सहज व्यवस्थाका लागि स्थानीय महिलाहरुको सक्रीय सहभागितामा आकासेपानी संकलन र भण्डारण, परंपरागत इनार र कुवाको पुनर्जीविकरण र रिचार्जिङ कार्यक्रम सञ्चालन हुने गरे /नगरेको ?	०-१	1	महिलाहरू बढीमात्रामा संलग्न हुने कार्यमा सफापानीको सहज व्यवस्थाका लागि स्थानीय महिलाहरुको सक्रीय सहभागितामा आकासेपानी संकलन र भण्डारण, परंपरागत इनार र कुवाको पुनर्जीविकरण र रिचार्जिङ कार्यक्रम सञ्चालन हुने नगरेको।	महिलाहरू बढीमात्रामा संलग्न हुने कार्यमा सफापानीको सहज व्यवस्थाका लागि स्थानीय महिलाहरुको सक्रीय सहभागितामा आकासेपानी संकलन र भण्डारण, परंपरागत इनार र कुवाको पुनर्जीविकरण र रिचार्जिङ कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने कार्यक्रम रहेको तर कार्यान्वियन नभएको।	महिलाहरू बढीमात्रामा संलग्न हुने कार्यमा सफापानीको सहज व्यवस्थाका लागि स्थानीय महिलाहरुको सक्रीय सहभागितामा आकासेपानी संकलन र भण्डारण, परंपरागत इनार र कुवाको पुनर्जीविकरण र रिचार्जिङ कार्यक्रम सञ्चालन हुने नगरेको।	**परम्परागत मुहान धारा ब्यवस्थापनका लागि स्थानीय महिलाको सक्रिय सहभागितामा सरसफाइ गर्ने गरिएको । गा.पा. को गत बर्षको बजेटमा वडाको पुर्ण सरसफाई अभियानका लागि बजेट ब्यबस्था गरिएको ।**
७७		स्वरोजगार तथा आय आर्जन र बजार व्यवस्थापन	४	४.५.१	स्थानीय सरकारकोयोजना तर्जुमा गर्दा बेरोजगार तथा गरीबीको नक्साङ्कनको समेत आधार लिईमहिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ हुने स्वरोजगारमूलक, आयमूलक र सीपमूलक कार्यक्रमहरू राखे र बार्षिक बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वियन गरिएको छ /छैन ?	०-१	1	स्थानीय सरकारकोयोजना तर्जुमा गर्दा बेरोजगार तथा गरीबीको नक्साङ्कनको समेत आधार लिईमहिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ हुने स्वरोजगारमूलक, आयमूलक र सीपमूलक कार्यक्रमहरू राख्ने गरिएको र बार्षिक बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वियन गरिएको।	स्थानीय सरकारकोयोजना तर्जुमा गर्दा बेरोजगार तथा गरीबीको नक्साङ्कनको समेत आधार लिईमहिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ हुने स्वरोजगारमूलक, आयमूलक र सीपमूलक केही कार्यक्रमहरू राख्ने गरिएको तर र बार्षिक बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वियन नभएको।	स्थानीय सरकारकोयोजना तर्जुमा गर्दा बेरोजगार तथा गरीबीको नक्साङ्कनको समेत आधार लिईमहिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ हुने स्वरोजगारमूलक, आयमूलक र सीपमूलक कुनै कार्यक्रम राख्ने नगरिएको।	**कार्यक्रम र बजेट बिनियोजन गर्दा अति गरिव, बेरोजगार युवा र बञ्चित बर्गलाई लक्षित गरी छुट्याउने गरेको छ ।**
७८				४.५.२	स्थानीय सरकारले स्वरोजगार तथा बैदेशिक रोजगारीमा जाने महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायको क्षमता विकासको लागि कार्यक्रमहरू तय गरी कार्यान्वयवन गर्ने गरे /नगरेको ? (कार्यकम संख्या र उपस्थिति)	०-१	1	स्थानीय सरकारले स्वरोजगार तथा बैदेशिक रोजगारीमा जाने महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायको क्षमता विकासको लागि कार्यक्रमहरू तय गरी कार्यान्वयवन गर्ने गरेको।	स्थानीय सरकारले स्वरोजगार तथा बैदेशिक रोजगारीमा जाने महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायको क्षमता विकासको लागि कार्यक्रमहरू तय गरेको तर कार्यान्वयवन नभएको।	स्थानीय सरकारले स्वरोजगार तथा बैदेशिक रोजगारीमा जाने महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायको क्षमता विकासको लागि कार्यक्रमहरू तय नगरेको र कुनै त्यस्ता कार्यक्रम कार्यान्वयवन नभएको।	**मेड्पा कार्यक्रम अन्तर्गत बेरोजगार र बैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवा र महिला लक्षीत गरी सिपमुलक कार्यक्रम संचालीत छन ।**

७९				४.५.३	ग्रामीण महिला प्राविधिकहरू (पशु सेवा, कृषि, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सम्बन्धी प्राविधिक) र सामाजिक परिचालक तयार गर्ने गरे /नगरेको ? (मनोनयन, नियुक्ति वा गठन र तालिम सम्बन्धी सुचकाँक)	०-१	1	ग्रामीण महिला प्राविधिकहरू (पशु सेवा, कृषि, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सम्बन्धी प्राविधिक) र सामाजिक परिचालक तयार गर्ने गरेको।	ग्रामीण महिला प्राविधिकहरू (पशु सेवा, कृषि, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सम्बन्धी प्राविधिक) र सामाजिक परिचालक तयार गर्ने नीति रहेको तर कार्यान्वयन नभएको।	ग्रामीण महिला प्राविधिकहरू (पशु सेवा, कृषि, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सम्बन्धी प्राविधिक) र सामाजिक परिचालक तयार गर्ने नगरेको।	**गा.पा. लक्षित समूह मध्येबाट कृषि, पशुसेवा जस्ता प्राबिधिक तयारी र लक्ष्िंत समुहको नेतृत्व बिकासका लागि कार्यक्रम र बजेट ब्यबस्था गरिएको छ ।**
८०				४.५.४	गरिब तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको पहुँच र क्रयशक्ति अनुरूप सुपथमूल्य सहकारी पसलहरूको व्यवस्थापनमा पालिकाको कार्यक्रम कार्यान्वयन भए /नभएको ?	०-१	1	गरिब तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको पहुँच र क्रयशक्ति अनुरूप सुपथमूल्य सहकारी पसलहरूको व्यवस्थापनमा पालिकाको कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको।	गरिब तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको पहुँच र क्रयशक्ति अनुरूप सुपथमूल्य सहकारी पसलहरूको व्यवस्थापनमा पालिकाको कार्यक्रम भएको तर कार्यान्वयन नभएको।	गरिब तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको पहुँच र क्रयशक्ति अनुरूप सुपथमूल्य सहकारी पसलहरूको व्यवस्थापनमा पालिकाको कार्यक्रम नभएको।	**सहकारी संस्था ब्यबस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम, बजेट रहेको।**
८१	सुशासन तथा उत्तरदायित्व २०	सुशासन	४	५.१.१	स्थानीय तहले स्थानीय सेवा प्रवाह, विकास निर्माण र स्थानीय शासनका विषयमा कार्यपालिका तथा सभाबाट नीति, कानून जारी गरी सोही कानून बमोजिम सम्बन्धित अधिकारीबाट निर्णय गरी कामकाज गर्ने गरेको वा तदर्थ निर्णय गरी कामकाज हुने गरेको ?	०-१	1	स्थानीय तहले स्थानीय सेवा प्रवाह, विकास निर्माण र स्थानीय शासनका विषयमा कार्यपालिका तथा सभाबाट नीति, कानून जारी गरी सोही कानून बमोजिम सम्बन्धित अधिकारीबाट निर्णय गरी कामकाज गर्ने गरेको।	स्थानीय तहले स्थानीय सेवा प्रवाह, विकास निर्माण र स्थानीय शासनका विषयमा कार्यपालिका तथा सभाबाट नीति, कानून जारी गरेपनि सम्बन्धित अधिकारीबाट तदर्थ निर्णय गरी कामकाज हुने गरेको।	स्थानीय तहले स्थानीय सेवा प्रवाह, विकास निर्माण र स्थानीय शासनका विषयमा तदर्थ निर्णय गरी कामकाज हुने गरेको।	**गाउँसभा र कार्यपालिकाबाट नीति कानुन जारी गरी सम्बन्धीत अधिकारीको स्विकृति पश्चात लागु हुने गरेको छ।**
८२				५.१.२	स्थानीय तहले विधिको शासन, व्यापक जनसहभागिता, भ्रष्टाचार विरूद्ध शून्य सहनशीलता, सेवा प्रवाहमा निश्पक्षता र महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई अग्राधिकार जस्ता नीति कार्यान्वयनमा ल्याए /नल्याएको ?	०-१	1	स्थानीय तहले विधिको शासन, व्यापक जनसहभागिता, भ्रष्टाचार विरूद्ध शून्य सहनशीलता, सेवा प्रवाहमा निश्पक्षता र महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई अग्राधिकार जस्ता नीति कार्यान्वयनमा ल्याएको।	स्थानीय तहले विधिको शासन, व्यापक जनसहभागिता, भ्रष्टाचार विरूद्ध शून्य सहनशीलता, सेवा प्रवाहमा निश्पक्षता र महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई अग्राधिकार जस्ता केही नीतिमात्र कार्यान्वयनमा ल्याएको।	स्थानीय तहले विधिको शासन, व्यापक जनसहभागिता, भ्रष्टाचार विरूद्ध शून्य सहनशीलता, सेवा प्रवाहमा निश्पक्षता र महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई अग्राधिकार जस्ता कुनै नीति कार्यान्वयनमा नल्याएको।	**बिधिको शासन तथा भ्रष्टाचार बिरुद्ध सुन्य सहनशिलता अवलम्वन गर्न नगरले केन्द्रको कानुन तथा नीति अनुसरण गरेको छ।**

८३				५.१.३	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका वाहवटा प्रतिवद्धताहरूका क्षेत्रमा कार्यक्रम तय गरी कार्यान्वयन गर्ने गरेको छ ? (कार्यकम संख्या र उपस्थिति)	०-१	1	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका वाहवटा प्रतिवद्धताहरूका क्षेत्रमा कार्यक्रम तय गरी कार्यान्वयन गर्ने गरेको।	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका वाहवटा प्रतिवद्धताहरूका क्षेत्रमा कार्यक्रम तय भएपनि कार्यान्वयन नभएको।	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका वाहवटा प्रतिवद्धताका क्षेत्रमा कुनै कार्यक्रम तय नभएको तथा कुनै कार्यान्वयन नभएको।	**बेइजिङ घोषणा पत्रका १२ ओटा प्रतिबद्धताका बिषयमा योजना तथा बजेट र कार्यक्रम भएको ।**
८४				५.१.४	संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बाल अधिकार महासन्धी, १९८९ मा गरिएको प्रतिबद्धता कार्यान्वयन गर्न कार्यक्रमहरूमा रकम विनियोजन गरी कार्यक्रमहरू समयैमा सम्पन्न गरेको छ ?	०-१	1	संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बाल अधिकार महासन्धी, १९८९ मा गरिएको प्रतिबद्धता कार्यान्वयन गर्न कार्यक्रमहरूमा रकम विनियोजन गरी कार्यक्रमहरू समयैमा सम्पन्न गर्ने गरेको।	संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बाल अधिकार महासन्धी, १९८९ मा गरिएको प्रतिबद्धता कार्यान्वयन गर्न कार्यक्रमहरूमा रकम विनियोजन भएपनि कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन नभएको।	संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बाल अधिकार महासन्धी, १९८९ मा गरिएको प्रतिबद्धता कार्यान्वयन गर्ने कुनै कार्यक्रममा रकम विनियोजन नभएको र हालसम्म कुनै कार्यक्रम नभएको।	**बालबालिकाको क्षेत्रमा आंशिक लगानी छ । बाल अधिकार समिति गठन छ । बाल संजाल गठन गर्ने निर्णय भएको छ । बाल बिबाह बिरुद्ध जनचेतना कार्यक्रम छन ।**
८५		उत्तरदायित्व र जवाफदेहिता	४	५.२.१	स्थानीय सरकारले नियमित रुपमा कार्यकमको सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण गर्ने गरे /नगरेको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले नियमित रुपमा कार्यकमको सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण गर्ने गरेको।	स्थानीय सरकारले आकल झुकल केही कार्यक्रमको सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण गर्ने गरेको।	स्थानीय सरकारले कुनै कार्यक्रमको सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण गर्ने नगरेको।	**सार्वजनिक सुनुवाई सार्वजनिक परिक्षण, पत्रकार भेटघाट नियमित भएको । स्वास्थ्य शाखाको सामाजिक परिक्षण भएको ।**
८६				५.२.२	स्थानीय सरकारले गर्ने सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण कार्यक्रममा बन्चितिकरणमा परेका व्यक्ति तथा समुदायका सदस्यको उपस्थिति रहने गरे /नगरेको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले गर्ने सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण कार्यक्रममा बन्चितिकरणमा परेका व्यक्ति तथा समुदायको उपस्थिति रहने गरेको।	स्थानीय सरकारले गर्ने सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण कार्यक्रममा बन्चितिकरणमा परेका व्यक्ति तथा समुदायको कहिले काहींमात्र उपस्थिति रहने गरेको।	स्थानीय सरकारले गर्ने सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण कार्यक्रममा बन्चितिकरणमा परेका व्यक्ति तथा समुदायको उपस्थिति रहने नगरेको।	**सार्बजनिक सुनुवाईमा लक्षित समूहको उपस्थिति हुन्छ । उनीहरुलाई लक्षित गरी उपस्थितिका लागि छुट्टै सुचना गर्ने गरिएको छ । उपस्थिति हाजिरी भएको ।**

८७				५.२.३	स्थानीय सरकारले गर्ने सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण कार्यक्रममा बन्चितिकरणमा परेका व्यक्ति तथा समुदायको तर्फबाट स्थानीय सरकारले लिएको नीति तथा कार्यकम र सो को कार्यान्वयका विषयमा आवाज उठ्ने गरे । नगरेको र यसरी उठेका प्रश्न उपर स्थानीय सरकारबाट सम्बोधन हुने गरे /नगरेको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले गर्ने सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण कार्यक्रममा बन्चितिकरणमा परेका व्यक्ति तथा समुदायको तर्फबाट स्थानीय सरकारले लिएको नीति तथा कार्यकम र सो को कार्यान्वयका विषयमा उठेका प्रश्न उपर स्थानीय सरकारबाट सम्बोधन हुने गरेको।	स्थानीय सरकारले गर्ने सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण कार्यक्रममा बन्चितिकरणमा परेका व्यक्ति तथा समुदायको तर्फबाट स्थानीय सरकारले लिएको नीति तथा कार्यकम र सो को कार्यान्वयका विषयमा उठेका प्रश्नमध्ये केहीकोमात्र स्थानीय सरकारबाट सम्बोधन हुने गरेको।	स्थानीय सरकारले गर्ने सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण कार्यक्रममा बन्चितिकरणमा परेका व्यक्ति तथा समुदायको तर्फबाट स्थानीय सरकारले लिएको नीति तथा कार्यकम र सो को कार्यान्वयका विषयमा आवाज उठ्ने गरे पनि यसमा स्थानीय सरकारबाट सम्बोधन हुने नगरेको।	**कार्यक्रममा सहभागि भएका लक्षित समूहले आफ्ना सवालमा आवाज उठाउने गरेको र उठेका सवालहरु सम्बोधन हुने गरेको ।**
८८				५.२.४	स्थानीय सरकारका जनप्रतिनिधि र कर्मचारीको आचार संहिता स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याए /नल्याएको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारका जनप्रतिनिधि र कर्मचारीको आचार संहिता स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको।	स्थानीय सरकारका जनप्रतिनिधि र कर्मचारीको आचार संहिता स्वीकृत गरे पनि कार्यान्वयनमा आइनसकेको।	स्थानीय सरकारका जनप्रतिनिधि र कर्मचारीको आचार संहिता स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा नल्याएको।	**जनप्रतिनिधी कर्मचारीको आचार संहिता छ । प्रभावकारी कार्यान्वयन भएको ।**
८९		सूचना तथा संचार	४	५.३.१	स्थानीय सरकारले नियमितरुपमा समग्र वार्षिक योजना तथा कार्यक्रमको सार्वजनिक गर्ने गरे /नगरेको र महिला, बालबालिका र आदिवासी जनजाति, मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिकलाई लक्षित गरेर राखेको कार्यक्रम तथा बजेट सरोकारवालाले थाहा पाउनेगरी सार्वजनिक गरे /नगरेको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले नियमितरुपमा समग्र वार्षिक योजना तथा कार्यक्रमको सार्वजनिक गर्ने गरेको र महिला, बालबालिका र आदिवासी जनजाति, मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिकलाई लक्षित गरेर राखेको कार्यक्रम तथा बजेट सरोकारवालाले थाहा पाउनेगरी सार्वजनिक गरेको।	स्थानीय सरकारले नियमितरुपमा समग्र वार्षिक योजना तथा कार्यक्रमको सार्वजनिक गर्ने गरे पनि महिला, बालबालिका र आदिवासी जनजाति, मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिकलाई लक्षित गरेर राखेको कार्यक्रम तथा बजेट सरोकारवालाले थाहा पाउनेगरी सार्वजनिक नगरेको।	स्थानीय सरकारले नियमितरुपमा समग्र वार्षिक योजना तथा कार्यक्रमको सार्वजनिक गर्ने नगरेको र महिला, बालबालिका र आदिवासी जनजाति, मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिकलाई लक्षित गरेर राखेको कार्यक्रम तथा बजेट सरोकारवालाले थाहा पाउनेगरी सार्वजनिक नगरेको।	**सबै सुचनाहरु गा.पा.को वेवसाइटमा राखिन्छ । वडामा सुचना टाँस गरिन्छ ।**

९०				५.३.२	स्थानीय सरकारले स्थानीय सूचना स्थानीय भाषामा प्रवाह तथा प्रशारण गर्ने गरे / नगरेको ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले स्थानीय सूचना स्थानीय भाषामा प्रवाह तथा प्रशारण गर्ने गरेको।	स्थानीय सरकारले स्थानीय सूचना स्थानीय भाषामा प्रवाह तथा प्रशारण गर्ने नीति रहेको तर कार्यान्वयन नभएको।	स्थानीय सरकारले स्थानीय सूचना स्थानीय भाषामा प्रवाह तथा प्रशारण गर्ने नगरेको।	**छुट्टै स्थानीय भाषा आश्यक नभएकोले नेपाली भाषमै सुचना प्रबाह गरिन्छ ।**
९१				५.३.३	के स्थानीय सरकारले स्थानीय रेडियो, एफ.एम. र छापा माध्यमद्वारा समावेशीकरण तथा लैंगिक समानता सम्बन्धी सूचना प्रवाह गरी जनतालाई सुसुचित गर्ने गरेको छ ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले स्थानीय रेडियो, एफ.एम. र छापा माध्यमद्वारा समावेशीकरण तथा लैंगिक समानता सम्बन्धी सूचना प्रवाह गरी जनतालाई सुसुचित गर्ने गरेको।	स्थानीय सरकारले स्थानीय रेडियो, एफ.एम. र छापा माध्यमद्बाट केहीमात्र समावेशी तथा लैंगिक समानता सम्बन्धी सूचना प्रवाह गरी जनतालाई सुसुचित गर्ने गरेको।	स्थानीय सरकारले स्थानीय रेडियो, एफ.एम. र छापा माध्यमद्बाट समावेशीकरण तथा लैंगिक समानता सम्बन्धी सूचना प्रवाह गरी जनतालाई सुसुचित गर्ने नगरेको।	**स्थानीय संचार माध्ययम बाट सुचना सम्प्रेषण गरिन्छ । रेडीयो जिंगल, नगरका बिभिन्न गतिबिधीहरुको बिषयमा सुचना प्रबाह गर्ने गरिन्छ ।**
९२				५.३.४	के स्थानीय स्तरमा महिला, बालबालिका सबै जातजातिका विपन्न बर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित मधेशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग) अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरू, जेष्ठ नागरिक लगायत अन्य लक्षित समुहहरूको सूचना, शिक्षा तथा संचारसम्बन्धी कार्यक्रमको प्रवाहबाट यी वर्गहरूको जनचेतनामा वृद्धि भएको छ ? (आधार तथ्याँकसँग समेत तुलना गर्न सकिने)	०-१	1	स्थानीय स्तरमा महिला, बालबालिका सबै जातजातिका विपन्न बर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित मधेशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग) अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरू, जेष्ठ नागरिक लगायत अन्य लक्षित समुहहरूको सूचना, शिक्षा तथा संचारसम्बन्धी कार्यक्रमको प्रवाहबाट यी वर्गहरूको जनचेतनामा वृद्धि भएको।	स्थानीय स्तरमा महिला, बालबालिका सबै जातजातिका विपन्न बर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित मधेशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग) अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरू, जेष्ठ नागरिक लगायत अन्य लक्षित समुहहरूको सूचना, शिक्षा तथा संचारसम्बन्धी कार्यक्रमको प्रवाह भएपनि यसबाट यी वर्गहरूको जनचेतनामा वृद्धि भएको आधार नभएको।	स्थानीय स्तरमा महिला, बालबालिका सबै जातजातिका विपन्न बर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित मधेशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग) अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरू, जेष्ठ नागरिक लगायत अन्य लक्षित समुहहरूको सूचना, शिक्षा तथा संचारसम्बन्धी कार्यक्रमको प्रवाह नभएको र स्थानीय तहका कार्यक्रमबाट यी वर्गहरूको जनचेतनामा वृद्धि नभएको।	**जनचेतना बृद्धि भएको छ किनकी गाउँगाउँबाट पनि सेवा लिन र सेवा सुबिधा के छ भनि सोध्न आउने गर्दछन ।**
९३		अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	४	५.४.१	के कार्यक्रम तथा परियोजना कार्यान्वयनबाट सम्वन्धित समुदायले पूरा लाभ लिन सकेको छ?	०-१	1	कार्यक्रम तथा परियोजना कार्यान्वयनबाट सम्वन्धित समुदायले पूरा लाभ लिन सकेको।	कार्यक्रम तथा परियोजना कार्यान्वयनबाट सम्वन्धित समुदायले केहीमात्र लाभ लिन सकेको।	कार्यक्रम तथा परियोजना कार्यान्वयनबाट सम्वन्धित समुदायले लाभ लिन नसकेको।	**समुदायकै लागि कार्यक्रम गर्ने भएकोले लाभ लिएका छन भन्ने मान्यता छ ।**

९४				५.४.२	के स्थानीय सरकारले संचालन गरेका कार्यकमको अनुगमन, मूल्याङ्कन गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास सम्वन्धी कार्यक्रमको संचालनबाट सरोकारवालालाई पुगेको लाभ, असर र प्रभाव विश्लेषण गर्ने गरिन्छ ?	०-१	1	स्थानीय सरकारले संचालन गरेका कार्यकमको अनुगमन, मूल्याङ्कन गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास सम्वन्धी कार्यक्रमको संचालनबाट सरोकारवालालाई पुगेको लाभ, असर र प्रभाव विश्लेषण गर्ने गरिएको।	स्थानीय सरकारले संचालन गरेका कार्यकमको अनुगमन, मूल्याङ्कन गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास सम्वन्धी कार्यक्रमको संचालनबाट सरोकारवालालाई पुगेको लाभ, असर र प्रभाव विश्लेषण गर्ने कार्यक्रम रहेको तर कार्यान्वयन नभएको।	स्थानीय सरकारले संचालन गरेका कार्यकमको अनुगमन, मूल्याङ्कन गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकासका कार्यक्रमको संचालनबाट सरोकारवालालाई पुगेको लाभ, असर र प्रभाव विश्लेषण गर्ने कार्यक्रम नभएको।	**समुदायमा अनुगमनमा जादा र कार्यक्रममा समुदायको उपस्थितिका आधारमा हेर्दा समुदायको सचेतना र जागरुकता बढेकोले लाभ लिएको भन्ने बुझिन्छ ।**
९५				५.४.३	के स्थानीय सरकारको समीक्षा बैठकमा महिला, बालबालिका, सबै जातजातिका विपन्न वर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिक लगायतलाई लक्षित कार्यक्रम माथि छलफल गर्ने गरेका छ ?	०-१	1	स्थानीय सरकारको समीक्षा बैठकमा महिला, बालबालिका, सबै जातजातिका विपन्न वर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिक लगायतलाई लक्षित कार्यक्रम माथि छलफल हुने गरेको।	स्थानीय सरकारको समीक्षा बैठकमा महिला, बालबालिका, सबै जातजातिका विपन्न वर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिक लगायतलाई लक्षित कार्यक्रम माथि यदाकदा छलफल हुने गरेको।	स्थानीय सरकारको समीक्षा बैठकमा महिला, बालबालिका, सबै जातजातिका विपन्न वर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिक लगायतलाई लक्षित कार्यक्रम माथि छलफल हुने नगरेको।	**समिक्षा बैठकमा समग्रतामा छलफल तथा समिक्षा हुन्छ । लक्षित बर्गका बिषयमा केन्द्रीत रही छलफल गरिन्छ ।**
९६				५.४.४	के अनुगमन तथा मूल्याङ्कनबाट सिकेका पाठहरू कार्यक्रम वा योजना तयार गर्दा समावेश गर्ने गरिन्छ ?	०-१	1	अनुगमन तथा मूल्याङ्कनबाट सिकेका पाठहरू कार्यक्रम वा योजना तयार गर्दा समावेश गर्ने गरिएको छ।	अनुगमन तथा मूल्याङ्कनबाट सिकेका केही पाठहरू कार्यक्रम वा योजना तयार गर्दा समावेश गर्ने गरिएको छ।	अनुगमन तथा मूल्याङ्कनबाट सिकेका पाठहरू कार्यक्रम वा योजना तयार गर्दा समावेश गर्ने गरिएको छैन।	**अनुगमन समितिबाट अनुगमन प्रतिबेदन पेश गर्ने गरेको र अनुगमन समितिको प्रतिबेदन आधार मानी योजना तयार गर्ने गरिन्छ ।**

९७		समन्वय र सम्बन्ध विस्तार	४	५.५.१	स्थानीय तहले संघ र प्रदेश सरकारहरूले तय गरेका नीति, कानून तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गर्ने गरे /नगरेको ?	०-१	1	स्थानीय तहले संघ र प्रदेश सरकारहरूले तय गरेका नीति, कानून तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गर्ने गरेको।	स्थानीय तहले संघ र प्रदेश सरकारहरूले तय गरेका केही नीति, कानून तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा मात्र सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गर्ने गरेको।	स्थानीय तहले संघ र प्रदेश सरकारहरूले तय गरेका नीति, कानून तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गर्ने नगरेको।	**संघ र प्रदेशले तय गरेका नीति कानुन तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्दा नियमित सहकार्य र समन्वय हुने गरेको।**
९८				५.५.२	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूबीच सञ्जाल बनी कार्यगत छलफल तथा यस क्षेत्रको विकासको लागि नियमितरुपमा कार्य हुने गरे /नगरेको ?	०-१	1	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूबीच बनेको सञ्जालमा कार्यगत छलफल तथा यस क्षेत्रको विकासको लागि नियमितरुपमा कार्य हुने गरेको।	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूबीच बनेको सञ्जालमा आकलझुकल कार्यगत छलफल तथा यस क्षेत्रको विकासको लागि बेलाबेलामा कार्य हुने गरेको।	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूबीच बनेको सञ्जालमा कार्यगत छलफल तथा यस क्षेत्रको विकासको लागि कार्य हुने नगरेको।	**बिभिन्न सरोकारवाला समुहहरुको सांजल गठन भइ परिचालित छ। जस्तै जेष्ठ नागरीक संजाल, महिला संजाल, दलित अपांग जनजाती आदि ।**
९९				५.५.३	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूबीच कार्यगत संयन्त्र (संजाल) का प्रतिनिधिहरूलाई लैङ्गिक तथा समावेशी विकास सम्वन्धी क्षमता विकास तालिमहरू प्रदान गर्ने गरे /नगरेको ?	०-१	1	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूबीच कार्यगत संयन्त्र (संजाल) का प्रतिनिधिहरूलाई लैङ्गिक तथा समावेशी विकास सम्वन्धी क्षमता विकास तालिमहरू प्रदान गर्ने गरेको।	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूबीच कार्यगत संयन्त्र (संजाल) का केही प्रतिनिधिलाई मात्र लैङ्गिक तथा समावेशी विकास सम्वन्धी क्षमता विकास तालिम दिने कार्यक्रम रहेको।	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूबीच कार्यगत संयन्त्र (संजाल) का प्रतिनिधिलाई लैङ्गिक तथा समावेशी विकास सम्वन्धी क्षमता विकास तालिमहरू प्रदान गर्ने नगरे।	**बिभिन्न लक्षित समुह संजाललाई लक्षित गरी क्षमता बिकास तालीम संचालन भएको।**

१००				५.५.४	महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन गर्ने महासन्धि कार्यान्वयनका लागि तयार गरिएको राष्ट्रिय कार्ययोजना र संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय सुरक्षा परिषद्बाट पारित प्रस्ताव नम्बर १३२५ र १८२० को कार्यान्वयन राष्ट्रिय कार्ययोजना, मानव अधिकार कार्ययोजना तथा छुवाछुत बिरूद्धको कार्ययोजनामा स्थानीय सरकारको जिम्मेवारी भनि उल्लेख गरिएका कार्यक्रमहरूमा रकम विनियोजन तथा कार्यान्वयन गर्ने गरे /नगरेको ?	०-१	1	महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन गर्ने महासन्धि कार्यान्वयनका लागि तयार गरिएको राष्ट्रिय कार्ययोजना र संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय सुरक्षा परिषद्बाट पारित प्रस्ताव नम्बर १३२५ र १८२० को कार्यान्वयन राष्ट्रिय कार्ययोजना, मानव अधिकार कार्ययोजना तथा छुवाछुत बिरूद्धको कार्ययोजनामा स्थानीय सरकारको जिम्मेवारी भनि उल्लेख गरिएका कार्यक्रमहरूमा रकम विनियोजन तथा कार्यान्वयन गर्ने गरेको।	महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन गर्ने महासन्धि कार्यान्वयनका लागि तयार गरिएको राष्ट्रिय कार्ययोजना र संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय सुरक्षा परिषद्बाट पारित प्रस्ताव नम्बर १३२५ र १८२० को कार्यान्वयन राष्ट्रिय कार्ययोजना, मानव अधिकार कार्ययोजना तथा छुवाछुत बिरूद्धको कार्ययोजनामा स्थानीय सरकारको जिम्मेवारी भनि उल्लेख गरिएका कार्यक्रमहरूमा रकम विनियोजन गरेपनि कार्यान्वयन नगरेको।	महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन गर्ने महासन्धि कार्यान्वयनका लागि तयार गरिएको राष्ट्रिय कार्ययोजना र संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय सुरक्षा परिषद्बाट पारित प्रस्ताव नम्बर १३२५ र १८२० को कार्यान्वयन राष्ट्रिय कार्ययोजना, मानव अधिकार कार्ययोजना तथा छुवाछुत बिरूद्धको कार्ययोजनामा स्थानीय सरकारको जिम्मेवारी भनि उल्लेख गरिएका कार्यक्रमहरूमा रकम विनियोजन तथा कार्यान्वयन गर्ने नगरेको।	**महिला बिरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मुलन महासन्धी, संयुक्त राष्ट्रसंघ सुरक्षा परिषदको प्रस्ताव नं १३२५, १८२० लगायत मानव अधिकार कार्ययोजना, छुवाछुत बिरुद्ध कार्यक्रम तय गरी संचालन गरिएको छ।**

लैगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणको मूल्याङ्कनका सूचक र मापनका अवस्थाहरू

द्रष्टब्यः सहभागीहरूले लैससास परीक्षण गर्दा महिला तथा पुरुषमा पनि कुन वर्गको र जातको महिला तथा पुरुष हो भन्ने कुरालाई पनि स्थानीय जातजातिगत जनसंख्याको संरचनाका आधारमा विश्लेषण गर्नु जरुरी हुछ जस्ले गर्दा समावेशी मूद्दा लाई पनि समेट्न सकिन्छ।

अनुसुची २

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण कार्यशाला, कार्यतालिका

मिति : २०८२।१०। ०७ र ०८ गते , सुनिलस्मृति गाउँपालिका, रोल्पा

समय	विषयवस्तुहरु	उप-विषयवस्तु/त्रियाकलापहरु	विधि/प्रकृया	जिम्मेवारी
पहिलो दिन				
११:००-११:३०	पहिलो सत्र	- स्वागत तथा सहभागि बिच परिचय - कार्यक्रमको उद्देश्यमाथि प्रकाश, - आचार संहिता तथा सहमति		आयोजक र स्रोत व्यक्ति
११:३०-१:००	लैससास सम्बन्धी अवधारणा	- लैङ्गिक समानता र समता परिभाषा तथा भिन्नता ? - सामाजिक समाबेशीकरण परिभाषा - लैससासको आबश्यकता । - लैससास सम्बन्धी महत्वपुर्ण राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रावधानहरु	मष्तिष्क मन्थन, लघु प्रबचन, प्रस्तुती र प्रश्नोत्तर तथा छलफल	स्रोत व्यक्ति
१:००-२:३०	लैससास परिक्षण अबधारणा	- लैससास परोक्षणको अर्थ र परिभाष , - लैससास परीक्षणको बिधि तथा प्रक्रियाहरु - लैससास परिक्षणको औचित्य	मष्तिष्क मन्थन, लघु प्रबचन, प्रस्तुतीकरण र प्रश्नोत्तर, छलफल	स्रोत व्यक्ति
	२:३०-३:००	चियाखाजा		
३:००-४:३०	लैससास परिक्षण मुख्य सुचक तथा उप सुचक मुल्यांकन प्रक्रिया	- लैससास कार्यान्वयन समिति र परिक्षण कार्यदल गठन प्रक्रिया र काम कर्तब्य अधिकार छलफल । - लैससास परोक्षण नतिजाको नमुना प्रस्तुती - लैससास परोक्षणका मूख्य सूचक तथा सहायक सूचकहरु र सुचक मुल्यांकन प्रक्रियाबारे छलफल तथा जानकारी	लघु प्रबचन, प्रस्तुतीकरण, छलफलर र समूह अभ्यासका लागि समूह बिभाजन	स्रोत व्यक्ति
	४:३० -५:००	दैनिक समिक्षा	सहभागितामूलक	सहभागि
दोश्रो दिन				
११:०० - ११:३०	पुनरावलोकन	पहिलो दिनको पुनरावलोकन	सहभागितामूलक	सहभागि
११.३०-१.००	लैससास परिक्षणका सूचकहरु मूल्याकन प्रकृया	- स्वःमूल्यांकनका लागि समूह अभ्यास - समूह अभ्यासको नतिजा माकुरी जालो र बारग्राफ विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण	समूह अभ्यास तथा छलफल र प्रस्तुतीकरण	सहभागि, स्रोतब्यक्ति
१.००-२.३०	सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर र चुनौती बिश्लेषण	- सबल पक्ष, कमजोर पक्ष, चुनौति र अवसर (SWOT Analysis) बारे समूह अभ्यास तथा छलफल ।	समूह अभ्यास तथा छलफल र प्रस्तुतिकरण	सहभागि र स्रोत ब्यक्ति
	२:३०-३:००	**चियाखाजा**		
३:००-४:३०	लैससास बिषयमा कार्ययोजना निर्माण	- सुधार गर्नु पर्ने क्षेत्र पहिँचान गरी आगामी बर्षका लागि कार्ययोजना निर्माण ।	समूह अभ्यास तथा छलफल र प्रस्तुतीकरण	सहभागि र स्रोत ब्यक्ति
.४:३०-.५.:००	समापन शत्र	कार्यक्रमको समग्र समिक्षा तथा मुल्यांकन र समापन		स्रोत ब्यक्ति , आयोजक

अनुसुची ३ लैससास परीक्षण कार्यक्रम अबधीका तस्वीर सुनिलस्मृति गाउँपालिका प्यूठान

कार्यशाला समापन सत्रमा गाउँपालिका अध्यक्षबाट र उपाअध्यक्षबाट प्रतिबद्धता मन्तब्य राख्दै

सहजकर्ताबाट कार्यशालामा सहजीकरण गर्दै

समूह अभ्यासबाट कार्ययोजना तयारी गर्दै

सुचक लेखाजोखा गरी सामूह अभ्यासको नतिजा माकुरी जालो तथा बारग्राफमा प्रस्तुतीकरण गर्दै

अनुसुची ४ लैससास परीक्षण कार्यशालाका सहभागिहरुको हाजिरी बिबरण

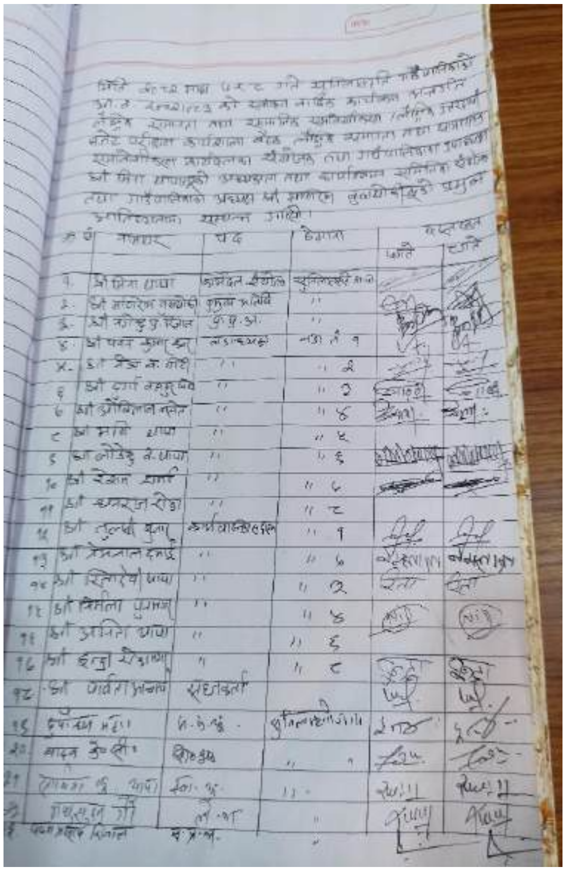

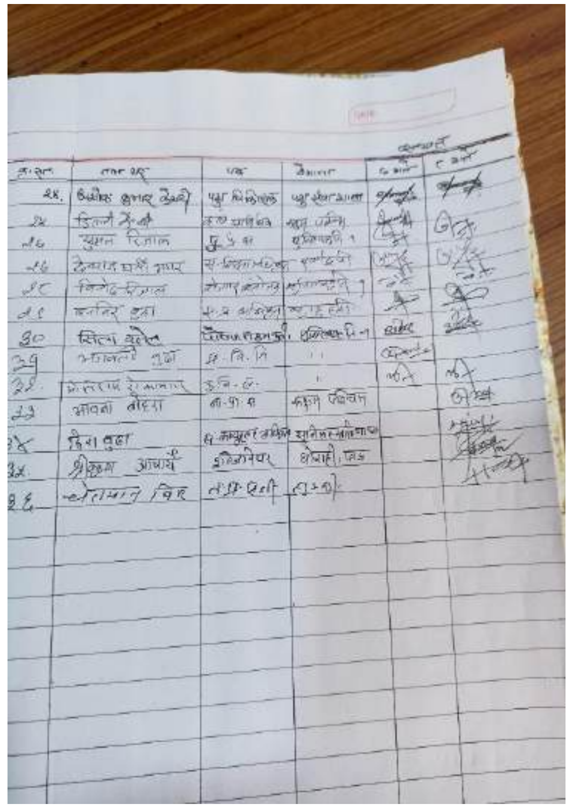

अनुसुची ५: लैससास परीक्षण नतिजा प्रस्तुतीकरण कपी

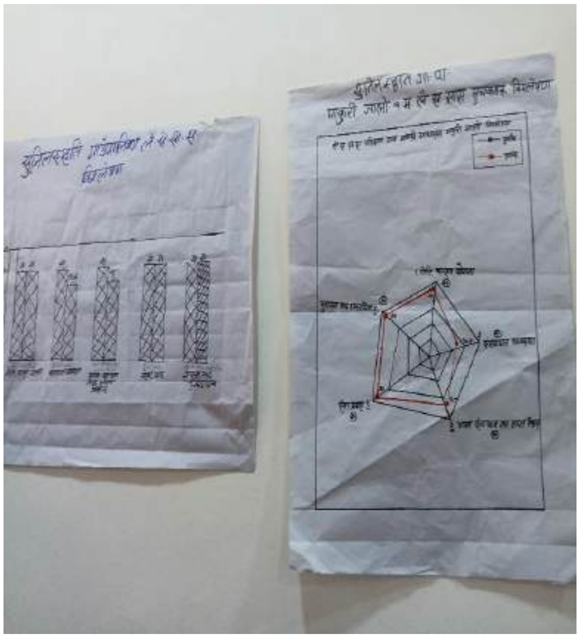

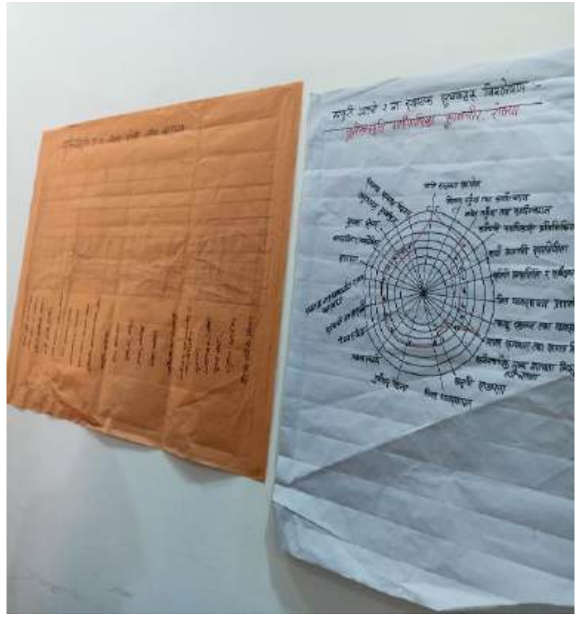

समूह अभ्यास मार्फत लैसस परिक्षण नतिजा माकुरी जालो र बारग्राफद्धारा बिश्लेषण

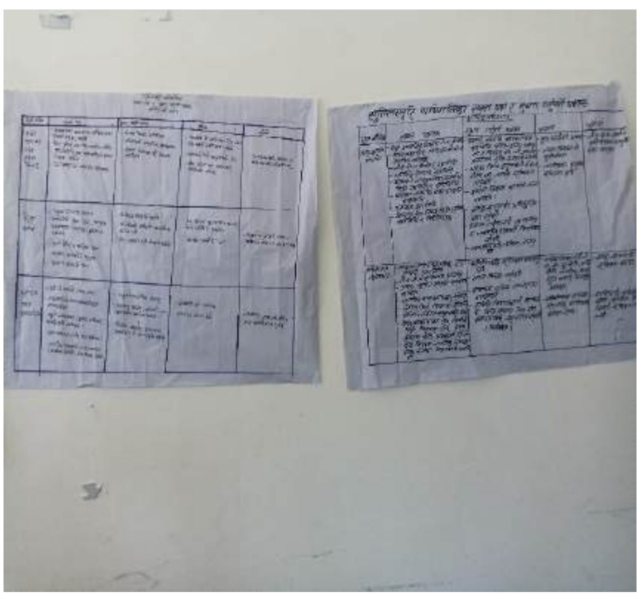

समूह अभ्यास : लैससास क्षेत्रमा सवल पक्ष, कमजोरपक्ष, अवसर र चुनौती बिश्लेषण र कार्यायोजना तयारी

अनुसुची ६ : सुनिलस्मृति गाउँपालिकाले जारी गरेका केही नमुना कानुनी दस्तावेजहरुको कप

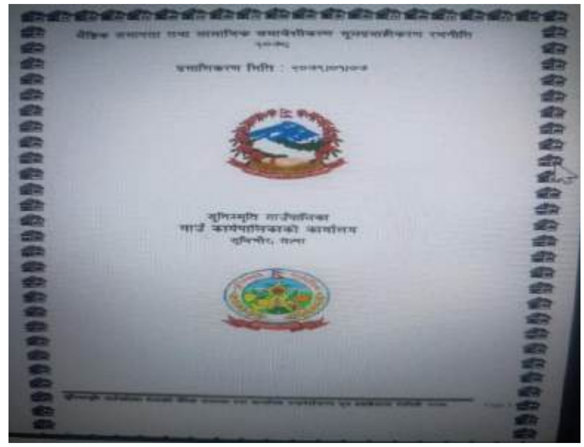

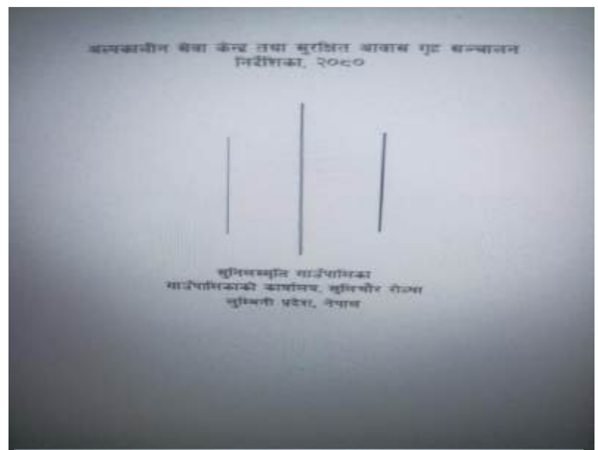

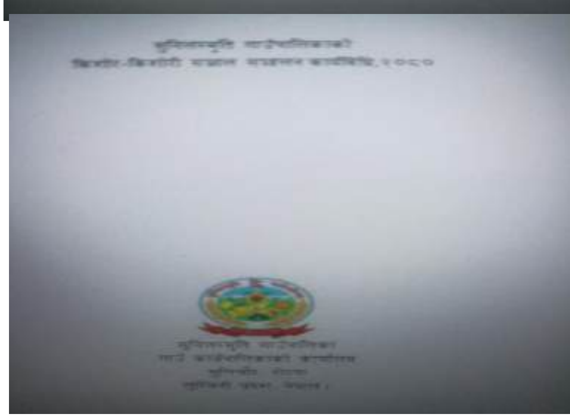

धन्यबाद :

प्रतिबेदक : पार्वता आचार्य